

Národná cena za produktový dizajn 2015	2	Slovo na úvod Katarína Hubová		
	4	Zvláštna cena ministra kultúry SR → Štefan Klein		
	14	Zvláštna cena ministra hospodárstva SR → Novesta, a. s., Partizánske		
	22	Národná cena za produktový dizajn 2015 → Nox, krbové keramické kachle		
	24	Národná cena za experimentálny produktový dizajn 2015 → Hasiaci dron		
	36	Cena ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR za študentský produktový dizajn → She, tehotenský a ovulačný test pre nevidiace ženy		
	28	Cena za produktový dizajn 2015 → Colorcode 2015, odevná kolekcia		
	30	Cena za produktový dizajn 2015 → Spiker, svietidlo		
	32	Cena poroty → Flowers for Slovakia: Lost & Found by Vitra	Aktuálne	58
	34	Cena poroty → Memonik, hmatová spoločenská hra nielen pre nevidiacich		62
	36	Cena za trvalo udržateľný dizajn → Neudelená		66
	37	Remeslo má (opäť) zlaté dno Pavel Masopust	Múzejne	72
	40	Ako si žije odevný dizajn? Zuzana Šidlíková	Teoreticky a prakticky	78
	44	Účastníci súťaže Národnej ceny za produktový dizajn 2015 Profesionálny, študentský a experimentálny dizajn		84
				Summary Rastislav Majorský
				Cena Fóra dizajnu 2015 Helena Veličová
				Najlepšou odmenou je pozvanie na stáž Jana Oravcová
				Čo je krása v dizajne? Zdeno Kolesár
				Zbierka produktového dizajnu v Slovenskom múzeu dizajnu SCD Maroš Schmidt
				O digitalizácii a štrukturálnych fondoch na VŠVU Alexandra Niczová, Adriena Pekárová, Maroš Schmidt

Slovo na úvod

Text Katarína Hubová

Provokatívne rozhodnutie členov medzinárodnej odbornej poroty Národnej ceny za dizajn 2013 neudelieť najvyššiu cenu za komunikačný dizajn vyvolalo kritickú reakciu grafických dizajnérov. Ako to už býva, kritika priniesla aj pozitíva. Rozhýbala nás, aby sme súťaž rozdelili na dve samostatné časti – súťaž pre produktový a komunikačný dizajn.

Umožnilo nám to udeľovať viac rôznych cien a rozšíriť kategórie. Jednou z nových cien je *Cena za trvalo udržateľný produktový dizajn*, ktorá má za cieľ zvýšiť záujem autorov, výrobcov i verejnosti o produkty chrániace životné prostredie. Ukazuje sa, že bol najvyšší čas zaviesť takúto kategóriu, lebo na Slovensku nie je veľa skúseností v tejto oblasti dizajnu. *Cenou za experimentálny produktový dizajn* chceme vyzdvihnúť a upozorniť na snahy o inovácie, motivovať tvorcov k odvahe zamyslieť sa nad novými funkciami produktov, novými potrebami užívateľov. Treba však povedať, že ešte začiatkom tohto roka nebolo celkom isté, či sa nám prvú samostatnú súťaž – Národnú cenu za produktový dizajn – naozaj aj podarí zorganizovať.

Dnes sa však tešíme – ceny predsa len odovzdáme a výstava a časopis *Designum* zdokumentujú súťaž. Samozrejme, že sme mali obavu, či sa prihlási dosť výrobcov a dizajnérov so svojimi produktmi. Nakoniec nás celkový počet, ktorý presiahol stodvadsať prihlášok, príjemne prekvapil. Súťaž je od začiatku nastavená predovšetkým na kvalitatívne parametre produktov,

ktoré posudzuje odborná porota. Pre mňa je však pozitívum súťaže hlavne v možnosti, ktorú ponúka – mapovať celkovú situáciu v danej oblasti – kto sa venuje navrhovaniu, stupeň kreativity návrhov či výrobkov. Koľko výrobcov spolupracuje s dizajnérmí a koľko domáci výrobcovia vôbec vyrábajú produkty s dizajnom, alebo porovnanie procesu výučby a jej výsledkov na slovenských vysokých školách...

„...Striedanie optimisticko-pesimistického pohľadu na stav dizajnu na Slovensku,“ ako napísal Zdeno Kolesár o poslednom ročníku Národnej ceny za dizajn v roku 2013 v časopise *Designum* 2/2013, je stále na mieste. „Boom“ zakladania malých firiem – výrobcov zo začiatku deväťdesiatych rokov je už minulosťou, udržať si miesto na trhu je vzácnosťou a štruktúra priemyslu na Slovensku je stále deravá. Ozývajú sa hlasy, že treba zaviesť prax do výučby, ale reálne – kde ju absolvovať? Sú na svete stratégie, ktoré volajú po kreatívnom priemysle s dizajnom ako neodmysliteľnou súčasťou, ale len veľmi pomaly vznikajú nástroje na jeho uplatnenie a podporu v praxi. Pripravujú sa však nové finančné programy na pomoc start-upom, na zakladanie malých firiem – značiek, zvýhodnené pôžičky (Slovenská sporiteľňa, agentúra Ministerstva hospodárstva SR Slovak Business Agency).

Čo si však nesmierne cením je, že vznikajú nové a dokonca sofistikované produkty vo veľmi špecifických

segmentoch výroby. Napríklad športové oblečenie, kde je skutočne problém presadiť sa, a predsa je tu zaujímavý, dokonale ušitý a funkčný dizajn športovej bundy *Radical Jacket* od Jána Jurčišina pre českú firmu Sport Schwarzkopf, s. r. o., alebo nenápadný produkt, akými sú fajky od Tibora Uhrína (výrobca Juraj Tršťan). Rovnako zaujímavý je aj jednoduchý odevný dizajn úpletových modelov od Andrey Vonkomerovej. Skvelá je aj porcelánová čajová súprava *Teopeci* od Norberta Šmondrka. Zdeno Kolesár písal v spomínanom hodnotiacom článku o študentských prácach: „...že si priam pýtajú preverenie v reálnej výrobe. Verím, že aspoň niekde sa tak stane“. Stalo sa. *Pexeso nielen pre nevidiacich* – študentská práca z Národnej ceny za dizajn 2011 je dnes už výrobkom a dá sa kúpiť pod názvom *Memonik* a výrobcom je – ako inak – jeho autorka Nikoleta Čeligová. Ďalším produktom, ktorý navrhuje a aj vyrába vo svojej firme TASTE IT sama autorka Monika Paholková, sú tašky *Monada Bags*. Výrobca jedálenských stolov KARPIS zaujal kvalitou výroby a dizajnom, ktorý zas navrhujú externí dizajnéri. Prekvapujúco sa v súťaži objavil dokonca projekt *Ecocapsule* z ateliéru Nice Architects, ktorý zhodou okolností vyhovuje obom novým kategóriám – experimentálnemu dizajnu, ako aj kategórii, v ktorej sa súťažilo o *Cenu za trvalo udržateľný produktový dizajn*.

Súťaž Národná cena za dizajn potvrdzuje, že dizajnéri sú vynaliezaví, a preto sa oplatí do nich investovať.

Do súťaže Národná cena za produktový dizajn 2015 bolo zaregistrovaných 134 prihlášok, pričom na posúdenie bolo predložených 121 prác: 58 v kategórii profesionálny produktový dizajn, 44 v kategórii študentský produktový dizajn a 19 v novej kategórii experimentálny produktový dizajn. Prihlásené dizajny hodnotila v dňoch 30. – 31. marca 2015 sedemčlenná medzinárodná porota v zložení: Anton Bendis, dizajnér – predseda poroty; členovia – Pavel Masopust, dizajnér; Lenka Žižková, teoretička dizajnu a pedagogička, Česká republika; Ferdinand Chrenka, dizajnér a pedagóg; Peter Paliatka, dizajnér a pedagóg; Zuzana Šidlíková, dizajnérka a teoretička dizajnu; Bibiana Lalahová, riaditeľka Odboru medzinárodných aktivít Slovak Business Agency.

Štefan Klein

Doc. Ing. Štefan Klein, akademický sochár (1959)

Štefan Klein, Associate Professor, MSc., Master of Fine Arts (1959)

Foto Photographs **archív** archives of **Štefan Klein** and **AeroMobil**

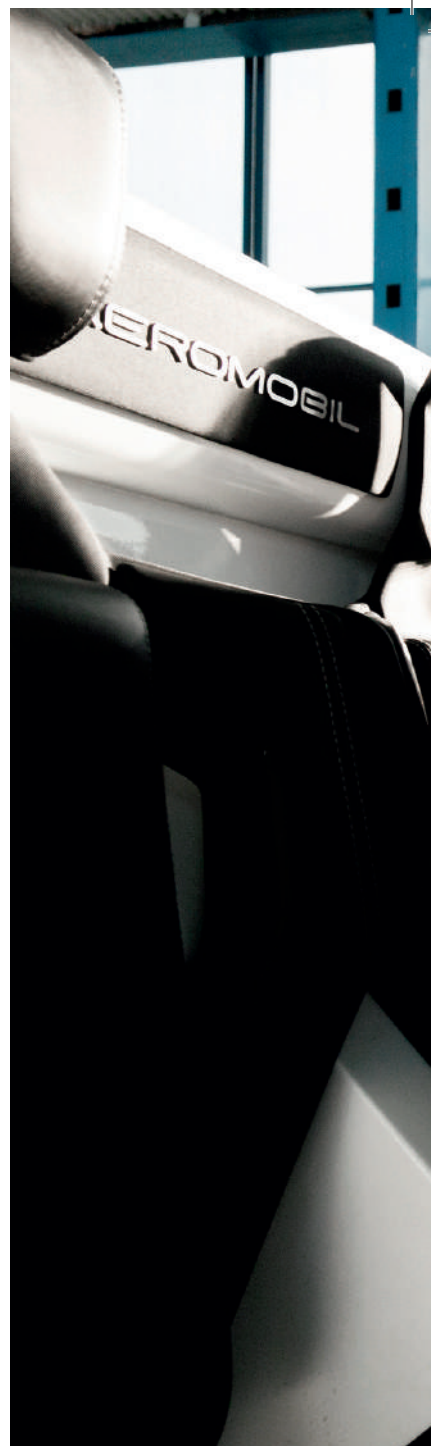
Verím Kleinovým víziám

Dizajnér, konštruktér, pedagóg. Venuje sa navrhovaniu dopravných prostriedkov. Narodil sa a žije v Nitre. Vyštudoval Strojnícku fakultu SVŠT (1983) a Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave, odbor dizajn (1990). Postgraduálne vzdelanie získal vo Francúzsku (1992 – 1993). V roku 1993 na VŠVU zakladal prvý ateliér transport dizajnu na Slovensku, ktorý doteraz vedie a ako prvý nadviazať spoluprácu školy s automobilkami Volkswagen, Audi, Škoda, BMW, Ford a Renault. Bol hosťujúcim profesorom na Glasgow School of Art a prorektorom pre vedu a výskum na VŠVU v rokoch 1998 – 2006. V roku 1997 získal Národnú cenu za dizajn za motorový rušeň R 755 (spolu s Ivanom Čobejom). V roku 1999 Baničovu cenu (za ľahký elektrický automobil). Profesionálne sa venuje dizajnu dopravných zariadení. Spolupracoval s firmami WUSAM, a. s., Zvolen, ZŤS Dubnica nad Váhom, VAB-Sipox Bánovce nad Bebravou, ŽOS Zvolen, a. s., TAZ Trnava, Slovbus N. M., Detva. Špecializuje sa na dopravné prostriedky a doprava je preňho zároveň aj výzvou pre vlastný výskum, hľadanie nových spôsobov pohonov a nových vízií. V súčasnosti robí úspešný výskum v oblasti alternatívnych dopravných prostriedkov – lietajúce auto – *AeroMobil*. V roku 2015 získal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra II. triedy a cenu Krištáľové krídlo v kategórii výtvarné umenie za *AeroMobil*.

Katarína Hubová

I believe in Klein's visions

Designer, constructor, teacher. Specialist in the field of means of transport design. Born and lives in Nitra. Graduated from Faculty of Engineering of the Slovak University of Technology (1983) and from the Bratislava Academy of Fine Arts, specialization: Design (1990). Postgraduate education obtained in France (1992 – 1993). In 1993 participated in the establishment of the transport design studio at the Bratislava Academy of Fine Arts, the very first institution of the kind in Slovakia, still operating under his leadership. Also established

cooperation of the school with the car makers Volkswagen, Audi, Škoda, BMW, Ford and Renault. Was visiting professor at School of Art of Glasgow and vice-chancellor for science and research of the Bratislava Academy of Fine Arts from 1998 to 2006. In 1997 (together with Ivan Čobej) awarded the National Design Prize, in 1999 awarded Banič's prize (for lightweight electrical automobile). Professionally covers design of transport facilities. Cooperated with WUSAM a.s. (joint stock company) Zvolen, ZŤS Dubnica nad Váhom,

VAB – Sipox Bánovce nad Bebravou, ŽOS Zvolen a.s. (joint stock company), TAZ Trnava, Slovbus N.M., Detva. Specialist in the field of means of transport and transport at the same time means challenge for him to personally research, to look for new optional fuels and for new visions. At present successfully explores alternative means of transport – flying car – AeroMobil. In 2015 awarded the Krištáľové krídlo (the Crystal Wing) prize in the category of fine arts for AeroMobil and state prize – the Ľudovít Štúr Order, 2nd class.

Katarína Hubová

↑ Mercedes Zetros, požiarnické vozidlo, firma Stražan, 2012 – 2013.

↙ Menzi Muck, kráčajúci bager, 1999 – 2012.

↘ Kamaz, požiarnické vozidlo, 2013.

Je úplne na mieste, že Štefan Klein získal Zvláštnu cenu ministra kultúry SR 2015 v súťaži Národná cena za dizajn, za osobný prínos v oblasti dizajnu. Poznáam ho dlho a viem, že nie je človekom, ktorý by pracoval pre spoločenské uznanie alebo ceny, hoci práve v tomto roku ich získal neúrekom. Pre mnohých sa jeho meno spája s *AeroMobilom* – lietajúcim autom, ale my, čo ho poznáme dlhšie vieme, že je toho omnoho viac, prečo mu aspoň takáto forma vyjadrenia úcty a obdivu k jeho práci patrí. Hovorí sa, že usilovnosť, pracovitnosť, kreativita sú predpokladmi úspechu a v prípade Štefana Kleina by som ešte dodala, schopnosť predvídať a vytrvalo ísť za svojou víziou, aj keď sa zdá ako utópia. O lietajúcom aute začal snívať ešte počas štúdia na VŠVU a asi nikto neveril v reálnosť tohto projektu. Dnes je to téma, ktorou sa zaoberajú najvýznamnejšie vývojové a výskumné centrá vo svete. Neboli sme ešte v Európskej únii a on už videl študentov svojho ateliéru prekračovať hranice Slovenska. Keď zakladal prvý samostatný Ateliér transport dizajnu v rámci Katedry dizajnu na VŠVU v roku 1993, zdalo sa, že je ešte na čo nadväzovať v rámci domáceho priemyslu. Ateliér spolupracoval s viacerými výrobcami napr. TAZ Trnava, VAB Bánovce nad Bebravou a ďalšími. Keď začali svoje výrobné haly postupne zatvárať, Klein osobne nadväzoval prvé zahraničné kontakty

s najvýznamnejšími európskymi výrobcami automobilových značiek. Prvou spoluprácou bol nemecký Volkswagen, ktorý na pôdu školy doniesol iný pohľad na navrhovanie áut, nové postupy, technológie, materiály a samozrejme finančnú podporu. Dotyk študentov s reálnou praxou, dokonca možnosť stážovať v najprestížnejších dizajnerských štúdiách významných automobilových značiek je skúsenosť, ktorú im mnohí môžeme len závidieť. Veľa jeho študentov zostalo pracovať v zahraničí. Škoda len, že doma im zatiaľ nevieme vytvoriť pracovné príležitosti aj napriek tomu, že majú dobré vzdelanie z uznávanej školy – ateliéru, ktorý má zvučné meno aj v zahraničí.

Spolupráca s firmami na pôde ateliérov dizajnu VŠVU sa začala rozvíjať v polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia a nadväzovala na skúsenosti Štefana Kleina z jeho spolupráce s výrobou. Bola to cielená iniciatíva Výskumno-realizačného centra (VRC), ktoré bolo súčasťou Katedry dizajnu. Bola som pri jeho vzniku a spomínam si na množstvo diskusií aj s Ivanom Čobejom a hlavne s Pipom Kleinom (ako ho všetci zvykneme volať) ako reálne naplniť túto víziu. Bola to jeho idea vytvoriť pracovisko, kde by bolo prirodzené spojenie výskumu s praxou. VRC malo tri sekcie, výskumnú – v rámci ktorej sa už vtedy budovali základy digitálneho pracoviska, realizačnú – kde sa realizovali prototypy v dielňach na základe

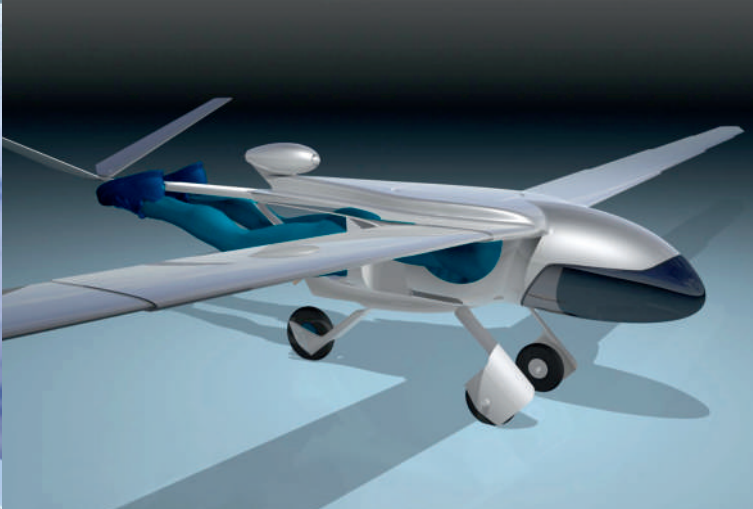
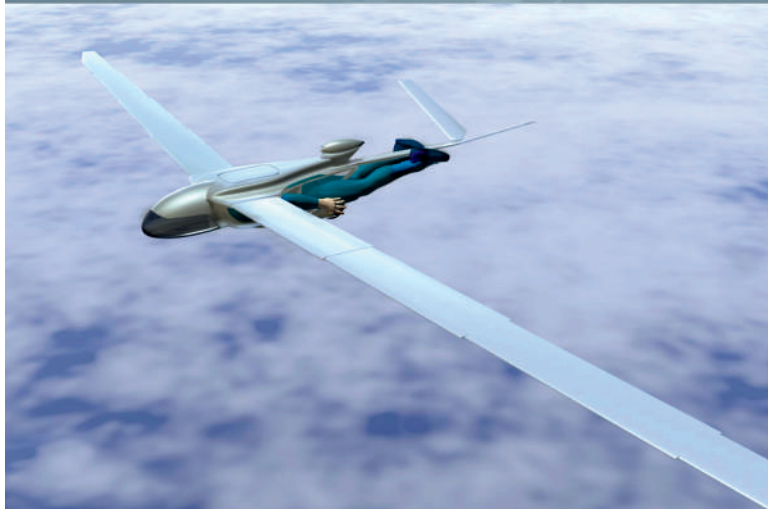
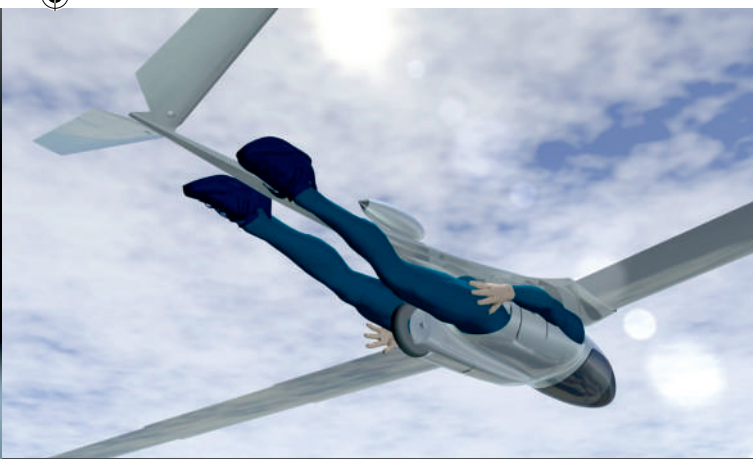

Lokomotiva R 772, 1996.

It is completely pertinent that Štefan Klein was awarded the 2015 special prize of Minister of Culture of the Slovak Republic in the National Design Prize competition for his personal contribution in the area of design. I know him for a long time now and I also know he is not the type of person who works just to achieve social recognition or prizes, even though this year he was awarded plenty of them. Many associate his name with AeroMobil – the flying car, but who know him longer realize that there is much more to justify this form of respect and admiration of his work. It is said that industriousness, hard work and creativity are the pre-conditions of success, but in case of Štefan Klein I would also like to add his ability to foresee and to perseveringly pursue his vision, even though it seems as utopia. He started dreaming of a flying car as a student of the Slovak University of Technology and there was hardly someone believing in the feasibility of the project then. Nowadays the topic is dealt with by the top development and research centers in the world. Our country was not even a part of the European Union and he already imagined the students of his studio cross the borders of Slovakia. Upon the establishment of the first independent transport design studio within the Design Department of the Bratislava Academy of Fine Arts back in 1993 it still seemed that there was something in the domestic industry to follow

up with. The studio cooperated with several domestic and foreign producers such as TAZ Trnava, VAB Bánovce nad Bebravou and others. When the companies started closing their production halls gradually, Klein was personally establishing the very first foreign contacts with the most important European car makers. The first cooperation partner was Volkswagen of Germany which brought different view of car design, new procedures, technologies, materials and of course financial support to the school. Contact of students with real practice and even possibility to be in training at the most prestigious designer studios of important car makers is experience that many of us may only envy them. Many of his students remained abroad to work. It is just pity that no suitable jobs are available to them at home, even though they have good education obtained at a renowned school – the studio is far-famed abroad, too.

Cooperation with companies on the ground of the design studio of the Academy of Fine Arts began to develop in mid 90ies of the last century and followed up with Štefan Klein's cooperation with production companies. It was a targeted initiative of the Research and Implementation Center (RIC), a part of the Design Department. I participated in its formation and still recall the many discussions with Ivan Čobej and mainly with Pipo Klein (as everybody calls him) as to how fulfill that vision in real

Jeho predvídavosť sa toľkokrát ukázala ako úplne reálna potreba, že je dobré jeho víziám uveriť.

materiálov kov, drevo, kompozitné materiály – a výstavnú. Z jeho iniciatívy bola v týchto rokoch založená prezentačná tradícia školy na mieste, kde je opäť nejaké prepojenie s praxou. Začala sa spolupráca s výstaviskom Agrokomplex Nitra a v rámci veľtrhu Nábytok a bývanie sa dodnes realizujú výstavy pod názvom Fórum dizajnu. V začiatkoch výstavy idea hľadať pre študentské projekty výrobcov celkom fungovala (Domark, BRIK, Mobiliér...), neskôr firmy prechádzali zložitým obdobím a problémami a spolupráce už boli skôr ojedinelé. Už vtedy nás Klein presviedčal, že bude nutné podávať si projekty, aby sa dofinancovalo podvyživené školstvo, že veda a výskum patria rovnako na pôdu umeleckej školy ako na univerzitnú či technickú. Nevzdával sa tejto myšlienke aj napriek tomu, že v tom čase nemal širokú podporu kolegov zo školy a musel veľa argumentovať a presviedčať. V oblasti vzdelávania neexistoval žiaden reálny príklad takéhoto projektu. V roku 1995 / 96, keď

presadzoval nové pracovisko – Výskumno-realizačné centrum (VRC), ešte neexistovali žiadne stratégie, ani žiadne európske granty podporujúce vedu a výskum tak, ako ich poznáme dnes. VRC síce v roku 2001 ukončilo činnosť, ale v nasledujúcom roku sa stalo základom pre vznik Inštitútu umenia a vedy (IUV) ako organizačnej štruktúry pre vedeckovýskumnú činnosť na pôde celej VŠVU. Myšlienka sa nepresadzovala ľahko, ale funkcia prorektora pre vedu a výskum mu priniesla lepšiu pozíciu. IUV sa v roku 2009 premenovalo na Centrum výskumu VŠVU a jeho hlavnou náplňou zostalo rozvíjať výskum v oblasti umenia. Úspešnosť v grantoch a výskumných projektoch je dnes priam podmienkou dobrého hodnotenia akejkoľvek vysokej školy.

Individuálny výskum je pre Kleina súčasťou aj jeho tvorby. Popri pedagogickej práci si sám zadáva rôzne experimentálne úlohy, niektoré reálnejšie, iné viac utopistické. Pre švajčiarsku firmu MenziMuck navrhol v roku 2006 kráčajúci bager a trojkoľku *Molecul*. Je to alternatívny dopravný prostriedok, ktorý rozširuje možnosti cyklodopravy. Experimentom je projekt *Micro-jet* – koncept skladného a prenosného vetroňa, super ultraľahkého s pomocným motorom, kde je ľudské telo integrované do konštrukcie krídel.

Katarína Hubová

← Microjet, 2005 – 2006.

↑ Bambusová koloběžka, 1993.

↗ Slovbus Volvo, 2005.

↓ Moped Manet, 2000.

↘ Molecul, elektrická trojkolka, 2007.

terms. It was his idea to establish a unit to naturally combine research and practice. There were three sections of the RIC – the research section – within the framework of which foundations of a digital department were already being built then, the implementation section – within the framework of which prototypes were being produced in the workshops from the materials such as metal, wood, composite materials and the exhibition section. His initiative resulted in that period in the establishment of the school's presentation tradition where there is a certain interconnection with the practice again. Cooperation with Agrokomplex Nitra exhibition premises started then and mainly there are still exhibitions entitled Design Forums held within the framework of the Furniture and Furnishings Fair. The idea of looking for producers of student projects was working quite well (Domark, BRIK, Mobiliér...) in the early years of the exhibition, later the companies were getting through difficult times facing problems and cooperation was quite rare then. It was when Klein was persuading us that the projects would have to be filed to fund the "undernourished" education system, that science and research belong to the ground of a school of arts and to that of a university or to a technical ground. He did not give up his idea even though he did not enjoy wide support of his colleagues from school at the time and had to argue and persuade

a lot. There was no real example of such a project in the area of education. In the period from 1995 to 1996 when he promoted a new unit – the Research and Implementation Center (RIC) – there were no strategies and no European grants to support science and research as we nowadays know them. Although the RIC stopped operating in 2001, yet it became a base for the establishment of the Institute of Arts and Science (IAS) in 2002 as the school's organizational structure for science and research throughout the Academy of Fine Arts. The IAS was in 2009 renamed to the Research Center of the Academy of Fine Arts, while its main role is still development of research in the field of the arts.

Research forms a part of Klein's works. Besides his teaching profession he also invents various experimental tasks of which some are more realistic, while the others are more utopian. In 2006 Klein designed the Molecul three-wheeler for Menzi-Muck of Switzerland. It is an alternative means of transport to enhance the possibilities of cycling transport. There was also a walking excavator. Experimental is the Microjet project – concept of a compact and portable glider, an ultralight construction including an auxiliary engine with human body integrated in the construction of the wings.

His prescience proved to be a real need for so many times that it is worth believing his visions.

So Štefanom sa poznáme ešte z čias našich vysokoškolských štúdií. On bol študentom VŠVU a ja študentom VŠMU, v budovách v centre bratislavského Starého Mesta, neďaleko od seba. Stretávali sme sa v tých istých študentských krčmách a niekedy sa dvorili tým istým dievčatám, čo sme prekvapivo zistili až teraz po mnohých rokoch, počas jedného dlhého zaoceánskeho letu.

O Štefanovom sne – postaviť lietajúce auto – som vedel ešte od našich študentských čias a potom som ho zachytil útržkovito niekoľko

ráz. Jedna Štefanova návšteva po mnohých rokoch od nášho posledného stretnutia, ktorú iniciovala a zorganizovala Zora Jaurová na začiatku roka 2010, mi však úplne zmenila život.

Prišiel vtedy za mnou v ťažkej dezilúzii, že nevie nájsť a presvedčiť nikoho, kto by ho podporil, hlavne ako investor. Rozprávali sme sa niekoľko hodín a po tejto diskusii som sa rozhodol, že sa zapojím do projektu *AeroMobil*. V žiadnom prípade nie z ľútosti, ale s plným odhodlaním a veľkým vnútorným presvedčením, že môžeme spoločne priniesť svetu nový typ dopravného prostriedku s potenciálom zmeniť svet osobnej dopravy. Na prvý pohľad to nedávalo veľkú logiku, bol to iba Štefanov *garážový hobby projekt*. Stotožnil som sa však so Štefanovou dizajnérskou víziou a uvidel som za ňou aj tú obrovskú možnosť doslova zmeniť svet. A rozhodol som sa pre to urobiť všetko, čo bude v mojich silách, schopnostiach a finančných možnostiach.

Od toho momentu sme spolu prežili obrovské množstvo neuveriteľných situácií, vypätých emócií, omylov, ale aj veľa víťazstiev. Získali sme do tímu množstvo skvelých inšpiratívnych ľudí a napriek tomu je ešte stále všetko pred nami. Svet sa na nás však už nepozera ako na bláznov a na *AeroMobil* ako na kuriozitu. Lietajúce auto je čoraz viac vnímané ako revolučné riešenie individuálnej dopravy v globálnom meradle.

Stotožnil som sa však so Štefanovou dizajnérskou víziou a uvidel som za ňou aj tú obrovskú možnosť doslova zmeniť svet.

AeroMobil 3.0, 2014.

Ak chceme túto víziu naplniť, čaká nás ešte množstvo úsilia, možno aj hádok, pochybností, dôležitých rozhodnutí, čiastkových úspechov, nových obchodných partnerstiev, testov, prezentácií, presvedčania a ciest po celom svete. Pustili sme sa do toho naplno a nevzdáme to!

Na Štefanovi najviac obdivujem vytrvalosť a vieru v tento projekt. Napriek množstvu pochybností, ktoré celé roky prichádzali z najbližšieho okolia, ale aj od renomovaných osobností zo svetových automobiliek, leteckých odborníkov, stále svojej vízii veril.

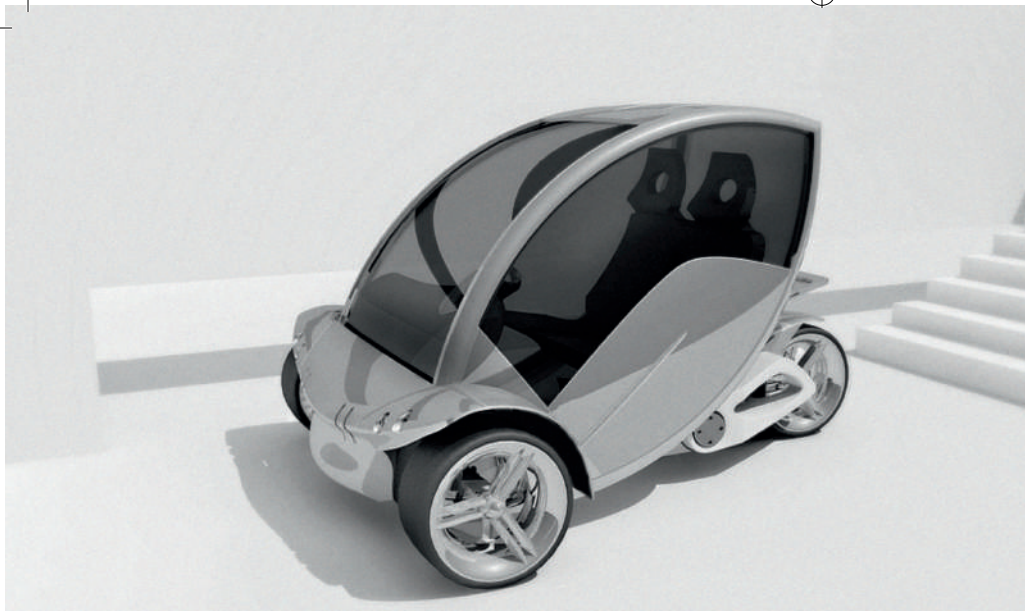
Moje najsilnejšie zážitky v tomto projekte boli vždy spojené s chvíľami, keď sa prototypy po prvý raz naplno vzniesli do vzduchu a boli schopné podávať vždy lepšie a lepšie výkony. Navždy si budem pamätať slová, ktoré sme si povedali, kým zavrel kabínu a vydal sa na riskantný prvý testovací let. Rovnako ako moje slzy šťastia a dojatia, keď sa vzniesol, letel a potom šťastne pristál. Nezabudnuteľná bude pre mňa vždy aj naša pamätná cesta na konferenciu AeroTech do Montrealu v roku 2013, kde sme ako dvaja skromní slovenskí chlapi doslova rozbili bank medzi najväčšími leteckými výrobcami na svete. Keď renomovaní leteckí inžinieri uvideli reálne video pred-prototypu 2.5 a zostali v úžase, vedeli sme, že máme v rukách niečo, čo môže zmeniť svet. Samozrejme sme to

náležite oslávili pri dobrom francúzskom šampanskom v najlepšom bare, ktorý bol nablízku.

S *AeroMobilom* potom nasledovali ďalšie úpravy, testy, veľké plány aj precitnutia, stíhanie termínov na poslednú chvíľu a prvé prezentácie na rešpektovaných svetových fórach. Svetová premiéra prototypu *AeroMobilu 3.0* bola na *Pioneers Festivale* vo Viedni a neskôr sme otestovali reakcie potenciálnych zákazníkov na *supercar* výstave v Monaku.

Projekt *AeroMobilu* môže vyzeráť skutočne extrémne. V možnostiach, ohlasoch, obavách, pochybnostiach, rizikách aj víťazstvách. Napriek všetkému, čo sme pri ňom už zažili viem, že všetko podstatné je ešte stále pred nami. A napriek tomu, že mnohé z toho, čo nás čaká je neznáme a riskantné ľudsky, profesijne aj obchodne, viem, že so Štefanom nás ženie vpred viera a chuť dokázať, že to, čo mnohí spochybňovali je možné; a my dvaja – a dnes už aj náš rozrastajúci sa tím – to spolu dokážeme.

Juraj Vaculík, CEO and Co-Founder, AeroMobil

UL City car, 2008.

Štefana Kleina som spoznal ako študent Vysokej školy výtvarných umení takmer pred dvomi dekadami. Na konci prvého semestra je zvykom zvoliť si ateliér, ktorý bude študent navštevovať nasledujúcich šesť rokov. Školským bufetom cirkulovali celé legendy o ateliéri číslo 116 a jeho osadenstve. Už vtedy sme počúvali o hviezdnej kariére jeho študenta Jozefa Kabaňa (autor legendárneho *Bugatti Veyron*) v nemeckom Volkswagene. Preto, keď prišiel Štefan Klein verbovať novú krv na oddelenie transport dizajnu, bolo to jednoznačné rozhodnutie. Spolu s Tomášom Malým sme zakotvili v radoch Kleinových „transportákov“. Vďaka kontaktom a väzbám na automobilový priemysel som zažil neuveriteľne kreatívne obdobie života. To je však iný príbeh... Dodnes sa do školy vraciam a s radosťou sledujem vysokú úroveň Kleinovho ateliéru. Bez preháňania znesie konfrontáciu so zahraničnými školami so zameraním na *automotive*. Udržanie takto vysokej úrovne vyžaduje osobnosť odvážneho vizionára, skvelého motivátora aj zdravú dávku tvrdohlavosti.

Samozrejme nemôžem obísť *AeroMobil* – dopravný prostriedok budúcnosti, o ktorom sme ako študenti počúvali na mnohých *brainstormingoch*, prípadne u Kleinovcov v záhrade v tieni totemu aviatiky – torza prvého lietajúceho prototypu. Ktovie, raz sa možno bude udeľovať cena Štefana Kleina za odvahu a vytrvalosť.

V letectve je legendou Burt Rutan, ktorého lietadlá z ľahkých kompozitov obleteli s jedinou nádržou celý svet a ktorý ako prvý postavil súkromnú vesmírnu loď. Automobilkám veselo konkuruje Elon Musk s prevratným elektromobilom *Tesla*.

Zvykli sme inšpiratívne osobnosti hľadať za hranicami Slovenska. Už nemusíme. Vďaka Vám, pán profesor, za toto dobrodružstvo.

Juraj Dozsa

Štefana Kleina som stretol prvýkrát v roku 1991 na prijímacích skúškach na Vysokú školu výtvarných umení. To ešte nikto netušil, že o dva roky založí Ateliér transport dizajnu.

Keď som o tom počul, neváhal som a pripojil sa k prvej skupine študentov, ktorých tento smer zaujímal. Bolo nás sedem statočných, ktorým všetci inak nehovorili, iba ako „autičkári“. Bol som nadšený zo Štefanových vízií budovania nového ateliéru. Celý čas som sníval o tom, že raz budem navrhovať autá. A vďaka tomu, že som stretol Štefana, som sa k tomu aj dostal. V Česko-slovensku v tom období existoval iba jeden ateliér dizajnu dopravných prostriedkov, a to v Zlíne. Pustil sa do vecí, ktorú všetci od začiatku odsúdili na zánik, ale ako je vidieť, neodradilo ho to. Je jasné, že jeho nadšenie a záujem pre dobrú vec je viac ako história. Momentálne je to jediný takto špecializovaný ateliér v strednej Európe. Jeho osobné nasadenie pre túto vec bolo také veľké, že nedal sa odradiť ani malými neúspechmi. Išiel ďalej a viedol k tomu aj študentov. Niektorí sa toho chytili, niektorí nie, ale to je život. Musíte tomu, ako Štefan, veriť, „že to vyjde“.

Som veľmi rád, že som mu pomáhal aj s niektorými mojimi kolegami z ateliéru pri stavbe prvého modelu *Aeromobilu 1*. Už v tom období to bol šialený nápad a presne preto sa mi páčil. Odkedy ho poznám, stavia veci od „nuly“. Je to najzložitejšia možná cesta, ktorá vyžaduje viac ako nadšenie. Pamätám si ako sa *Aeromobil 1* prvýkrát odlepil od zeme, a keď som videl ako „lieta trojka“, to bolo! Dnes je jasné, že ani po 22 rokoch to nevzdal a dotiahol svoj sen do reálnej roviny a predprodukčný *Aeromobil 3* sa stal skutočnosťou.

Neostáva nič iné ako dodať, blahoželám, Pipó.

Michal Kačmár, Lead designer
Hyundai Kia Motors, Namyang, Kórea

Prvé stretnutie so Štefanom Kleinom bolo po roku môjho štúdia na Vysokej škole výtvarných umení, keď sme sa mali rozhodnúť, ktorým smerom sa bude uberať naše štúdium. Mojm plánom bolo študovať produktový dizajn. Štefan Klein tak ako teraz, toho času pôsobil ako vedúci Ateliéru transport dizajnu. Bola to pre mňa výzva a zároveň česť, keď sa ma na konci prvého roka štúdia opýtal, či by som nechcel študovať v jeho ateliéri. Hneď ma zaujalo jeho zmýšľanie a názory. Sám ovláda niekoľko svetových jazykov a vždy svojim študentom prízvukoval, aby aj oni komunikovali aj v cudzích rečiach. Ako vedúci katedry bol medzinárodne zorientovaný, so schopnosťami manažéra, bol príkladom pre svojich študentov nielen z profesionálneho hľadiska, ale aj z ľudskej stránky. Nervozita a stres nepatrili k jeho vlastnostiam, vlastne sa ani nepamätám, žeby som na ňom niečo podobné spozoroval.

Štefan Klein ako dizajnér, priekopník transport dizajnu na Slovensku a profesionál mal schopnosť objavovať a skúmať nové technológie, postupy a moderný proces pri tvorbe. Vďaka nemu sa v ateliéri transport dizajnu mohli študenti oboznámiť s najmodernejšími softvéri, technológiami a procesmi, dnes už neodmysliteľnými pri tvorbe dizajnu. Vďaka jeho profesionálnym kontaktom sa na Vysokú školu výtvarných umení dostali automobilky svetového mena a ponúkli študentom možnosť pracovať v špičkových centrách dizajnu. Pod vedením Štefana Kleina sa podarilo mnohým študentom dosiahnuť obdivuhodné úspechy na celom svete. Dôkazom je ich pôsobenie na popredných postoch v automobilovom priemysle a v iných odvetviach dizajnu. Štefan Klein je nielen talentovaný dizajnér, manažér, ale aj vedec a technolog, ktorý sa nevzdal svojej idey, a pri svojich projektoch zotrval, úspešne zrealizoval a dotiahol do konca. Tým sa stal inšpiráciou, príkladom a vzorom pre nás študentov, ako profesionálny dizajnér s citom pre komunikáciu, obchod, marketing a umenie.

Venujem sa profesionálne dizajnu už 20 rokov. Dovolím si povedať, že tam, kde som sa dostal, vďaka vo veľkej miere Štefanovi Kleinovi, ktorý ma pred rokmi oslovil a ponúkol mi nástup do jeho ateliéru. Mal som možnosť rozvinúť svoj talent a schopnosti za jeho podpory a odborného vedenia. Dnes sú to spomienky a zároveň konštatovanie, že Štefan Klein je pre mňa výnimočný človek, ktorý zohral jednu z najdôležitejších úloh v mojom profesionálnom živote. Keď sa pozerám na jeho dnešné úspechy, teším sa, že sa mu podarilo zrealizovať svoje sny a zároveň mu úspech prajem, ako ho on dokázal dopriať nám. Ďakujem a želim aj naďalej pevnú vôľu pri realizácii ďalších projektov.

Tomáš Malý,
dizajnér

O osobe Štefana Kleina a existencii Ateliéru transport dizajnu som sa prvýkrát dopyčul ako študent prvého ročníka Technickej univerzity v Košiciach. Po zhladnutí prieskumu (akýsi deň otvorených dverí) na VŠVU a po pohovore s pánom Kleinom mi bolo jasné, akým smerom sa chcem v živote vzdelávať.

Z môjho pohľadu vtedajšieho študenta bol najväčším prínosom pre katedru vstup automobiliek do procesu výučby. S odstupom času by sa dalo povedať, že nielen priame pedagogické pôsobenie Štefana Kleina, ale najmä jeho manažérske aktivity boli nakoniec tým, čo nás formovalo najvýraznejšie. Pre dnešných študentov je to už samozrejmosťou, že si témy a tútorov vyberajú z radov automobiliek, absolvujú výmenné pobyty na univerzitách z celého sveta. Tieto začiatky spolupráce a prvé kontakty s dizajncami VW, Škoda, Audi, Ford... sa nerodili ľahko. Žiadna Európska únia, ani schengenský priestor. Naopak, kopec byrokracie a nechápajúcich úradníkov, to bola realita deväťdesiatych rokov, s ktorou bolo treba bojovať. Pre školu a rovnako aj pre VW to bol experiment, ktorý časom prerástol do plodnej spolupráce. My sme si mohli ohmatať profesionálne materiály a postupy, neskôr sa priamo ako stážisti dostať do kuchyne vývoja automobiliek. Tieto sny sa stali bežnou praxou vďaka víziám, ktoré Štefan Klein pretlačil na katedre dizajnu. Neuzurpoval si právo sám vyučovať v ateliéri, ktorý založil. Naopak pritiahol špičkových odborníkov z praxe a so štátuom externých profesorov ich nechal viesť projekty so študentmi. Ďalej do týchto projektov zapájal ateliéry módnej tvorby, priemyselného aj grafického dizajnu. Vzniklo tým úžasné kreatívne prostredie, ktoré generovalo množstvo podnetov, akýsi celosemestrálny *brainstorming*. Práve túto otvorenosť myšlienkových pochodov podanú výtvarnou formou si hosťujúci pedagógovia vysoko cenili. Pre absolventov bol práve takýto svieži, žiadnym klíšé nezaťažený pohľad na problematiku hlavnou devízou. Svojou úspešnou kariérou sú toho mnohí dôkazom.

Vďaka Štefanovi Kleinovi dnes už generácia absolventov dizajnérov vníma transport dizajn nielen ako formovanie proporcií prednej masky a „lízanie“ blatníkov, ale transport ako pohyb, dynamika, symbióza prostredia, kultúry i osobnosti jednotlivca – tvorcu. Jeho vlastná cesta inovátora, entuziasta v podobe *AeroMobilu* je toho najlepším dôkazom.

Juraj Mitro,
Dizajn a vývoj Praga Cars

Pamätám sa, ako som v akademickom roku 2005/2006 nastúpil k Štefanovi Kleinovi do Ateliéru transport dizajnu v Bratislave. Keď som tam prišiel, boli moje zručnosti prakticky nulové, ale nasadenie obrovské. Štefan to videl, zaujalo ho to a podporoval ma. Bol vždy veľmi otvorený tomu, čo sme chceli v ateliéri robiť. Ako pedagóg videl talent v každom z nás individuálne. V kreatívnom biznise nemôžete všetkých študentov viesť rovnako, každý je silný v niečom inom. Štefan nikoho netlačil do ničoho, čo by bolo úplne mimo neho.

Jeho prístupom bolo: „Chceš to robiť? Sám si si to vybral, tak chcem, aby to bolo na profesionálnej úrovni“. Je jeden z mála ľudí, ktorých som stretol, čo majú víziu, vášň, nasadenie a idú po tom tak dlho, než sa to stane realitou. Vďaka tomu, aký je, bol schopný pozvať do školy ľudí, ako Chris Bangle (šéf BMW) alebo Chris Bird (bývalý šéf Fordu). Dostal ich do Bratislavy na naše nasadenie, nápady a na projekty, ktoré sme boli schopní urobiť v našich podmienkach. Práve to ich zaujalo.

Musím povedať, že často sme zažívali krízu a nikto z nás už veľmi neveril, že sa dostane do zahraničných automobiliek ako dizajnér. Ale Štefan nás vedel namotivovať: „Chalani, dostanete sa na stáž do automobilky, a potom sa rýchlo začne dariť aj vášmu džobu“. Nakoniec mal pravdu, naozaj to tak dopadlo. Vedel ľudí inšpirovať, nadchnúť, priniesť profi ľudí z Nemecka (autodizajnérov, modelárov, manažérov), čo sa nikomu inému nepodarilo. Tí ľudia nás veľa naučili. Štefan sa nikdy nehral na to, že je boh a vie všetko. Vedel v čom je dobrý a prečo nám pozýva profesionálov z odboru. Bez neho by sme pravdepodobne robili grafický dizajn po agentúrach v Čechách a na Slovensku. Štefan, ďakujem za všetko!

Vojtěch Stránský, Senior exterior designer, Icona Design Shanghai, Čína

Piponeer, 2013.

Novesta, a. s. Partizánske

Text podľa materiálov firmy Novesta upravila redakcia

Text according to the materials provided by Novesta and edited by the editors

Foto Photographs archiv archives of Novesta

Značka Novesta je považovaná za jednu z ikon novodobej českej a slovenskej módnjej histórie. Patrí medzi európskych lídrov v oblasti výroby špeciálnej celogumovej, gumolisovanej obuvi a polotovarov. Dlholeté skúsenosti v oblasti gumárenskej výroby, investovanie do inovácií a najnovších technológií spolu s tímom odborníkov dáva aj do budúcnosti predpoklad vyrábať produkty, ktoré uspokojia prania a požiadavky najnáročnejších zákazníkov.

Baťove závody v Partizánskom (predtým Baťovany), predchodca dnešnej Novesty, a. s., Partizánske, boli založené už v roku 1939. Baťove závody aj po prechode vlastníctva do rúk československého štátu, zostali najväčším výrobcom obuvi v Československu. Zásobovali okrem iných odberateľov aj socialistickú armádu v rámci národnej povinnej vojenskej služby. K výrobnému portfóliu firmy patrili napríklad aj lepidlá, gumové platne, dopravníkové pásy, hadice a iné gumárske polotovary.

Výroba v priestoroch bývalých závodov ZDA v Partizánskom, kde sa od roku 2010 vyrába obuv značky Novesta, už od počiatkov nadviazala na baťovskú tradíciu a technologicky na výrobný program ručne vyrábanej špeciálnej obuvi. Prvá kolekcia jar/leto 2010 vychádzala materiálovo aj konštrukčne z pôvodných modelov. Produkcia Novesty bola a je postavená na princípoch dodržiavania požadovanej kvality, vysokom podiele ručnej práce a použitých prírodných materiálov. Každoročne sa na trhu objavujú novinky určené pre všetky vekové kategórie. Sú to produkty s použitím odolných materiálov, ako 100 % bavlna, ľan či prírodný kaučuk.

The Novesta brand is concerned as one of the icons of modern Czech and Slovak fashion history. It ranks among the European leaders in the field of special all-rubber pressed shoes and semi-products. Experience of many years in the field of rubber production, investments made in the area of innovations and latest technology along with a team of experts also create conditions for future production of the products to satisfy the wishes and requirements of the most demanding customers.

Baťa works of Partizánske (formerly Baťovany), predecessor of the present-day Novesta, a. s. (joint stock company) of Partizánske were founded as early as 1939. Even after the transfer of Baťa's works to the Czechoslovak state the company still remained the largest shoe producer in Czechoslovakia. The business *inter alia* supplied the socialist army with shoes within the framework of national compulsory military service. The production portfolio of the company besides shoes also included adhesive materials, rubber discs, conveyor belts, hoses and other rubber semi-products.

Production situated in the premises of the former ZDA works of Partizánske used from 2010 to produce Novesta shoes, from the very beginning followed up with the Baťa traditions and in terms of technology with the production program of the – made special shoes. The first collection for spring / summer 2010 was in terms of materials and construction based on the original models. The Novesta production was and still is based on principles of compliance with the quality required, high degree of handiwork and natural materials used. Every year there are novelties for all age categories coming up in the market. These are products made of durable materials such as 100% cotton, linen or natural Indian rubber.

NOVESTA®

Model Moccamia

Novesta x Leeda

Technológie a výhody obuvi z prírodného kaučuku

Gumová obuv je vyrobená z veľmi kvalitného prírodného kaučuku, neobsahuje zdraviu škodlivé látky, a tým nezaťažuje životné prostredie. Na rozdiel od výrobkov z PVC zostáva kaučuk aj v extrémne chladných podmienkach ohybný a pružný. Vulkanizácia horúcim vzduchom nepretlačí gumu cez podšívku a pokožka zostáva výhradne v styku s prírodným textilom. Obuv si tak zachováva mikroklimu a schopnosť absorbovať pot. Gumová podošva je flexibilná, zabezpečuje výborné vlastnosti pri pohybe v teréne a je odolná voči prelomeniu. Cielovým výberom kaučukových zmesí je možné docieľiť celý rad výnimočných vlastností obuvi.

Tradičná gumová obuv je vyrobená z prírodného materiálu, ktorý je veľmi jemný a ohybný, čo spolu s vysokou ochranou pred vlhkom zaručuje pri nosení maximálne pohodlie. Výroba gumovej obuvi je šetrná k životnému prostrediu a oprava v prípade poškodenia je jednoduchá. Jednou zo základných charakteristík klasickej gumárenskej technológie je bezodpadový spôsob výroby. Odráža tým citlivý prístup k prírodným zdrojom a životnému prostrediu.

Prírodná guma je tradičný materiál na výrobu gumovej obuvi. Výhodou prírodnej

gumy je vysoký užívateľský komfort. Okrem ochrany pred vlhkom, ostáva ohybná a pružná aj v extrémnom chlade. Tým pádom dokáže gumová obuv splniť i náročné požiadavky profesionálov najrôznejších povolaní. Konštrukcia, forma a tvar obuvi podľa výsledku antropometrických meraní je jedným z hlavných priorít kvalitnej obuvi pre voľný čas. Pohodlie a zdravotná spôsobilosť je dôležitou súčasťou výrobného procesu.

Novesta design

Kreatívne štúdio Novesta design bolo založené v roku 2010. Prvým vedúcim dizajnérom sa stal absolvent UTB Zlín Juraj Šuška, v súčasnosti je ním absolvent rovnakej školy Lukáš Beliansky. Kreatívne štúdio Novesta design sa špecializuje na dizajn a vývoj obuvi značky Novesta, doplnkov a polotovarov. Súčasťou práce dizajnérov je aj výroba prototypov a technickej dokumentácie, podpora výskumných aktivít v oblasti obuvníckych a gumárenských technológií v súlade s požiadavkou sústavnej inovácie produktového portfólia firmy. Aktívne spolupracuje s univerzitami v Slovenskej a Českej republike v oblasti dizajnu obuvi, priemyselného dizajnu, ako aj pri tvorbe nových technologických postupov výroby obuvi a tvorbe nových gumárenských zmesí.

Novesta design

Creative studio Novesta design was founded back in 2010. The studio's first head designer was Juraj Šuška, graduate of Tomáš Baťa University of Zlín, while nowadays the studio is headed by Lukáš Beliansky from the same school. Creative studio Novesta design specializes in design and development of Novesta shoes, accessories and semi-products. Work of the designers also includes production of prototypes and technical documentation, support to research activities in the area of shoe and rubber production technologies in accordance with the continuous innovation requirement of product portfolio of the company. Novesta actively cooperates with the universities in the Slovak Republic and the Czech Republic operating in the area of shoe design, industrial design, in creating new technological procedures of shoe production as well as in creating new rubber production mixtures.

Novesta shoes

Novesta has been presented in several domestic and international exhibitions during the five years of its existence. The best known of them are Bread and Butter Berlin, Designblok Prague, Capsule Paris and Capsule New York. Special attention was earned by the STAR sneakers – redesign of sport classics, shoes which were the most successful

textile footwear produced in former Czechoslovakia and which now in various variants form a permanent part of Novesta collections. The production technology is original, the collections vary in materials used in their and in the logo, color and innersole placement.

Novesta regularly supports and cooperates with designer studios from different countries, but with those from Slovakia and the Czech Republic as well. In 2011 the results of cooperation between Novesta and fashion brands MilionDolar, Popular, Pujod or Sistersconspiracy and young designers Renáta Barancová, Petra Holíková, Mirka Horká or Ľubica Humeníková were presented at the Satelit gallery of the Slovak Design Center. In recent years several projects and limited series with brands which *inter alia* included Leeda, Customelow, Wolfgang, Matthiew Miller, Popular, COMME des GARÇONS and Walter Van Beirendonck came into existence.

NOVESTA, a. s. (joint stock company) has at the moment 370 employees. A considerable part of their production capacities serves shoe production for foreign partners the share of which amounts nearly to 80 per cent of the total production. The main export partners are those from France, Denmark, Finland, Japan, South Korea and Great Britain. The company joined the quality management system (ISO 9001:2008) and the environmental management system (ISO 14001:2004).

STAR Master

Model Novesta x Popular

Obuv značky Novesta

Počas piatich rokov sa Novesta prezentovala na viacerých domácich aj zahraničných výstavách. Medzi najznámejšie patria Bread and Butter Berlin, Designblok Praha, Capsule Paris a Capsule New York. Špeciálnu pozornosť si vyslúžili najmä modely tenisiek STAR. Ide o redizajn športovej klasičky, o obuv, ktorá bola nepochybne najúspešnejším modelom textilnej obuvi vyrábanej v bývalom Československu a ktorý je dnes stálou súčasťou kolekcií Novesta v rôznych variantoch. Technológia výroby je pôvodná, v kolekciách sa obmieňa materiálové vyhotovenie, umiestnenie loga, farby, stielky.

Novesta pravidelne podporuje a spolupracuje s dizajnerskými štúdiami z rôznych krajín, ale aj zo Slovenska a Čiech. V roku 2011 boli v galérii SCD Satelit prezentované výsledky spolupráce Novesty s módnymi značkami MilionDolar, Popular, Puojd či Sistersconspiracy a s mladými dizajnérkami Renátou Barancovou, Petrou Holíkovou, Mirkou Horkou alebo Ľubicou Humeníkovou. Za posledné roky vzniklo viacero projektov a limitovaných sérií aj so značkami, ako napríklad Leeda, Customelow, Wolfgang, Matthiew Miller, Popular, COMME des GARÇONS a Walter Van Beirendonck.

NOVESTA x Leeda

Celá kolekcia, ktorá bola vytvorená v spolupráci so značkou Leeda, bola predstavená na Designbloku 2012 v Prahe. Vyznačovala sa funkčnosťou, variabilitou a vypracovanými detailmi, bola doplnená radom tašiek minimalistického strihu a obuvi Novesta by Leeda. Vznikla vo farbách čierna, biela (s akcentmi zlatej), až po jemné prírodné odtiene s drobnou potlačou a detailmi v ružovej, žltej a zelenej. Z použitých materiálov prevažovala prírodná useň, bavlna a kaučuk. K tejto kolekcií boli navrhnuté dva rady gumovej obuvi a obuvi vyrobenej v kombinácii prírodnej usne a bavlny, pričom kolekcia odevov i obuvi úzko spolu súviseli. Napríklad bavlna, ktorá bola súčasťou obuvi, bola použitá na doplnky a zlatá useň v malých detailoch oživovala časti odevu. Gumová obuv vznikla na nosenie hlavne v meste. Členkové čižmy z čiernobieleho radu sú akoby obviazané stuhou, čím vzniklo jednoduché vizuálne delenie modelu a zvýraznenie hornej línie. Tenisky mali skryté šnúrovanie so zlatým detailom na špičke, vrchná časť modelu z jedného kusa usne bola ohnutá tak, aby sa dali zaviazať.

STAR Dribble

STAR Master

STAR Master

STAR Master

STAR Dribble

Model Estelle

Foto Vendula Knopová

NOVESTA × Comme des Garçons

Japonsko je známe svojou špecifickou módou kultúrou a vysokými nárokmi kladenými na kvalitu, preto je viac než potešiteľné, že si známy výrobca vybral Novestu ako svojho partnera na spoluprácu. Tokijská *street-wearová* značka PLAY Comme des Garçons sa rozhodla ozdobiť práve tenisky Star Master spolu s ďalšími kúskami oblečenia ich novej kolekcie svojím výrazným srdiečkovým logom. Projekt odštartoval predaj v tokijskom obchodnom dome Isetan. Druhým projektom bola celogumová obuv pre kolekcie Comme des Garçons SHIRT, modely ladené do čiernej farby, ktoré vynikali jemným detailom.

NOVESTA × Matthew Miller

Novesta mala premiéru na londýnskych módlach počas módnej prehliadky Matthiewa Millera ako súčasť jeho kolekcie Jeseň/Zima 2015. Anglický dizajnér je charakteristický svojou nedbalou eleganciou a čistými líniami, ktoré výrobky značky Novesta dokonale doplnili. Na prehliadku bola vytvorená obuv z materiálov od legendárnej dánskej textilnej manufaktúry Kvadrat. Kolekcia je rozdelená na pánsku a dámsku, hlavný detail bol kladený na zaujímavé vrchové textílie. Následne bola prezentovaná aj na podujatiach Capsule v New Yorku a Paríži.

Novesta x Renata Barancová

NOVESTA x Walter Van Beirendonck

Novesta bola úspešná aj na svetovom *fashion weeku*, v poradí už druhom, a to v Paríži na prehliadke Waltera Van Beirendoncka. Veľmi neortodoxný módný dizajnér pochádzajúci z Belgicka otvoril svoju kolekciu Jeseň/Zima 2015 netradičným modelom v podobe priesvitného topu s veľmi aktuálnym nápisom – „Prestaňte terorizovať náš svet“. Jeho neobyčajná kolekcia bola už tradične plná farieb, nekonvenčných tvarov a precízne zhotovených módnych kúskov, ktoré k dokonalosti doviedla veľmi originálna obuv. Čo na prvý pohľad vyzerá ako „slip-on“, je v skutočnosti teniska na šnurovanie z dielní slovenskej Novesty. Páry sú vyrábané ručne z modernej usne, časť so šnúrkami zakrýva kožená časť s dizajnom žraločej plutvy.

Národná cena za produktový dizajn 2015

Spoločnosť NOVESTA, a. s., momentálne zamestnáva 370 zamestnancov. Významná časť výrobných kapacít je určená produkcii obuvi pre zahraničných partnerov, ktorých podiel predstavuje takmer 80 % z celkového objemu výroby. Hlavní exportní partneri sú z Francúzska, Dánska, Fínska, Japonska, Južnej Kórey, Veľkej Británie. Spoločnosť je zapojená do systému manažérstva kvality (ISO 9001:2008) a systému environmentálneho manažérstva (ISO 14001:2004).

Novesta x Leeda

NOX, krbové keramické kachle

The NOX wood-burning ceramic stove

Dizajn Design by Michal Staško

Výrobca Producer Athenika, s. r. o., Piešťany

Foto Photographs archiv archives of Michal Staško

Krbové keramické kachle NOX zaujali spojením minimalistického racionálneho tvarovania so silným emotívnym účinkom – nostalgiou bez sentimentálnosti. Jednoduchý vlnovkový keramický profil v hre odleskov a tieňov okolitého sveta dômyselne skrýva delenie jednotlivých kachlíc. Produkt je modulárna stavebnica, ale pôsobí dojmom monolitu, ktorý vyžaruje teplo. Stavebnicové riešenie je vhodné pre výrobcu, skladovanie, ale aj samotnú funkciu ohrievacieho telesa. Zvládnutý profil zväčšuje povrch na vyžarovanie tepla a zároveň brzdí konvektívny vzdušný prúd pri ich povrchu, a tým eliminuje prašnosť. Horný uzatvárací segment s priehlbínami, na ktorých je možné ohriať kamienky z Váhu, a tak „ukradnúť“ kúsok tepla, je nielen poetickým zakončením celého krbu, ale aj dobrou ilustráciou toho, ako dizajner rozumie použitému keramickému materiálu a technológii jeho spracovania. Vtipné detaily otvárania dvierok, premyslené technické riešenie a aj to, že sa vďaka svojmu dizajnu krbové kachle NOX „znesú“ s rozmanitými typmi interiérov, im dáva aj zaujímavý komerčný potenciál. Je to navyše ukážkový príklad toho, k čomu môže viesť spojenie osvieteného investora a šikovného dizajnéra. Takého, ktorý vie využiť ponúknutú šancu.

Anton Bendis, predseda poroty

The NOX wood-burning ceramic stove is an attractive product thanks to the interconnection of minimalist rational forming and the strong emotional effect – nostalgia without sentimentality. The simple wavy ceramic profile sophisticatedly hides the division of the individual tiles in the playful light and shade reflection of the surrounding world. The product is a modular construction set making an impression of a monolith radiating warmth. The construction set solution is suitable for the producer, warehousing of the product, but for the very function of the heater, too. The wavy profile enlarges the area radiating warmth and at the same time hampers the convective air current eliminating thus dustiness. The upper closing segment with hollows that stones from the Váh river may be heated in and thus enable “stealing” some heat, does not only finish the stove poetically as a whole, but also illustrates how well the designer understands the ceramic material used and the technology to process that material. The funny details of the door opening, the elaborated technical solution and even the fact that the design of the NOX wood-burning ceramic stove lets it “come along” with various interior types, provides the product with interesting commercial potential. It is besides a classic of what interconnection of an enlightened investor and a smart designer may lead to. Of a designer who can make use of an opportunity offered.

Anton Bendis, the Jury Chairman

nox

Už od malička ma v starých domoch fascinoval tento krásny, veľký solitér z keramiky... To správne prepojenie dômyselnej remeselnej práce s keramikou, kovom a drevom. Dizajnérska výzva, na ktorú už roky čakám. Pravdu povediac, zo začiatku som sa musel dlhšie dostávať do problematiky optimalizácie výroby keramických kachlíc. Vďaka trpezlivej komunikácii výrobcu sa mi po čase podarilo pretaviť obmedzenia a výrobné úskalia keramiky na účelové prvky v procese dizajnu. Neskôr sa toto krátke a intenzívne štúdium kachliarstva ukázalo ako veľký prínos. Výsledkom je nielen jeden produkt, ale celá široko rozvinutá kolekcia aj s vyladenou farebnou škálou. Finálna realizácia je na moje prekvapenie vďaka inováciám veľmi pragmatická, čo ešte viac podporuje teóriu o čistote a jednoduchosti v dizajne. Som nadšený, že sa nám podarilo dostať tento dizajnový start-up do života a nielen pre zahriatie pri srdci. Michal Staško

Hasiaci dron

Fire Drone

Dizajn Design by Adam Tóth

Škola School STU Bratislava, Ústav dizajnu

Pedagóg Teacher Tomáš Nagy

Foto Photographs archiv archives of Adam Tóth

Experiment, vízia? Čo to v dizajne predstavuje? Možno intuitívne cítime, že by to mal byť zaujímavý problém, ktorý sa snaží autor vyriešiť netradičným spôsobom. Téma záchrany ľudí a majetku pri požiari lietajúcim dopravným systémom ovládaným diaľkovo takúto predstavu naplňuje.

Produkt Hasiaci dron nemá ambíciu vyriešiť všetky problémy spojené s hasením, autor logicky definuje problematiku a rozsah účelnosti navrhovaného prístroja a jeho predpokladané parametre. Dizajn je podriadený funkcii a reprezentuje výtvarne citlivého autora. Komisia ocenila koncepciu nového spôsobu hasenia, estetickú kvalitu produktu a komunikatívnu prezentáciu. Súčasný trend lietajúcich hračiek a kamerových systémov v oblasti hry a zábavy dostal navrhovanou víziou hasiaceho dronu nový rozmer. Experiment nie je kategóriou neuskutočniteľných snov, ale môže byť inšpiráciou a impulzom na vznik reálneho produktu.

Ferdinand Chrenka

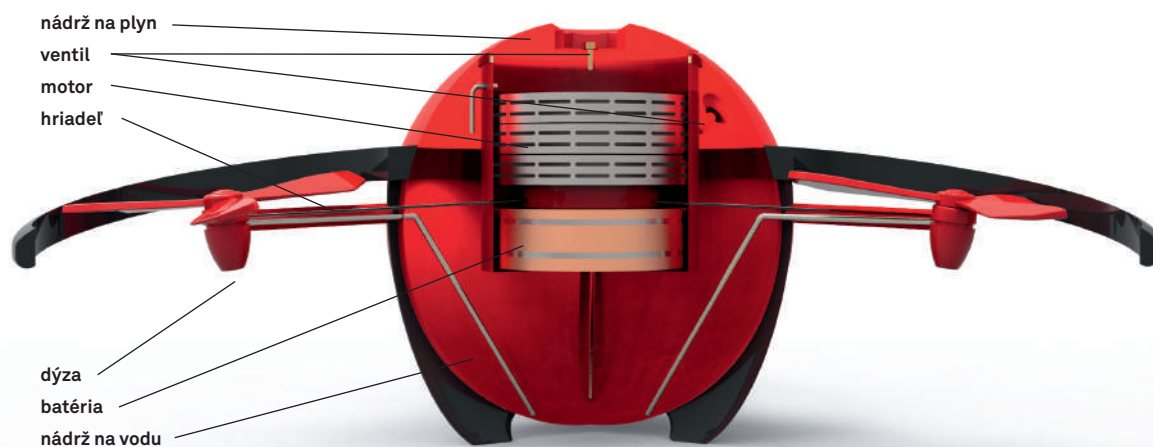
An experiment or a vision? What does that mean in design? We may intuitively feel that this should be an interesting issue that the author tries to solve in an untraditional way. The topic of saving people and property in case of fire by a flying transport system controlled remotely does correspond to that idea.

The product – a fire drone – has no ambition to solve all of the issues connected with fire extinguishing, the author logically defines the issues and scope of use of the appliance designed as well as its expected parameters. The design is bent to functionality and represents an artistically sensitive author. The commission appreciated the concept of the new fire extinguishing method, the aesthetic quality of the product and the communicativeness of the presentation. The vision of fire drone proposed enriched the contemporary trend of flying toys and camera systems present in the field of games and entertainment with a new dimension. The experiment does not belong to the category of unfeasible dreams, but may inspire and spark off formation of a real product.

Ferdinand Chrenka

Hasiaci dron je výsledkom semestrálnej práce na Fakulte architektúry STU v Bratislave na tému hasiaci prístroj. Spomedzi ostatných tém ma zaujal aj preto, že môj otec pracoval 30 rokov ako hasič. Hlavnou ideou bolo vytvorenie zariadenia na hasenie ťažko prístupných miest, ktoré by pomáhalo zvyšovať bezpečnosť hasičov. Práca je riešená len ako ideový koncept. Adam Tóth

SHE, tehotenský a ovulačný test pre nevidiace ženy

The SHE pregnancy and ovulation test for blind women

Dizajn Design by Nikoleta Čeligová

Škola School Vysoká školaýtvarných umení v Bratislave

Pedagóg Teacher Ferdinand Chrenka

Foto Photographs Filip Györe

Tehotenský a ovulačný test pre nevidiace ženy **SHE** predstavuje príkladne citlivé riešenie veľmi intímneho dámskeho problému. Ide o hapticky príjemný trojuholníkový predmet, ktorý možno uložiť do dámskej kabelky. Jeho nevidiacej majiteľke prináša niekoľko významných informácií – funguje ako jednoduchý tehotenský a ovulačný test (bez asistencie vidiaceho človeka) a súčasne ako indikátor príchodu a odchodu menštruácie. Slúži aj ako indikátor farieb, čo nevidiaci veľmi oceňujú. Prístroj komunikuje s majiteľkou audiozvukovými signálmi. Je hermeticky uzavretý, ľahko umývateľný a úplne hygienický. Prispieva k sebavedomiu, dôstojnosti a samostatnosti nevidiacich žien aj v najintímnejších ľudských záležitostiach. Podobne sofistikovaný multifunkčný produkt nenájdeme ani v hospodársky vyspelých krajinách, ktoré ponúkajú nevidiacim na zvýšenie životného komfortu posledné materiálové a technologické novinky.

Lenka Žižková

The SHE pregnancy and ovulation test for blind women represents an exemplarily sensitive solution to a very intimate lady issue. This is a tactilely pleasant trigonal object which may be put in a handbag. Its blind owner then receives some important information – it works as a simple pregnancy and ovulation test (without assistance of a sighted person) as well as an indicator of arrival and end of menstruation. It also serves as indicator of colors which is a feature highly appreciated by the blind. The appliance communicates with the owner using audio sounds. It is hermetically closed, easily washable and completely hygienic. It contributes to the self-confidence, dignity and independence of the blind women even in the most intimate human areas. There is no similarly sophisticated multifunctional product in any economically developed country which offer the blind the latest material and technological novelties to improve their life comfort.

Lenka Žižková

Produkt SHE je moja diplomová práca, ktorá nadväzuje na predchádzajúce skúsenosti so svetom nevidiacich. Vznikla počas účasti na podnikateľskom inkubátore, ktorý som absolvovala v súvislosti s projektom *Memonik*. Diplomovú prácu som chcela založiť na reálnom probléme nevidiacich ľudí a reakciou na reálny problém mal byť čo najviac funkčný prototyp – nielen koncept. To boli mantiny, ktoré som si sama stanovila. Nikoleta Čeligová

COLORCODE 2015, odevná kolekcia

The COLORCODE 2015 Clothing Collection

Dizajn Design by **Lenka Sršňová**

Spoluautori Co-authors **Michaela Bednárová** and **Ondrej Jób**

Výrobca Producer **Lenka Sršňová**

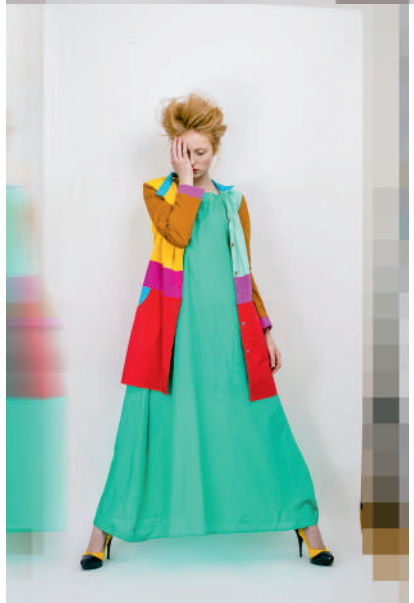
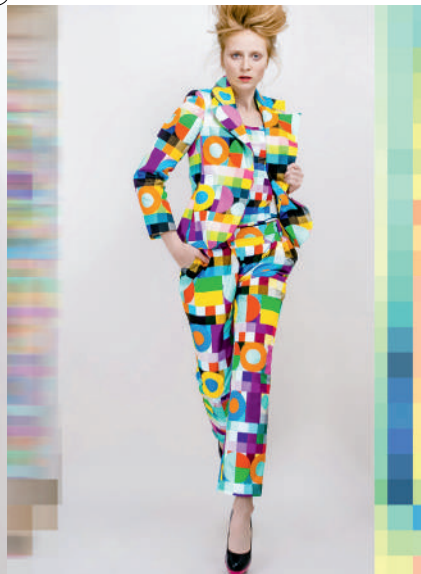
Foto Photographs **Jakub Gulyás**

Lenka Sršňová patrí medzi mladú generáciu dizajnérov. Svoju značku si založila po absolvovaní VŠVU v roku 2009 a odvtedy svoje odevy pravidelne prezentuje na samostatných i kolektívnych prehliadkach. Ocenená kolekcia **COLORCODE** pokračuje v predchádzajúcich tendenciách typických pre Lenku Sršňovú – s charakteristickým šťavnatým rukopisom pestrosti, vďaka ktorému si značku jednoducho zapamätáte. Väčšie farebné bloky sa striedajú s drobnými štruktúrami, drobné štruktúry s jednofarebnými odevnými časťami. Vzniká tak dynamický, avšak vyvážený celok, odevy sú mladistvé, neprehliadnuteľné, zároveň pohodlné a nositeľné. Vo výsledku sa pozitívne odrazila najmä spolupráca odevnej dizajnérky s textilnou – Michaela Bednárová navrhla dezény, ktoré sa uplatnili na šatách, kabátoch, overaloch či nohaviciach. Spolupráca umožnila prepojiť motív s konkrétnym strihom odevu, kruhy a kocky alebo ich prieniky opticky rozohrali kolekciu. V dezénoch je zakomponované aj samotné logo kolekcie, ktoré graficky spracoval dizajnér Ondrej Jób.

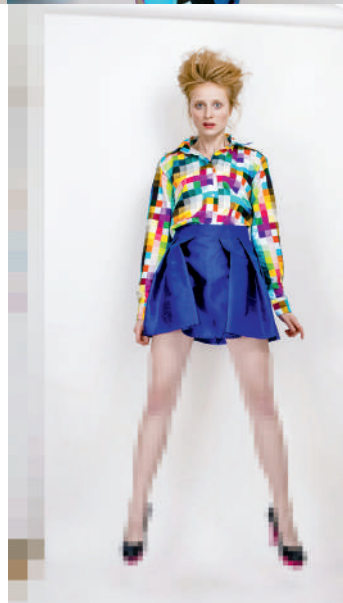
Zuzana Šidlíková

Lenka Sršňová ranks among the young designers. She established her brand after her graduation from the Academy of Fine Arts back in 2009 and since then her clothes are regularly presented at independent and collective shows. The prize-winning Colorcode collection continues the previous tendencies, typical of Lenka Sršňová – including her characteristic risqué varied form thanks to which you will easily remember the brand. Larger colorful areas are interchanged with tiny structures, while those tiny structures are on the other hand interchanged with one-color clothing parts. What comes into existence that way is however a well-balanced whole, the clothes are youthful, striking and at the same comfortable and wearable. The result positively reflects especially the cooperation between a clothing designer and a textile designer – Michaela Bednárová designed the patterns used on the dresses, coats, overalls or trousers. The cooperation enabled to interconnect a motive with a particular clothing style, with circles and cubes or their intersection optically opening the collection. The patterns also include the very logo of the collection graphically elaborated by designer Ondrej Jób.

Zuzana Šidlíková

Kolekcia *COLORCODE* predstavuje návod či kód, ako sa obliekať do farieb. Ponúka veselé a hravé možnosti využitia farieb, ich odtieňov a variácií v odevu. Nosným motívom je základná farebná vzorkovnica variovaná v ploche, dezénoch a materiáloch, rozpracovaných do nadčasových strihov. Modely sú plné energie, radosti a vždy vyčaria úsmev na tvári či dobrú náladu. Navyše sú pohodlné, praktické, s dôrazom na kvalitné vypracovanie a široké spektrum použitých materiálov. *COLORCODE* tak ponúka veľké množstvo kombinácií, ako môžete vyfarbiť svoju osobnosť. Lenka Sršňová

SPIKER, svietidlo The SPIKER light

Dizajn Design by Anton Zetocha

Výrobca Producer OMS, s. r. o., Dojč

Foto Photographs archiv archives of OMS Dojč

Klinovitý tvar svietidla *SPIKER* pripomínajúci ostrie, prekvapivo nevzbudzuje strach, skôr príjemné pocity. Úsporné, skoro asketické použitie rovinných a cylindrických plôch nie je samoúčelné. Nie je to len obal modernej LED technológie. Každá jeho časť má svoju funkciu – pre priame alebo nepriame osvetlenie. Citlivo riešené detaily technologických spojov a zavesenia lampy ešte zvýrazňujú silný účinok dizajnu. Je silný a zároveň akosi samozrejmý a nevtieravý, neodvádza zbytočne pozornosť od toho najdôležitejšieho – od svetla.

Anton Bendis, predseda poroty

The wedge-shaped form of the SPIKER light reminding us of a blade surprisingly arouses no fear, but rather pleasant impressions. The economical, even ascetic use of flat and cylindrical areas is not autotelic. It is not just a packing of modern LED technology. Each of its parts has a function of its own – to directly or indirectly light up. The sensitively solved details of technological joints and the lamp hanging emphasize and underline the effect of design even further. It is strong and at the same time natural and unobtrusive, it does not distract attention from the most important factor – the light.

Anton Bendis, the Jury Chairman

Nie je ľahké dať si za cieľ navrhnuť minimalistický a zároveň unikátny dizajn obzvlášť v takom masovom odvetví ako je kancelárske osvetlenie, kde jedno pravouhlé svietidlo strieda ďalšie a líši sa iba parametrami použitej technológie. Z tejto neľahkej úlohy vzišla dostatočne silná myšlienka na to, aby sa stala pevným základom na vznik nového svietidla. Kombinácia dvoch druhov optík, na mieru navrhnuté reflektory tvoriace spodnú hranu svietidla v kombinácii s bočnými svetelným zdrojom sa nakoniec stretli v originálnom tvare – riešení pre kancelárske aplikácie, kde zaužívané vertikálne tvarovanie je vystriedané horizontálnym. Homogénne podsvietená bočná optika je zdrojom mäkkého difúzneho osvetlenia. Jej vertikálne natočenie zabezpečí, že ľudia v miestnosti majú vo svojom zornom poli stále určité „žiaduce“ hladiny jasu. Biele vyhotovenie v kombinácii s mliečnou prizmou tvorí zároveň kontrast k pokovaným reflektorom na spodnej časti, kde sa akoby pomyselné sústreďujú všetka energia pripravená vyslať lúč svetla smerom von. Difúzor podporujúci biologicky faktor zároveň zabezpečuje vyššiu dávku vertikálnej svietivosti a osvetlenie stien v miestnosti. *SPIKER* je elegantne pôsobiaci artefakt nielen pri násobení vo veľkých priestoroch, ale aj ako solitér. Anton Zetocha

Flowers for Slovakia: Lost & Found by Vitra

Autor projektu Authors of the Project **Peter Olah**

Spoluautor Co-author **Lars Kemper**

Škola School **Slovenská technická univerzita v Bratislave, Fakulta architektúry, Ústav dizajnu**

Pedagóg Teacher **Michala Lipková**

Výrobca Producer **Vitra Koncept, s. r. o., Praha**

Foto Photographs **archiv** archives of **Flowers of Slovakia**

Štefan Nosko: Toč ma.

Flowers for Slovakia is a project of Peter Olah and Lars Kemper which in cooperation with Design Department of Faculty of Architecture of the Slovak University of Technology of Bratislava (Michala Lipková) has been supporting cooperation between students and renowned production companies since 2009. The program is considerably based on the emphasis laid on craft traditions and on the search for certain manifests of national identity. The very first output was *Handle with Care* (2010 – 2012) followed by the prize-winning *Lost & Found by Vitra*. *Handle with Care* developed cooperation with Czech glass-making companies Lasvit and Ajeto which produced objects inspired by certain topics from Slovak fairy tales and legends. The other project coming into existence from 2013 initiated and implemented cooperation of 15 selected students with Vitra. The students from various art schools were interconnecting the aesthetics of traditional folk crafts with that of the world-renowned brand. The outcomes of the workshop were presented at eleven domestic and foreign exhibitions, at international event Designblok Praha 2013 and were awarded important prizes at DMY Berlin 2014. The Flowers for Slovakia project offers an opportunity to young talents to join the reality of production parameters and is at the same time a promise of popularization of domestic design among the lay public.

Flowers for Slovakia je projekt Petra Olaha a Larse Kempera, ktorý v spolupráci s Ústavom dizajnu FA STU (Michala Lipková) od roku 2009 podporuje spoluprácu študentov s renomovanými výrobnými podnikmi. Program je signifikantne postavený na dôraze na remeselné tradície a hľadanie určitých prejavov národnej identity. Prvým výstupom bol *Handle with Care* (2010 – 2012) a nasledujúcim, oceneným *Lost & Found by Vitra*. *Handle with Care* rozvíjal spoluprácu s českými sklárskymi firmami Lasvit a Ajeto, kde vznikli objekty inšpirované témou slovenských rozprávok a legiend. Druhý projekt *Lost & Found by Vitra*, ktorý vznikol od roku 2013, inicioval a realizoval spoluprácu 15 vybraných študentov s firmou Vitra. Študenti z rôznych vysokých škôl umeleckého zamerania prepájali estetiku tradičných ľudových remesiel s estetikou tejto svetoznámej značky. Výsledky workshopu boli prezentované na jedenástich výstavách doma i v cudzine, na medzinárodných podujatiach Designblok Praha 2013 a DMY Berlin 2014 získali významné ocenenia. Projekt *Flowers for Slovakia* dáva príležitosť mladým talentom vstúpiť do reality výrobných parametrov a zároveň je príslubom popularizácie domáceho dizajnu medzi laickou verejnosťou.

Zuzana Šidlíková

Zuzana Šidlíková

Terézia Rapčanová: Korytárky.

Mária Bujňáková: Šidlo.

Matej Dubiš: Evolúcia.

Natália Hoosová: Hniezdo.

Miro Král: Zlomky.

Mária Pospíšilová: Schovávačka.

Projekt *Flowers for Slovakia*, inšpirovaný aktom venovania kvetov, má v sebe dve roviny. Jednou z nich je prepájanie študentov s profesionálmi z praxe, ktorí im dokážu odovzdať praktické skúsenosti, a následne s profesionálnymi výrobcami s výrobným know-how, ktorí mladým dizajnérom umožnia ich návrhy realizovať. Na druhej strane má projekt *Flowers for Slovakia* národný rozmer – cieľom produkcie putovných kolekcíí súčasného dizajnu je pozitívna reprezentácia Slovenska v zahraničí práve cez neobvyklé atraktívne médium, ktorým dizajn bez pochyby je. Svedčí o tom nielen prvá kolekcia sklenených objektov inšpirovaných národnými povestami, ale i v poradí druhá kolekcia *Lost & Found*, ktorá vznikla v spolupráci so známou švajčiarskou spoločnosťou Vitra. *Lost & Found* je súbor nábytku a interiérových doplnkov, ktorej autormi sú pätnásť slovenských dizajnérov. Objekty originálnym spôsobom prepájajú tradičné typy slovenského ľudového nábytku s nezameniteľnou estetikou elementov Vitra. Unikátne autorské assembláže, ocenené na viacerých európskych prehliadkach dizajnu, rozprávajú príbeh Slovenska formou zrozumiteľnou širokej verejnosti. Lars Kemper, Peter Olah – autori projektu *Flowers for Slovakia*

MEMONIK, hmatová spoločenská hra nielen pre nevidiacich MEMONIK, a haptic parlor game not just for the blind

Dizajn Design by **Nikoleta Čeligová**

Výrobca Producer **Nikoleta Čeligová**

Foto Photographs **Filip Györe**

Porota pozitívne ohodnotila iniciatívu autorky, ktorá úspešne dopracovala pôvodne študentský koncept, využila medzeru na trhu, podnikateľský inkubátor a start-up program, čím koncept posunula do finálneho produktu pripraveného pre užívateľa. V súčasnosti je vyrobených a pripravených do predaja 100 ks hier.

MEMONIK je hmatová spoločenská hra na princípe pexesa, ktorú môžu hrať vidiaci, ako aj nevidiaci hráči. Rozvíja sústredenosť, priestorovú orientáciu, hmatovú pamäť, jemnú motoriku, ale aj tímového ducha. Obohacuje hráčov o nové podnety, ktoré spoločne objavujú a popritom si cvičia svoju sústredenosť. To všetko v rozmanitej škále farieb, osemnástich rôznych materiálov a dezénov, čo v súčasnosti predstavuje najväčšiu ponuku v rámci spoločenských hier. Hra je atraktívna nielen pre hendikepovaných, ale aj vidiacich užívateľov, keďže odhaľuje ďalšiu, im neznámu dimenziu. Hra takto pomáha prepájať dve paralelné vnímania jedného sveta a ľudí v ňom.

Bibiana Lalahová

The jury positively evaluated the initiative of the author who successfully finished the originally student concept making at the same time use of a gap in the market, a business incubator and a start-up program and turning the concept that way into a final product ready for the user. At present there are 100 games ready for sale.

MEMONIK is a haptic parlor memory game to be played by both sighted and blind players. It develops concentration, spatial skills, haptic memory, delicate motor skills, but the team spirit, too. The players receive new stimuli discovered together training at the same time their concentration. All of this is offered in a scale of diverse colors, as eighteen miscellaneous materials and patterns which nowadays represents the widest offer in the sector of parlor games. The game is attractive not just for the handicapped, but also for the sighted users as it uncovers just another dimension that they do not know. The game thus helps interconnect two parallel perceptions of one world and the humans within.

Bibiana Lalahová

Pexeso som navrhla pred piatimi rokmi na Vysokej škole výtvarných umení ako prvú školskú prácu na katedre dizajnu. Bolo to v súvislosti s projektom Slovenského centra dizajnu *Čas na hru*, v rámci ktorého sme mali navrhnuť hračku pre deti. Počas práce som navštevovala hračkárstva, prezerala katalógy hračiek, navštevovala škôlky atď. Zdesilo ma zistenie, aký je tento trh presýtený a ako si deti hračky nevážia. Preto som navrhla hračku pre takú konkrétnu skupinu, ktorá nový produkt dokáže oceniť – zamerala som sa na nevidiace deti. Problematiku som chodila konzultovať do Spojenej školy internátnej v Bratislave, kde som priamo na mieste zistila, že moja práca bude viac ako potrebná. Vznikol tak prvý prototyp s vtedajším názvom *Pexeso nielen pre nevidiacich*, ktoré si deti obľúbili a boli ním nadšené. Nikoleta Čeligová

Neudelená Not awarded

Prirodzenou ašpiráciou mnohých dizajnérov je zanechať na svete za sebou „stopu“. Už dlhší čas paradoxne vieme, že „stopa“, – konkrétne ekologická stopa – po nami navrhovaných produktoch by mala byť čo najmenšia. Z dizajnéra, tvorca túžob vlastniť a používať ním navrhovaný produkt, sa stáva človek zodpovedný za celý životný cyklus výrobku. Prehnane povedané. Má totiž množstvo spolupáchateľov – nielen on sám roztáča koleso spotreby. V neposlednom rade sú to aj sami zákazníci, ktorí svojou voľbou pri kúpe zdôvodňujú zmysel a oprávnenie existencie daného produktu. Peniaze, za ktoré sa nakupuje, je možné „vytlačiť“, zdroje z akých sa produkt vyrába sú však obmedzené. Znova prehľadám. Vieme, že cena je výsledkom istej rovnováhy medzi dopytom a ponukou. Pozornosť zákazníka je ovplyvňovaná nielen cenou, ale aj rôznymi marketingovými stratégiami. Teda komunikáciou s potenciálnym zákazníkom. Často jednostrannou, niekedy zavádzajúcou. Preto také časté používanie (a zneužívanie) slov: „eko“, „bio“, „enviro“... nálepiek s recyklačnými znakmi – stromami, dúhami atď.

Porota mala v roku 2015 možnosť udeliť zvláštnu *Cenu za trvalo udržateľný dizajn*. V súťaži síce boli prihlásené práce spĺňajúce parciálne kritériá pre takéto ocenenie, celkový dojem bol však rozpačitý a rozporuplný. Niekedy sme mali dojem, že rozsiahle podporné texty k jednotlivým výrobkom s nimi vôbec nesúvisia. Preto sme sa rozhodli cenu neudeliť. Tým samozrejme nechceme nikoho znechutiť – sme vďační každému, kto sa odhodlal ísť s „kožou na trh“. Niektoré práce budú určite prínosné, napríklad v didaktickej oblasti. Skôr by sme boli radi, keby sme motivovali ekonomicky silné spoločnosti, ktoré by v rámci svojho PR mohli spolufinancovať projekty s týmto zameraním. Nakoniec si dovoľm citovať slová svojho kolegu v porote: „Je táto nepochybne aktuálna téma marketingovo taká slabá, že spadá do témy utópie?“

Anton Bendis, predseda poroty

In 2015 the jury could award a special prize for sustainable design. Even though there were works entered for the competition which complied with the criteria for the prize, the overall impression was, however, confused and inconsistent. Sometimes we thought that the extensive supportive texts of the individual products did not even concern them at all. We therefore decided not to award the prize. Of course it is not our intention to discourage anyone – we are grateful to anyone who decided to have “his skin in the game”. Some works will for sure be beneficial, for example in the area of didactics. We would rather be pleased to economically motivate powerful companies to co-fund projects of the kind as a part of their public. To conclude let me quote a colleague of mine within the jury “Is this undoubtedly current topic so weak in terms of marketing that it falls within utopian issues?”

Anton Bendis, Jury Chairman

Environmentálny dizajn predstavuje významné témy trvalo udržateľného života. Budúcnosť našej planéty ako smetiska odpadu, ničenie biologickej rovnováhy, fauny, flóry... Žiaľ, o tieto spoločensky dôležité témy nebol záujem a cenu nebolo možné udeliť. Odporúčame SCD formou súťaží, workshopov, prednášok a spolupráce s katedrami dizajnu vytvoriť väčší spoločenský záujem o riešenie tejto problematiky.

Ferdinand Chrenka

Remeslo má (opäť) zlaté dno

Text Pavel Masopust

Pochmúrne ráno, rovnako nebezpečný nájazd do dvora a nikto z protiidúcich mi to neulahčí, no jasné, zatrub si, domorodec! Naozaj sú to už dva roky? Ten istý vrátnik, v tej istej košeli, len cigareta kúsok odhorela... Ale niečo je tu troška inak – akoby za tými smutnými stenami šumel tichý snaživý život – úle sú hlučnejšie a termity som takto zblízka nesledoval. Tá architektonická zombie už opäť zľahka dýcha? Má dokonca nalakovaných pár nechťov a usmieva sa, alebo len cerí? Niektoré jej kúsky si tú resuscitáciu ešte nestihli všimnúť, smrdia a zotrvačne opadávajú ďalej...

Keď sa postavíte do stredu Hurbanových kasární a stíchnete, vytušíte cez „obchodné“ ruchy, tichú pioniersku snahu, rozhodné nadšenie a desiatky jemných pohybov, ktoré im dávajú tvar – za tými tmavými oknami sa niečo deje a čo nevidieť tu otvorí pár úplne nových dverí, tak sa prídte pozrieť osobne. Radšej si vyberte slnečný deň – tých niekoľko hrejivých minút, ktorými ma tohtoročný búrlivý apríl milosrdne privítal, prvému dojmu veľmi pomohlo. A prídte radšej peši, s tým, že tu po známosti zaparkujete, sa už rátať nedá.

Na konci prehliadky malebne prešliapaných schodov na členov komisie tento rok čakala historicky najpestrejšia kolekcia súčasného SK produktového dizajnu v počte 121 prác. V rozmeroch od šperku po viac-menej architektonické prvky, v rozpočtoch od desiatok po desaťtisíce eur. Projekty sólové (až priezračne autistické) popri medzinárodne štedro sponzorovaných PR workshopoch.

Ako a prečo sa komisia zložená zo známych, neznámych, kamarátov a konkurentov (často zároveň) rozhodla rozdať ocenenia, ste sa už dozvedeli odinakaľ a podrobnejšie. Mojou úlohou zostáva zhodnotiť celkový dojem z priebehu hodnotenia a vysvetliť podstatné detaily. Rád by som sa vyjadril i k niekoľkým projektom tesne neoceneným a nakoniec s jemným nadhľadom k produktom neoceňovaným už tradične.

Začneme zľahka – drobným a z hľadiska kvality produktového dizajnu nepríliš podstatným, avšak zábavným javom. Ročník po ročníku majú projekty hlavne u mladších tvorcov priliehavšie názvy. S angličtinou a častejšie priamo v nej vyrastajú, neľaká ich, pohrávajú sa s ňou bez zábran. Nenútene ponúkajú niekoľko rovín výkladu v dvoch, resp. troch jazykoch naraz. Marketingovo silná bublina nebýva zväčša vyplnená adekvátnym obsahom, ale to je z aktuálneho start-up pohľadu celkom v poriadku – tréning je výborný.

Dovoľujem si odhadnúť ďalší prebúdajúci sa pozitívny trend a na jeho vlne vás previesť celým textom – pozvoľný návrat úprimného a nezáľudného *Remesla*. Nie toho pozlátkového, instantného, parfumovaného, pečeného zo mrazeného polotovaru. Myslím tu komplexnú poéziu, keď viete, že váš pekár robí dnes vaše lekvárové a zopár vám ich odloží, i keď ste sa zase zasekli v zápche. A používa výhradne technológiu, ktorú US angličtina odborne definuje *from nothing* – z pôvodných surovín a klasických postupov. Alebo keď je jahodová zmrzlina z jahôd a pán cukrár si môže ťahovať z fajnového vyobliekaného obchodníka, ktorý ponúka prírodne identickú arómu a farbivo a sušenú jablčnú dreň a sušené jahodové kôstky. Alebo letná bryndza iba z ozajstného ovčieho mlieka – eeehm nachytali ste ma, prehľadám, to chce asi ešte pár rokov počkať...

Tu bude vhodné naznačiť, že horizont remesla vidím aktuálne omnoho ďalej, než je dobre nabrušené dláto a citlivo zasírené víno. Bravúrne zvládnutie virtuálneho sveta – virtuozita v akomkoľvek 2-3D softvéri si vyžaduje porovnateľnú usilovnosť a poctivosť – aj tam opakovanie robí majstra. Spolupráca oboch v kombinácii s modernými technikami *3D scanningu* + *rapid prototypingu* potom vytvára efektívne, konkurencie schopné remeslo. Populistické – starí majstri už dávno vymreli a tie nové veci – za tými musíte do Silicon Valley – sem nepatria. Nájdete tu ešte košíkára i šlachovitého strýka, ktorý vie opraviť šindľovú strechu i vysekať trám z guľatiny. A niekoľko mesiacov „staré“ technológie sú bližšie než si pripúšťame. Venujme sa zatiaľ tým tradičným a zabehnutejším odrodám.

Textilná tvorba tu bola a bude silná, čo sa premietlo aj do výsledku minulého ročníka, ale pribúda výrobkov z kože, dreva a keramiky, ktoré sú kompletne *Made in Slovakia*. Dokonca za kvalitným porcelánom sa už nejazdí „niekam na Moravu“, ale niekoľko odvážlivcov si zabezpečilo patričné strojové zariadenie a verí, že sa im investície vrátia. Chcem zdôrazniť, že sa bavíme o produktovom dizajne, kde sa ráta so sériami 100 – 1 000 kusov. To nám (a hlavne im?) dáva nádej, že im narastá dopyt po podobných viac menej luxusných kúskoch. A to je veľká vec!

Dlhočiznou okľukou (cez: *nikto vyrába pre každého*) sa vraciame k predindustriálnym vzťahom, keď klient vie, u koho si tovar objednáva a tvorca pozná svojho klienta. A to so všetkými (kvalitatívnymi, ergonomickými, sociálnymi, ale i environmentálnymi) dôsledkami. Takže si môžem kúsok od Bratislavy objednať ručne na mieru šité topánky. Remeselník, ktorý ich so mnou trpezlivo až terapeuticky skonzultuje, nebude síce pracovať romantických 8, ale ani samovražedných 16 hodín denne. Bude mať z čoho splácať hypotéku a možno sa jedenkrát za dva roky dostane aj s rodinou na desať dní k moru. A to je viac, než si väčšina miestnych profesionálov a hlavne čerstvých absolventov dokáže predstaviť.

Krbové kachle NOX už za ľudovú tvorivosť považovať nemôžeme a napriek tomu z nich bez väčšieho úsilia vylovím ďalších pár remeselných čriepkov. Predtým ešte vyzdvihnem ďalší postupne rehabilitovaný výraz – trpezlivosť. Na strane dizajnéra ju vyžadujeme a predpokladáme automaticky. Stredoeurópski klienti túto skúsenosť poväčšine nemali kde získať a v osobe dizajnéra očakávajú superhrdinu s jasnovideckými a telepatickými schopnosťami. Lenže tak to prosto nefunguje a dobrý *product development* potrebuje nielen dobré vzťahy, ale aj veľa komunikácie a času na „odležanie a zrenie“.

Patrik Purchart z firmy Athenika, s.r.o., zadávateľ (a čiastočne aj spoluautor) dizajnu krbových keramických kachlí NOX, tú trpezlivosť v sebe našiel a naučil sa ju dopestovať. Vývoj od prvého konceptu, cez koncepčné skice, 3D vizualizácie, prototypy a prvé predsériové kusy zabrali približne jeden rok. Z toho boli konzultácie dizajnér-klient 2 – 3 hodiny týždenne + popri tom mesačne desiatky hodín na strane dizajnéra (rešerše, kresba, modelovanie, vizualizácia...) aj klienta + inžiniera + technológa + projekt manažéra + vodiča a montéra v jednej osobe. Klient s úsmevom pridáva, že nie je možné odhadnúť, do koľkých slepých uličiek zaviedol projekt viac menej sám, do koľkých sa nechal prehovoriť od dizajnéra, a kde sa „za volantom“ striedali. Bez zaváhania však potvrdí, všetky boli pre úspech potrebné a prospešné. A nebolo ich málo, dodáva s povzdychom.

Dôležité je, že sa stretli dve osobnosti a dokázali sa na seba produktívne naladiť. To trvá istý čas a nie vždy sa musí podariť. Vieť spoluprácu so všetkou úctou a obojstranným rešpektom k úspešnému produktu – aj to je dôležitá súčasť dizajnérskeho remesla. Verím, že niekde v základoch toho delikátneho umenia je rešpekt k rukodielnemu remeslu a materiálu, pretože ten pustí len tak ďaleko, ako ho poznáte, ako mu rozumiete. Parádičky hej, ale klamať ho nepринútite. Tak to asi nebude náhoda, že si Michal Staško predtým než začal študovať na Strednej umeleckopriemyselnej škole a Vysokej škole výtvarných umení, „odkrútil“ rok na strojárenskej učňovke v Piešťanoch. Je za to vďačný a je na to hrdý.

Novinkou tohto ročníka NCD je kategória Experimentálny dizajn pre „tak trochu iné“, ale hlavne „dostatočne uletené“ projekty. Vyhlásovateľ otvoril dvere do neznáma, súťažiaci nimi prechádzali a my porotcovia sa ich snažíme dobehnúť. I keď väčšinou v nás narastala túžba ich trochu postrčiť – nebežíte dosť rýchlo, ani ďaleko, navyše predvídateľným smerom – tu už levy nie sú. Nie je to ľahké, svet sa scvrkáva, informačne hustne a prísť s originálnou myšlienkou je čoraz ťažšie – alebo nie?

Voda je ťažká, akumulátory slabé, vrtule malé, oheň teplý a dym nepriehľadný – to predsa nemôže fungovať a navyše to bude drahé – usmial som sa nad tou požiarnickou hračkou. Niekoľko sekúnd a zaliala ma – profesionálnou maskou dobre zakrytá – vlna hanby, to by fungovať malo, včasný a dobre mierený zásah je presne to, čo funguje úplne najlepšie. Občerstvujúca skúsenosť, ďakujem za ňu.

Strom slovenského dizajnu žije, je sebavedomý, medzinárodný a rozrastá sa. Dočasne skôr horizontálne než do výšin, ale všetko chce svoj čas. V blízkej budúcnosti dokonca pôjde aj trochu do hĺbky a späť v čase.

Nechcem vynechať neoceneného *EDISON*-a, elektromobil vyvíjaný na Strojníckej fakulte Žilinskej univerzity v Žiline. Z dizajnovej stránky je to – s úctou povedané – sympaticky škaredé vozidlo a nikto nespočíta, koľko nedizajnérov ho dizajnovalo (opäť mi vyskakujú tie termity, ale toľko ich určite nebolo). Z edukačného pohľadu nás nadchol. Podobne ako na iných univerzitách vťahujú študentov do reálnych projektov, spolupráce, kompromisov a nútia ich poznávať a rešpektovať, nenávidieť a zamilovať si to, čo im žiadne skriptá ani virtuálne príklady neponúkajú. To auto nevyzerá dobre, ale jazdí a pomáha generovať nadšených absolventov. A to je skvelý produkt s obrovským potenciálom.

Tesne pred záverom preto chcem vyzvať na debatu o ďalšej súťažnej kategórii. Filmový priemysel má svoju *Zlatú malinu*, vedci *Ignobelovu cenu* – paleta antiocenení je pestrá a inšpiratívna. Sme už dostatočne sebavedomí na svoju *Sratck Award*? Tieto ocenenia nie sú pomstychtivé ani zlomyseľné. I keď môžu byť sofistikovane škodoradostné takým *Tom & Jerry* smerom. Tak či tak otvárajú debatu a dávajú spätnú väzbu spôsobom, ktorý je v anglo-americkej spoločnosti zabehnutý a produktívny. Ako sa tí z posledných dozvedia, kde a prečo ich tam ostatní vidia? A unesieme to bez vzťahovachnosti? Mohla by sa nám prihodiť „slovenská Sandra Bullock“, ktorá si v rozmedzí niekoľkých dní prevzala Zlatú malinu aj Oscara?

A prečo si to rovno nevyskúšať? Napadajú vám nejakí dobrovoľníci? Na um mi prichádza skupina nedobrovoľníkov (popravde, k lokalizácii tejto recesie ma inšpirujú už dlhší čas) – študenti Katedry dizajnu nábytku a interiéru TU Zvolen. Udeľujem im *Sratck Award 2015* za veľkolepý prínos v oblasti literárneho prífukovania, podopierania a vystužovania drevených konštrukcií. Lebo my viacerí porotcovia z posledných 2 – 3 ročníkov NCD nemôžeme uveriť, že tie dovysvetľujúce texty píšú dobrovoľne. A myslíme si, že namiesto toho by sa mali pokúsiť vyprototypovať stoličku, ktorá nemusí byť extravagantná ani najsamoriginálnejšia, ale pevná a (po)užiteľná.

Funguje to, či? Otázky vyskakujú? Bavíme a uvedomujeme sa? A komu tá cena patrí väčšmi? Ide o celkom čerstvú novinku, preto úslužne prikladám základné *tips & tricks* zaužívané najmä pri vedeckých antioceneniach: pomenovanie/zdôvodnenie ceny je často prvoplánovo ironické a mieri tesne povedľa, skutočný problém alebo ich množina sú okoliu zrejme až notoricky známe, aj keď oceneným treba občas trochu pomôcť s ich odokrytím, beznádejným a strategickým prípadom cena udeľovaná nebýva, ztratila by svoj konštruktívny zmysel, nositeľ ceny je tým „najlepším“ v konkrétnej kategórii iba tento rok a na päty mu dýchajú ďalší silní kandidáti, preto sa hlasné posmievanie zo strategických dôvodov neodporúča, na budúci rok otvárame kategóriu: Ocenenie za hlavu najhlbšie zastrčenú do piesku.

Dost bolo sebareflexie – poďme sa rozlúčiť. Strom slovenského dizajnu žije, je sebavedomý, medzinárodný a rozrastá sa. Dočasne skôr horizontálne než do výšin, ale všetko chce svoj čas. V blízkej budúcnosti dokonca pôjde aj trochu do hĺbky a späť v čas. Bude čerpať zo staro-nových koreňov s hĺbkou dvoch statočných prvorepublikových poschodí plných archívov a výstavných siení. Verme, že tieto korene nebudú pretrhané, rozrastú sa, aby pomohli vyživiť košatú korunu, ktorá im dáva smerovanie a zmysel. Nech môže plodiť bohaté, poctivé ovocie, ktoré zachutí „širokým vrstvám obyvateľstva“ – to platí dnes tak, ako pred šesťdesiatimi rokmi. Nezabúdajme, že dizajn je komerčnou a masovou záležitosťou – zhmotnená dobrá konzumná POP-MUSIC, nie akademické súkromnôstky pre hŕstku intelektuálov. Na jablká kyslé alebo sladnúce príliš vysoko v korune nie je nikto zvedavý, ostanú na konároch, sčervievajú, opadajú a zhnijú pod snehom. Naučme sa preto šľachtiť sladké, šťavnaté odrody, za ktorými sa na pulloch iba zapráši, lebo tam je prvá a hlavná galéria priemyselného dizajnu. Také jabĺčka, ktoré aj po šesťdesiatich rokoch presušania voňajú a pod tvrdkastou šupkou skrývajú vláčne jadro. ■

Ako si žije odevný dizajn?

Text Zuzana Šidliková

Foto Jarka Črepová, Peter Korček, archív Impéria Design

V posledných rokoch stále intenzívnejšie vnímam, že to, čo nosíme oblečené, je výsledkom množstva rôznorodých vplyvov. Individuálny vkus v tomto prípade nechajme stranou. Od čoho teda závisí prosperita odevného priemyslu a jeho kreatívny potenciál? Rozhodli sme sa položiť si túto otázku a urobiť malú bilanciu pri príležitosti udelenia Národnej ceny za dizajn. Čo sa teda za posledné dva roky v oblasti odevného dizajnu u nás zmenilo (či nezmenilo)? Skúsenosť nemusí byť úplne objektívnou „pravdou“, nevyhnem sa však celkom osobnému tónu. Moju zvedavosť o aktuálnom stave možností predaja domáceho dizajnu doplnia odpovede niekoľkých oslovených zástupcov.

Školstvo

Už dlhodobo je Ateliér odevného dizajnu VŠVU v rámci nášho územia najdôležitejšou platformou na vzdelávanie a „dozrievanie“ osobností, ktoré majú po jeho absolvovaní možnosť vstúpiť do reálneho sveta módy a (viac či menej) ju ovplyvňovať. Po niekoľkých rokoch pozorovania a porovnávaní starého sveta socialistického odevného priemyslu a toho súčasného si uvedomujem, že v dnešných podmienkach života na voľnej nohe je dôležitý nielen úvodný finančný kapitál, ale i mimoriadne všestranná osobnosť dizajnéra. Zdatného remeselne, organizačne, manažérsky. Kreativita, remeselná zručnosť, schopnosť komunikovať, propagovať sa, sú bezpodmienečným základom, keďže dizajnér aspoň v prvých rokoch musí kumulovať rôzne funkcie. Ako je to často vidieť u študentov, tí, ktorí robia len to, čo je nevyhnutné v rámci študijného plánu nutné, v realite neobstoja. Samozrejme, po viac ako dvadsiatich rokoch fungovania odevného dizajnu sa mení i výučba a podmienky študentov. Za posledné roky možno za výrazný benefit na Katedre textilu považovať nové technológie, ktoré sa zabezpečili vďaka grantu *Digitalizácia technologických procesov v dizajne*. Na škole pribudol digitálny pletací stroj, digitálny žakárový stroj, vyšivací stroj, sublimačná tlač, zariadenie na výrobu kobercov – tafting a niekoľko ďalších. Možnosť oboznámenia sa s novými technológiami posilní konkurencieschopnosť absolventov.

Prezentácie dizajnu

Možnosti prezentácie domácej módy sa mimoriadne zlepšili. Dlhodobo funguje podujatie Bratislavské módne dni. Po dvoch ročníkoch podujatia Bratislava Fashion Weekend sa v roku 2013 uskutočnila prezentácia dizajnérov pod názvom Fashion Live! V roku 2014 sa k podujatiu pridal projekt Slovak Fashion Week, v produkcii organizácie Slovak Fashion Council. Ambíciou Slovak Fashion Council je aj udelenie študentskej ceny – v rámci projektu Best Fashion Graduate. V roku 2014 bol vyhlásený druhý ročník a toto ocenenie pomáha víhercovi naštartovať profesionálnu kariéru módného tvorcu. Pre dizajnéra sú zabezpečené odborné konzultácie, finančná dotácia a prezentácia jeho kolekcie v zahraničí. Pred pár dňami sa uskutočnil už tretí ročník špecifického podujatia *Fashion marš*, keď sa dizajnérske kolekcie prepájajú s koloritom Bratislavy. Podujatie je skvelou príležitosťou, ako dostať módu medzi nových divákov a časom snáď aj jej užívateľov.

Veda a výskum, publicistika

Možno pre niekoho banálna súvislosť, ale v minulosti boli zakladané múzeá módy s bezprostredným záujmom o podporu lokálneho módného biznisu. Slovenské múzeum dizajnu koncom roka 2014 oficiálne prijalo do svojich zbierok prvých 250 kusov módy a textilu, v časovom rozsahu od dvadsiatych rokov 20. storočia do súčasnosti. Dokumentuje rôzne polohy textilnej produkcie, od domáceho šitia cez tvorbu významných salónov, priemyselnú konfekciu či súčasný dizajn. Je dôležité si uvedomiť, že domáca výroba tu mala a stále má svoj zmysel a potenciál.

Práca so zbierkovými predmetmi a výskum odevnej kultúry sú dôležitými krokmi k popularizácii témy medzi širšou verejnosťou. Oblasť úžitkovej tvorby bola dlho podceňovaná a dnes je pri skúmaní obrazu domácej kultúry veľkým hendikepom, že archivácia či dokumentácia domácej tvorby bola absolútne nedostatočná. Dizajnéri, najmä strednej a staršej generácie dnes majú slabé portfóliá, chýbajú fotografie produkcie. Získať materiály z podnikov likvidovaných len pred pár rokmi sa často rovná zázraku.

S oblasťou zberateľstva a výskumu súvisí aj vznik nových publikácií. Začiatkom roka 2015 vyšla prehľadová publikácia *Móda na Slovensku – stručné dejiny odievania*. Ako jedna z autoriek si uvedomujem mnohé nástrahy vzniku knihy mapujúcej dejiny odievania na našom území. Obdobie po druhej svetovej vojne a situácia po roku 1989, ktoré boli v mojej réžii, sú vôbec prvýkrát knižne vydanými štúdiami. Tento druh publikácie nemá vždy možnosť ísť dostatočne do hĺbky, ani neprináša komplexné medailóny jednotlivých tvorcov. Snaží sa zhodnotiť základné fenomény, pričom ponúka množstvo doposiaľ nepublikovaného obrazového materiálu.

Obchod

Pred desiatimi rokmi nebola v Bratislave takmer žiadna možnosť predaja autorskej odevnej tvorby, pred piatimi rokmi sa rozširovala najmä ponuka značiek predávajúcich cez internet, dnes už sú tu aj dôležité lastovičky v podobe kamenných obchodov. Ako to aktuálne vyzerá s predajom v Bratislave: o Imperia shope na Michalskej porozpráva jeho manažérka Rebeca Šafariková, novinky slávica dizajnu zhodnotí Ivica Sláviková-Jusková, o M.ONA fashion informuje Eva Příkaská a o aktuálnom stave Šafka sa dozvieme od Dany Kleinertovej.

Imperia Design

Imperia Design ponúka svoje predajné a zároveň výstavné priestory na Michalskej ulici už viac ako dva roky, zároveň je možné sa oboznámiť s predávanými produktmi aj prostredníctvom e-shopu. Aká je odozva zákazníkov na nákup módy prostredníctvom internetu?

↓

R. Š.: Imperia Design funguje ako kamenná prevádzka jeden rok, predtým to bol čisto *online concept store*. E-shop je dnes pridanou hodnotou obchodu, kde si môžu klienti pozrieť ukážku aktuálnej ponuky, ktorá však 100 % nepokrýva kompletný sortiment v prevádzke. Klienti skôr využívajú e-shop na nákup doplnkov, keďže dizajnérske kúsky si radi prídu vyskúšať, ako im to sadne na postavu. V prípade potreby vieme veci upraviť podľa ich požiadaviek. Na službách pre našich klientov si veľmi zakladáme.

Aké boli začiatky podnikania v oblasti predaja slovenskej módy, zmenilo sa niečo od doby, kedy ste začínali? Aké sú aktuálne plány?

↓

R. Š.: Slovenská *high-end* móda má určite veľký potenciál, lebo je veľmi kvalitná, nositeľná a originálna. Slovenska klientela postupne prichádza na to, že investícia do dizajnérskeho kúska od našich návrhárov sa určite oplatí. Ako pri každom biznise, aj Imperia Design si postupne budovala a stále buduje svoju klientelu, či už sú to Slováci alebo zahraniční zákazníci, ktorí sa k nám vždy vracajú, prípadne sa im šijú veci na mieru podľa požiadaviek. Imperia Design dáva priestor výsostne slovenským návrhárom, ktorí v nej prezentujú nielen vlastné kolekcie, no i kolekcie špeciálne vytvorené pre náš obchod. Naš plán do budúcnosti je neustále rozširovať portfólio návrhárskej elity a prepájať módu so zaujímavými výstavami, ktoré približne každý štvrtý rok organizujeme. Rovnako sa zapájame do externých spoluprác.

slávica dizajn

slávica dizajn, obchodík už približne tri a pol roka ponúka slovenské a české značky vyrábajúce malé odevné série, obuv, doplnky, ale i šperky, keramiku a drobné dizajnérske produkty. Ako sa za ten čas zmenil tunajší zákazník? Našiel si cestu k domácim značkám? Zmenil sa za tento čas sortiment výrobkov?

↓

S.-J.: Cítim, že svojich zákazníkov postupne „vychovávam“ a veľmi radi sa vracajú. Musím povedať, že asi 80 % z nich tvoria ľudia, ktorí *slávicu* už navštívili niekoľkokrát a poznajú ju. Je to však dlhá cesta. Neustále im treba prízvukovať, že u nás nájdú malé umelecké diela, ktoré majú svoju dušu. Ide to pomalšie, ale ide. S reakciami na lokálne značky máme iba dobrú skúsenosť, čo sa týka domácich aj zahraničných návštevníkov. Sortiment obchodu sa až tak nemení. Zväčša sú to šperky, porcelán, nejaké zápisníky, módné doplnky, oblečenie, tašky, topánky, knižky... Máme vcelku široký záber, no sú to skôr drobnosti.

V domácich kuloároch sa pošuškáva, že slávica shop čakajú zmeny. Pochváľte sa, čo chystáte?

↓

S.-J.: Veru tak. Už dlho sme hľadali ideálne miesto a konečne sme ho našli. *slávica* sa konečne sťahuje zo 4. poschodia KC Dunaj na prízemie – do bývalých priestorov kaviarne U Anjelov na Laurinskej 19 oproti DPOH. Je to vysnívaný priestor. Reprezentatívny, niekoľkokrát väčší, čistý, do ulice, s dušou. Otvárame o pár týždňov, takže nevieme, čo skôr, ale bude to stáť za to! Veľmi sa už na to tešíme. Veci budú môcť dýchať a *slávica* naberie nový dych.

M.ONA fashion store ponúka kolekcie slovenských a českých dizajnérov v Bratislave na Laurinskej ulici. Kedy vznikol a aká je jeho filozofia?

↓

E. P.: M.ONA fashion store vznikla pred necelými tromi rokmi. Takže zatiaľ je to ešte také batola, ale už za tento relatívne krátky čas sa ukázalo, že svoje miesto na trhu má. Spolupracujeme s viac než 30 českými a slovenskými dizajnérm, u ktorých vyberáme väčšie či menšie časti kolekcí, alebo výnimočne jednotlivé kusy tak, aby nám zapadli do nášho konceptu. A aký je ten náš koncept? Veľmi jednoduchý. Snažíme sa obliekať silné nezávislé ženy s názorom. Usilujeme sa o alternatívu medzi konfekciou a oblečením svetových značiek. Povedala by som, že sme medzi tým i cenovo.

Dá sa porovnať, čo sa od založenia zmenilo? Či už vo vzťahu k dizajnérskej komunite, ktorá ponúka svoje kolekcie, alebo pohľad na zákazníka? Aký je váš klient?

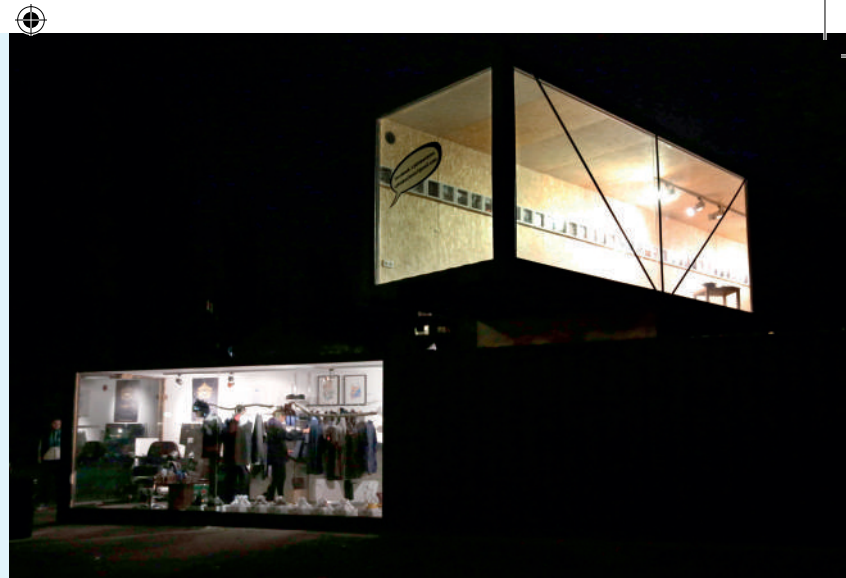
↓

E. P.: Tento koncept si držíme od začiatku, jediné čo sa zmenilo je, že na začiatku sme ponúkali skoro čisto len biznis šatník alebo šaty na špeciálnu príležitosť, ale postupom času sme začali predávať viac voľnočasovej módy. Dostali sme sa k tomu, že je to tak pol na pol. Samozrejme, šijeme aj na zákazku. Niekedy sa stane, že príde klientka, ktorá si u nás nevyberie konkrétny model, ale osloví ju štýl určitého návrhára. Tej navrhujeme, že si môže dať ušit model priamo na mieru od návrhára, ktorý sa jej páčil. Dokonca v tomto období je to veľmi častý jav, pretože k nám chodí veľa neviest alebo matiek ženícha či nevesty, ktorým šijeme na mieru. Vždy sa riadime heslom, že nič nie je nemožné a že NIE neexistuje.

Jedným z cieľov projektu Šafko bola prezentácia a predaj dizajnerských produktov vrátane módy. Koncom roka sa v médiách objavili informácie o problémoch s nájomnou zmluvou. Petíciu za zachovanie Šafka podpísalo vyše 3 000 ľudí, napriek tomu dnes časť nájomcov svoje priestory opustila a predaj tu nie je možný. Aká je aktuálna situácia?

↓

D. K.: Aktuálne je pod petíciou podpísaných takmer 4 000 ľudí, čo na taký malý projekt nie je zanedbateľný počet, práve naopak. Zároveň máme množstvo podporných listov od známych architektov či odborníkov v iných oblastiach, alebo „len“ občanov, ktorí si priestor obľúbili. Starosta naďalej odmieta všetky naše právne návrhy, napriek tomu, že sme sa dohodli na tom, že sa pokúsime nájsť spoločnú cestu. Deklaroval však ochotu a aktívnu podporu novému projektu *The Most* pod Mostom SNP, my mu však zdôrazňujeme, že to nie je náhrada za Šafko. Šafko malo svoje špecifiká a tak aj bolo architektonicky a obsahovo riešené. Od januára sa tam nič nemôže vďaka novému vedeniu Starého Mesta diať, čo je veľká škoda nielen pre ľudí, ale pre mesto samotné a nám je ľúto, že to nový starosta nevidí. Šafko malo skvelo nabehnuté na kvalitný rozbeh na jar, slovenské (lokálne) značky sa udomáčňovali u nás, prijímali pod svoje krídla nové, prichádzali turisti i domáci. Skrátka presne to sa stalo, v čo sme verili, že toto miesto potrebuje. A to napriek rozbúranej Štúrovej ulici a zrušenému Starému mostu. Naďalej však veríme v zdravý rozum a riešime aj ďalšie projekty. Kreatívni ľudia napriek politickej situácii a poľenám pod nohy posúvajú krajinu vpred. Je dôležité neustále prízvukovať, že pokiaľ umožníme šikovným a talentovaným ľuďom ich ekonomický *kick off*, tak z toho následne profituje celá naša spoločnosť – ekonomicky i sociálne. Aby som však nebola iba negatívna, sú samosprávy, ktoré potrebu takýchto miest chápajú a podporujú, napríklad nový primátor Bratislavy, starosta Nového Mesta a mnohí ďalší.

Šafko v noci.

Národná cena za dizajn a zmysel ocenení (akýchkoľvek)

Od poslednej Národnej ceny za dizajn prešli dva roky. Na jednej strane časť verejnosti jej zmysel spochybňuje, a naopak, pre iných je jedinou stopou o tom, čo sa asi v oblasti dizajnu na Slovensku deje. Téma nedostatočnej finančnej podpory ocenených je známym faktom, rovnako sa vedú dlhodobé diskusie o zefektívnení organizačnej štruktúry tohto podujatia. Ako ho napokon, s odstupom času, vníma autorka prvej odevnej kolekcie ocenej v rámci tejto ceny Dana Kleinert? „Pocit, že si vážim výhru v tejto cene sa stále nezmenšil. Dokonca si myslím, že výhra odevnej kolekcie inšpirovala iných dizajnérov v tomto odvetví a prihlásili sa do ďalšieho ročníka Národnej ceny za dizajn, čomu sa veľmi teším. Čo sa týka zvýšenia zákaziek, nárast bol len mierny, čo však nie je na Slovensku ničím výnimočným. Akákoľvek cena alebo úspech, ktorý by v zahraničí dizajnéra „vystrelil“ vysoko v zákazkách (ako napríklad v mojom prípade Národná cena za dizajn, Olympiáda Vancouver, klienti pre Orange a pod.) u nás nefunguje. Špecifické prostredie má aj špecifické pravidlá. Na druhej strane moje aktivity sa výrazne presunuli smerom k pomoci rozvoju módného segmentu u nás, čiže činnosti Slovak Fashion Council. Vnímam totiž ako veľmi dôležité pomôcť vytvoriť u nás podmienky na prácu a úspech dizajnérov a výrobcov. K tomu môže dopomôcť práve aj cena NCD.“ Takže v závere sa dostávame k úvodnej myšlienke, a to, že cena sama o sebe situáciu nezlepší. Je to oveľa komplexnejší problém. Nutná je koordinácia zákonov štátu na podporu podnikania, otvorenosť mestských samospráv, inovatívne prístupy v školstve, podpora vedy a výskumu, žurnalistiky a publicistiky, rozvoj nových technológií, zlepšenie prezentačných a obchodných štruktúr, zorientovaný klient... Ak všetky zložky fungujú, verím, že prídu i výsledky. ■

Profesionálny dizajn

64575/P1
Dizajn: Mária Račeková
Výrobca: Rona, a. s., Lednické Rovne

Autonómny logistický ťahač
Dizajn: Rastislav Tribula,
Výrobca: CEIT Technical Innovation, s. r. o., Žilina

Bio-vázy 0-5 Kobalt
Dizajn: Mira Podmanická,
Markéta Nováková

Dimero, kolekcia obuvi
Dizajn: Zuzana Serbák

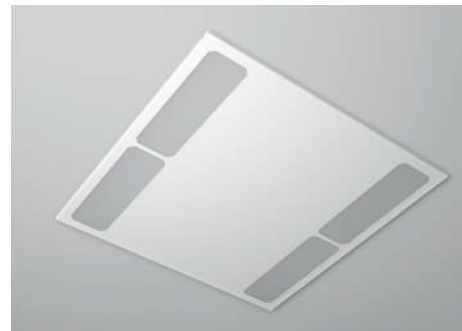
DUELIS, svietidlo
Dizajn: Anton Zetocha
Výrobca: OMS spol. s.r.o., Dojč

Etiketa, obal pre olivový olej
 Dizajn: Ivana Petruz
 Výrobca: Ivana Petruz, Bratislava

Foldie, podložky pod notebook
 Dizajn: Ivan Marcinko

FREYN II, svietidlo
 Dizajn: Samuel Rihák
 Výrobca: OMS spol. s.r.o., Dojč

Hravý nábytok
 Dizajn: Štefan Starinský, Soňa Otiepková
 Výrobca: villo.in, Bratislava

In Indigo, odevná kolekcia
 Dizajn: Eva Olexíková
 Výrobca: Rutex Trade s.r.o., Drietoma

Tafel recycled, jedáľenský stôl
 Dizajn: Martin Bosák, Peter Zvolenský,
 Cubica, s. r. o., Zvolen
 Výrobca: Cubica, s. r. o., Zvolen

Kamélia, kolekcia náhrobných doplnkov
 Dizajn: Peter Levársky
 Výrobca: AMV Slovakia, s. r. o., Bratislava

keramika modranska
 Dizajn: Jakub Liška
 Výrobca: modranska s. r. o., Modra

**Kolekcia reklamno-dekoračných
 mís fy ŠVEC a SPOL., s. r. o.**
 Dizajn: Rastislav Čerešňa
 Výrobca: ŠVEC A SPOL., s. r. o., Vrábľe

Kolekcia stolov LEJDY, LUCANUS, KROK
 Dizajn: Michal Staško
 Výrobca: Karpiš Nábytok, s. r. o., Prievidza

GUAPA 12+, kolekcia tapiet
 Dizajn: Alexandra Varšová, Eva Kocnárová / Guapa
 Výrobca: Guapa, Košice

Bubbles, kolekcia váz
 Dizajn: Silvia Mišovič

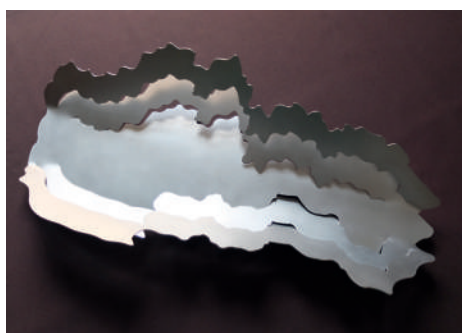
Malmö, kolekcia nábytku
 Dizajn: Michal Riabič
 Výrobca: TON a.s., Bystřice pod Hostýnem

Anatolia, konferenčný stolík a taburetka
 Dizajn: Eliška Dudová, Martina Uhrinová
 Výrobca: KENDU Design, Bratislava

Lovesnakes, odevná kolekcia
 Dizajn: Izabela Komjati / Izabela Komjati Showroom
 Výrobca: Izabela Komjati Showroom,
 Moldava nad Bodvou

Mis Slovensko, misy
 Dizajn: Rastislav Čerešňa
 Výrobca: ŠVEC A SPOL., s. r. o., Vrábľa

MONADA bags
 Dizajn: Monika Paholková / Taste it, s. r. o., Praha
 Výrobca: Taste it, s. r. o., Praha

Mr. Wood, drevené písmená
 Dizajn: Zoltán Kis
 Výrobca: Mr. Wood, s. r. o., Bratislava

ZOE, multifunkčný objekt
Dizajn: Silvia Mišovič

Na dezert
Dizajn: Martina Klbečková

Retart, peňaženky
Dizajn: Matúš Kucharovič / Retart
Výrobca: Retart, Piešťany

Piškorky, konferenčný stolík
Dizajn: Ondrej Eliáš / DESIGNEND, Trnava

TWINS, poháre na víno
Dizajn: Norbert Šmondrk / ŠTÚDIO K.F.A.,
architektúra a design, s. r. o., Piešťany
Výrobca: Šípek Team, s. r. o., Nový Bor

Popular A3, elektrónkový zosilňovač
Dizajn: Maroš Ďurík, Augustín Zubo,
Michal Rafaj / Popular
Výrobca: Rmc, s. r. o., Nová Dubnica

TEOPECI, porcelánová súprava
Dizajn: Norbert Šmondrk / ŠTÚDIO K. F. A.
architektúra a design, s. r. o., Piešťany
Výrobca: Norbert Kostřica, Štětí

Puojd Gifts
Dizajn: Michaela Bednárová / Puojd
Spoluautor: Adrián Juráček

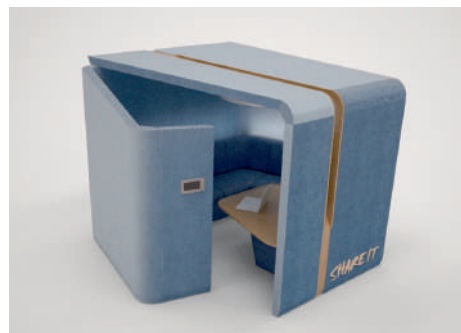
Radical Jacket
Dizajn: Ján Jurčišin
Výrobca: Sport Schwarzkopf, s. r. o., Sušice

Serena, kolekcia náhrobných doplnkov
 Dizajn: František Klučár
 Výrobca: AMV Slovakia, s. r. o., Bratislava

Slovenská ľudová výšivka a modrotlač,
 kolekcia pohľadníc
 Dizajn: Sylvia Ciulisová, Vladimír Korček

SHARE-IT, zóna pre zdieľanie
 informácií a komunikáciu
 Dizajn: Ladislav Kušnyer, Veronika
 Repelová, detail:lk, s. r. o., Bratislava
 Výrobca: TECHO s.r.o., Bratislava

si.li. basics
 Dizajn: Linda Víková, Simona Janišová

Solitaire, stolíky
 Dizajn: Mária Ordódyová
 Spoluautor: Judita Molnár Ordódy
 Dizajnérske štúdio: d'Ordody

TENKY, stôl a lavica
 Dizajn: Michal Staško
 Výrobca: Karpiš Nábytok, s. r. o., Prievidza

Base, svietidlo
 Dizajn: Magda Ďurďíková / Lampášik
 Výrobca: Lampášik, Bratislava

Drevo 01, svietidlo
 Dizajn: Ďurďíková / Lampášik
 Výrobca: Lampášik, Bratislava

ŽIŽA búdka, nástenné svietidlo
 Dizajn: Marián Balogh
 Výrobca: Marián Balogh, Kollárovo

Book, svietidlo
Dizajn: Ján Štofko
Výrobca: The Light, s. r. o., Bratislava

FORANTI, tabaková fajka
Dizajn: Tibor Uhrín
Výrobca: Juraj Tršťan

Timedrop, nástenné hodiny
Dizajn: Ivan Marcinko, Pavol Kuklica,
Peter Kuklica, Viktória Marcinko

Track Spot SLE, svietidlo
Dizajn: Anton Zetocha, Samuel Rihák
Výrobca: Smart Lighting Engineering , Dojč

Úpletová odevná kolekcia
Dizajn: Andrea Vonkomerová

NEDOKONČENÁ, váza
Dizajn: Norbert Šmondrk / ŠTÚDIO K. F. A.
architektúra a design, s. r. o., Piešťany
Výrobca: Jiří Pačinek, Cvikov

Well, svietidlo
Design: Katarína Belíčková
a Štefan Nosko / Studio Mejd
Výrobca: Lasvit s.r.o., Praha

Remini, zápisníky
Dizajn: Karol Prudil, Livia Prudilová
Výrobca: Karol Prudil, Bratislava

ZikZak, multifunkčná hračka
Dizajn: Michal Staško
Výrobca: Tuli.sk, s. r. o., Most pri Bratislave

Študentský dizajn

Angulus (uhol), stolička
Dizajn: David Rusnák
Škola: Technická univerzita vo Zvolene
Pedagóg: Štefan Schneider

858 eco friendly, kolekcia odevov
Dizajn: Soňa Zajacová
Škola: Univerzita Tomáša Baťu v Zlíne
Pedagóg: Mária Štraneková

Atraktívna mestská mobilná štruktúra – trojkolka
Dizajn: Erik Aštary
Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave
Pedagóg: Martin Baláž

Aura – light with soul, svietidlo
Dizajn: Jana Kumorovitzová
Škola: Technická univerzita v Košiciach
Pedagóg: Tibor Uhrín

Chair 42, stolička pre dvoch
Dizajn: Veronika Šaradinová
Škola: Technická univerzita vo Zvolene
Pedagóg: Marián Ihring

ChildUp, sedák
Dizajn: Petra Rybánska
Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
Pedagóg: Ferdinand Chrenka
Výrobca: Tuli.sk, s. r. o., Most pri Bratislave

Dizajn audio CD nosiča skupiny Funny Faces
Dizajn: Monika Kvaková
Škola: Paneurópska vysoká škola, Bratislava
Pedagóg: Tomáš Klepoch

Flop, stolička
Dizajn: Oliver Mórocz
Škola: Technická univerzita vo Zvolene
Pedagóg: Marián Ihring

FO-Go, detská hojdačka / odrážadlo
 Dizajn: Aneta Marholdová
 Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave
 Pedagóg: Miroslav Zvonek

Folding Chair, stolička
 Dizajn: Katarína Ganobčíková
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: René Baďura

GO(O)D BUSINESS, kolekcia predmetov s kresťanskou tematikou
 Dizajn: Zuzana Svatíková
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Daniel Pirš

Hallchair, stolička do predsiene
 Dizajn: Mária Tomaníková
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: René Baďura

Hydroponic, odkladač do kuchyne
 Dizajn: Mária Tomaníková
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: René Baďura

INA, kreslo
 Dizajn: Miroslav Truben
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Miroslav Debnár

Interiérové svetidlo INDI+
 Dizajn: Matúš Opálka
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Ferdinand Chrenka
 Výrobca: HALLA, a. s., Praha

Intimity, papierové lampy
 Dizajn: Lenka Bollová
 Škola: Technická univerzita v Košiciach
 Pedagóg: Tibor Uhrín

Túžba, kolekcia váz
 Dizajn: Kristína Kollárovicsová
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Daniel Pirš

SHARE, kreslo
 Dizajn: Peter Ondrejka
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Miroslav Chovan

la garconne'21, odevná kolekcia
 Dizajn: Petra Kubíková
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Júlia Sabová

Lampash, barový stolík so svetidlom
 Dizajn: František Tóth
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Marián Ihring

Nafukovacie snežnice
 Dizajn: Viktor Javorek
 Škola: Technická univerzita v Košiciach
 Pedagóg: Peter Wohlfahrt

Nest, variabilný sedací vak
 Dizajn: Nikola Orgoňová
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Ferdinand Chrenka

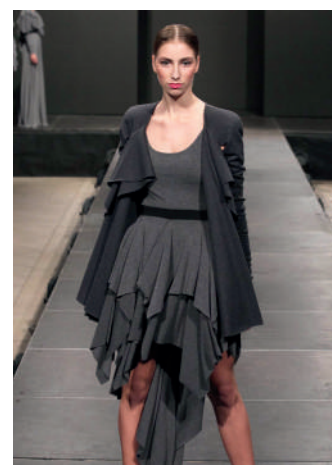
Ori Poly, kolekcia konferenčných stolíkov
 Dizajn: František Tóth
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Marián Ihring

Picnic, bezkošíkový set pre stolovanie v prírode
 Dizajn: Ján Štefkovič
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Marián Ihring

Tripod, barová stolička
 Dizajn: Terézia Rapčanová
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Ferdinand Chrenka

PROGRESS, odevná kolekcia
 Dizajn: Andrea Pojezdálová
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Júlia Sabová

PROPLETENI-NAVŽDY, pletený odev
 Dizajn: Bronislava Žurková Brůčková
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Júlia Sabová

Q Lampa
 Dizajn: Viktor Javorek
 Škola: Technická univerzita v Košiciach
 Pedagóg: Tibor Uhrín

Rt, stolička
 Dizajn: Ivan Jedinák
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Miroslav Chovan

S láskou, kolekcia porcelánových produktov na víno
 Dizajn: Lucia Kováčiková
 Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
 Pedagóg: Daniel Pirš

Sánky pre deti
 Dizajn: Radovan Pekník
 Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave
 Pedagóg: Tomáš Nagy

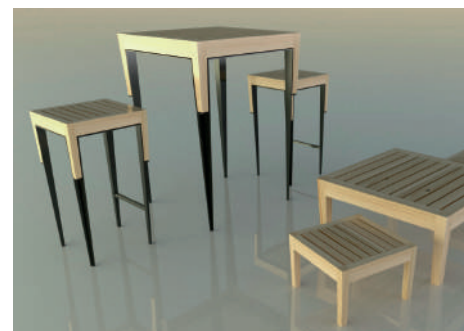
Sedenie pri semafore, mestský mobiliár
 Dizajn: Štefan Šimko
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Marián Ihring

Sitto, oddychové kreslo
 Dizajn: Soňa Otiepková
 Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave
 Pedagóg: Michal Brašeň

Solitér, úložná skrinka
 Dizajn: Ján Štefkovič
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: René Baďura

Stolček
 Dizajn: Matúš Košovský
 Škola: Technická univerzita vo Zvolene
 Pedagóg: Štefan Schneider

Suveníry

Dizajn: Mária Bujňáková
Škola: Technická univerzita v Košiciach
Pedagóg: Tibor Uhrín

Swing, hoidacie zvieratko

Dizajn: Adam Tóth
Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave
Pedagóg: Michala Lipková

Taktilná pomôcka pre deti so zrakovým postihnutím

Dizajn: Mária Šimková
Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave
Pedagóg: Tomáš Nagy

Tuli Sardinka, detský spací vak

Dizajn: Lenka Abonyiová
Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
Pedagóg: Ferdinand Chrenka
Výrobca: Tuli.sk, s. r. o., Most pri Bratislave

Vitia, stolík

Dizajn: Patrik Laššák
Škola: Technická univerzita vo Zvolene
Pedagóg: René Baďura

Vlad, drevený vešiak

Dizajn: Veronika Šaradinová
Škola: Technická univerzita vo Zvolene
Pedagóg: Marián Ihring

Vymlátanô, oddychová textília

Dizajn: Dominika Mačáková
Škola: Technická univerzita v Košiciach
Pedagóg: Tibor Uhrín

Zamilovanie, kolekcia váz

Dizajn: Lucia Kováčiková
Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave
Pedagóg: Daniel Piršć

Experimentálny dizajn

Axel Light Family, kolekcia svetidiel
Dizajn: Martin Žabka

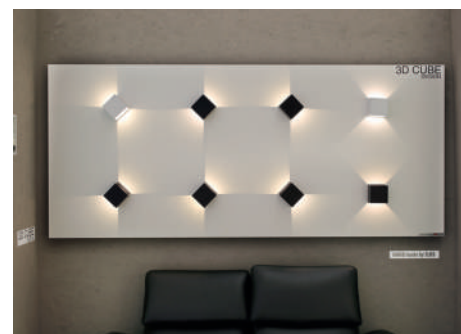
(The Great) Red (Dragon) Cut 2014
Dizajn: Maroš Baran
Škola: Vysoká škola umeleckopráhmyslová v Prahe
Pedagóg: Liběna Rochová

3-X, dizajnerský koncept variabilne použiteľného športového vozidla
Dizajn: Štefan Filip
Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave

Edison, študentský experimentálny elektromobil
Dizajn: Ľuboš Kučera, Igor Gajdáč, Peter Bezák
Škola: Žilinská univerzita v Žiline
Pedagóg: Ľuboš Kučera
Výrobca: Žilinská univerzita v Žiline

3D Cube Design
Dizajn: Jozef Švantner
Výrobca: Jozef Švantner – SLOS, Banská Bystrica

BIWA, bicykel s integrovanou práčkou v zadnom kolese
Dizajn: Barbora Tobolová

Calmnest, kreslo na oddych
Dizajn: František Tóth
Škola: Technická univerzita vo Zvolene
Pedagóg: Marián Ihring

Ecocapsule
Dizajn: Igor Žáček, Tomáš Žáček, Soňa Pohlová, Matej Pospíšil, Nice Architects, Bratislava

Farby v meste, kolekcia tašiek

Dizajn: Martina Galliková

Výrobca: Martina Gálíková

Kabát

Dizajn: Nikola Čemanová

Škola: Gerrit Rietveld Academy, Amsterdam

Loop, odpočinkové kreslo

Dizajn: Aneta Marholdová

Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave

Pedagóg: Christoph Macher

Negatívne modelovanie

Dizajn: Branislav Laho

Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave

Vozidlo kategórie Futuristic prototype

Dizajn: Marián Ščipa

Škola: Slovenská technická univerzita v Bratislave

Pedagóg: Martin Baláž

Potí sa aj Gott, zavar si ten pot

Dizajn: Jerguš Gálik

Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave

Pedagóg: Daniel Pirš

Predajca

Dizajn: Zuzana Škrinárová

Škola: Technická univerzita vo Zvolene

Pedagóg: René Badura

The Great Red Dragon

Dizajn: Maroš Baran

Škola: Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave

Pedagóg: Júlia Sabová

Ekodizajn koncept manuál

autorka projektu a dizajn: Zuzana Tončíková
spoluautor: Miroslav Chovan

Výrobca: NIKARA Krupina & DREVCO Chmelov

Škola: Technická univerzita vo Zvolene

aby ťa čo najviac **obmedzoval** v bežnom pohybe

Pri tvorbe kostýmu myslí hlavne na to,

a aby si sa hýbal ako nikdy predtým.

PAPIER + SEN + STROJ + ZVUK WORKSHOP

Prípravný workshop pre prvý slovenský Bauhausfest pod vedením kurátora a výtvarníka **Torstena Blumeho** (Stiftung Bauhaus Dessau)

Zúčastní sa workshopu na tému „**Papier + sen + stroj + zvuk**“, v rámci ktorého ti Torsten Blume predstaví scénickú tvorbu na Bauhause, ktorú viedol **Oskar Schlemmer** a vysvetlí zásady tvorby kostýmov a tanca v štýle Bauhausu. Na workshope si vyrobíš **papierový kostým, rekvizity** a počas špeciálneho hudobného sprievodu si pripravíš jedinečnú **choreografiu**, ktorú predstaviš **12. júna** na Bauhausfeste v rámci **Bratislava Design Week**.

Počet účastníkov workshopu je obmedzený na **15 ľudí**. Podmienkou pre účasť na Workshope je aj účasť na Bauhausfeste. Workshop bude prebiehať **v anglickom jazyku**.

23.4.2015 10⁰⁰–17⁰⁰ Úvodná prednáška, kreatívne dielne
24.4.2015 10⁰⁰–17⁰⁰ Kreatívne dielne, 19⁰⁰–21⁰⁰ Generálka
25.4.2015 10⁰⁰–12⁰⁰ Vyhodnotenie Workshopu

Galéria Satelit, Kollárovo nám. 10, Bratislava, **registrácia účastníkov: workshop@scd.sk**
Viac informácií na: www.scd.sk/bauhausfest

BRATISLAVA
DESIGN
WEEK
2015

BAUHAUS DESSAU

SLOVENSKÉ
MÚZEUM
DIZAJNU
SCD

GOETHE
INSTITUT

Cena Fóra dizajnu 2015

Text Helena Veličová

Foto archív Slovenského centra dizajnu a Peter Čintalan

2015 forum dizajnu

SN

STARÉ A NOVÉ
podoby dreva

Mladšou sestrou Národnej ceny za dizajn je Cena Fóra dizajnu, ktorú Slovenské centrum dizajnu každoročne udeľuje v rámci rovnomennej expozície na veľtrhu Nábytok a bývanie v Nitre. Cena, ktorú predstavuje samostatná výstava v galérii Satelit v nasledujúcom kalendárnom roku, je určená profesionálnym dizajnérom, študentom dizajnu, ale i výrobcom, najlepšie spracujúcim aktuálnu tému fóra. Tá tohtoročná znela STARÉ A NOVÉ podoby dreva.

Richard Seneši:
M 168 N 48 09 01.1
E 017 06 32.5,
material basic, lavica
s opierkou na obúvanie
topánok, 150 × 43 × 38 cm,
čierny topol, 2015.

Prvýkrát bola Cena Fóra dizajnu, pod názvom ako ju poznáme dnes, udelená v roku 2005 za *Polohovadlo* vytvorené v spolupráci Ivany Petruzovej a štúdia Quartall. Odvtedy prešlo desať rokov a výstavný projekt i samotná cena sa vyvinuli do súčasnej podoby. Zlomovým momentom bol rok 2006, keď Slovenské centrum dizajnu získalo priestory na Dobrovičovej ulici a založilo Výstavný a informačný bod Satelit. Tam sa najskôr konali reínštalácie nitrianskej výstavy pozostávajúce z najzaujímavejších exponátov a neskôr tu bolo možné zrealizovať ideu samostatných výstav pre výhercov ceny. V tomto období však ešte Katarína Hubová a Adriana Pekárová nekoncepovali výstavu tematicky. K tejto zmene prišlo v roku 2008, keď boli dizajnéri prvý raz ohraničení témou Zázitok zo stolovania a Cenu Fóra dizajnu za dizajn stoličiek a konferenčný stolík *Trampolino* si odniesol Cyprián Koreň. Od tohto roku sa väčšie zmeny v koncepcii neudiali – Fórum dizajnu každý rok dostane novú tému a výherca ceny dostane možnosť odprezentovať svoju prácu na samostatnej výstave v Satelite, ktorý sa medzičasom stihol presťahovať do Hurbanových kasární.

Význam udeľovania cien spočíva najmä v ich motivačnom charaktere, a teda i výherca Ceny Fóra dizajnu získava v prvom rade spätnú väzbu a stimul pre ďalšiu tvorbu, ktorá má mať v budúcnosti šancu uspieť nielen na súťažiach, akou je napríklad aj Národná cena za dizajn, ale ideálne na spotrebiteľskom trhu. Takúto motiváciu si z nitrianskej výstavy doteraz odniesli študenti bratislavskej Školy užitočného výtvarníctva Josefa Vydru (dokonca dvakrát), Ondrej Eliáš, Juraj Výboh, Daniel Hanula, Dušan Voštenák a tento rok Richard Seneši.

Richard Seneši uspel so svojou kolekciou *material basic*, koncept ktorej akoby bol vytvorený priamo na tému výstavy (prítom jej jednotlivé časti vznikajú už od roku 2013). Tento rok sa kurátorky Katarína Hubová a Adriana Pekárová rozhodli upriamiť pozornosť na dôležitosť ekologického myslenia dizajnéra i výrobcu, ktoré sa vo svete stalo takmer samozrejmosťou, na domácej scéne sa s ním však nestretávame tak často, ako by sme si priali. Témou *STARÉ A NOVÉ podoby dreva* dokonca zrecyklovali dve témy, ktoré boli leitmotívom predchádzajúcich ročníkov Fóra dizajnu, konkrétne *Recyklované bývanie* (2011) a *Návrat k drevu* (2012). Nábytok, interiérové i exteriérové prvky a doplnky odprezentované na aktuálnom 18. ročníku výstavy mali charakterizovať spojenie základnej vlastnosti dreveného nábytku, a teda účelu, s recyklovanými materiálmi, či recyklovať drevo samotné. Téma dreva nie je na výstave nábytku ničím neobvyklým, no v tomto kontexte hovorí nielen o jeho dlhej tradícii a obľúbenosti, ale najmä o tom, že i k drevu sa treba správať s úctou a šetriť ho. A práve to je základná idea víťaznej kolekcie. *Material basic* sú multifunkčné interiérové

↑ Richard Seneši: *Material lights*, stojaca lampa, 200 cm, topol, 2014.

↓ Petra Šišťíková, Katarína Zalánová: *Stoličky New W(e)ave*.

Richard Seneši: Material basic, kolekcia 2014, konferenčný stolík na kolieskach, jedálenský stôl pre 8 osôb, sedadlo, stolík pod televízor, lavica, príručný stolík na kolieskach, podstavec pod kvetináč, podstavce na rôzne využitie, S, M, L a pod., topoľ.

predmety vznikajúce z pňov, zostávajúcich v krajine po vyrúbaných stromoch, z nevyužitých častí stromov zničených kalamitou alebo stromov, ktoré musia ustúpiť budúcej stavbe. Vďaka lavičkám, taburetkám, podstavcom, konferenčným stolíkom či dokonca schodíkom do vane tak získavajú „dožitie“ kusy dreva nový rozmer a prestávajú byť nepotrebnými. Minimalistické formy a minimálne opracovanie necháva vyniknúť prirodzenú kresbu dreva i s jej puklinami a inými „chybami“. Prvky sú vyhotovené v rôznych veľkostiach, mnohé z nich sú mobilné, a tak sa s nimi dá v priestore veľmi dobre pracovať. Zaujímavým a vtipným detailom je napríklad špecifické zrezanie hrán lavičky na pohodlné vyloženie nohy pri obúvaní topánok. Každý výrobok je navyše označený GPS súradnicami miesta, kde strom, z ktorého je vyrobený, pôvodne rástol. Ako sa píše v opise kolekcie: „Koncept *material basic* tvorí dôležitú súčasť hodnoty každého kusa a robí ho jedinečným v porovnaní s inými interiérovými predmetmi. Človek si nekupuje „iba“ predmet, ktorý bol vyrobený, aby slúžil. Kupuje si predmet s minulosťou, „živý“ materiál s vlastným osudom.“¹

Richard Seneši patrí medzi profesionálnych dizajnérov, umelcov a výrobcov², okrem ktorých sa na výstave už tradične zúčastňuje i mnoho študentov z bratislavskej Vysoké školy výtvarných umení, Slovenskej technickej univerzity, Školy úžitkového výtvarníctva Josefa Vydru či z Technickej univerzity vo Zvolene, Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a českých študentov z Univerzity Tomáša Baťu v Zlíne, Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a Mendelovej univerzity v Brne. Aj pôvodný koncept projektu vznikol na akademickej pôde, konkrétne vo Výskumno-realizačnom centre (VRC) pri Katedre dizajnu VŠVU v roku 1996. Dnes iniciatívu v organizovaní preberá Slovenské centrum dizajnu, no stále v úzkej spolupráci so spomínanou školou a Agrokomplexom – Výstavníctvom Nitra. Oproti predchádzajúcim ročníkom bola tohtoročnému projektu pridelená menšia výstavná plocha, no napriek tomu ostal centrom pavilónu M3 a ukázal množstvo zaujímavých a kvalitných domácej tvorby, ktorá na veľtrhu dopĺňa a často i vytvára protipól komerčným expozíciám. ■

1 Viac nájdete na: <https://www.facebook.com/MaterialBasic?fref=ts>

2 Profesionálni dizajnéri a umelci: Michaela Bednárová / Poujd, Martin Bosák, Peter Zvolenský, Eliška Dudová / Kendu Design, Magda Durdíková, Michal Hanula, Jarka Komárová Konečná, Viktor Komár, Veronika Kotradýová, Palo Bobák, Dominika Lehocká, Tomáš Machač, Samuel Rihák / Kendu Design, Richard Seneši, Michal Staško, Petra Šišťáková, Katarína Zalánová, Zuzana Tončíková, Tibor Uhrín, Juro Výboh / REPA, Vývojový tím iLumitech a ŠÚV Josefa Vydru Bratislava; výrobcovia: Jozef Čorba – Drevovýroba, Jaroslav Held, Laserkov, a. s. – Buzica, Cubica, Lampášik, Tuli, sk, s. r. o., Karpiš Nábytok, s. r. o., OMS Lighting, Rekreačia, Kendu Design, DrevoKov, REPA

JÚN 8. — 14. BRATISLAVA DESIGN WEEK LAURINSKÁ BADW

BRATISLAVA
DESIGN
WEEK
8. – 14. JÚN 2015, LAURINSKÁ 14
WWW.BADW.SK

generálny partner

s podporou

hlavný partner

partneri

Najlepšou odmenou je pozvanie na stáž

Text Jana Oravcová

Foto archív Ústav dizajnu Fakulty architektúry STU

Matej Dubiš: Fit 2 E-Car, 2010 – 2012.

Mnohé slovenské vysoké školy zamerané na dizajn sa stávajú atraktívnymi nielen pre mladých ľudí so záujmom stať sa potenciálnym dizajnérom/dizajnérkou, ale aj pre mnohé firmy s domácou alebo zahraničnou pôsobnosťou, kde môže vzniknúť na základe spolupráce na konkrétnych projektoch niekoľko podnetných riešení odrazu. Takéto príťažlivé miesto na poli produktového dizajnu predstavuje oblasť transport dizajnu, kde mnohoročný proces vzájomnej spolupráce možno už dnes pokladať za niekoľkonásobne zúročený. Tak ako sa Ateliér transportu Vysokej školy výtvarných umení pod vedením Štefana Kleina teší z dlhoročnej spolupráce so zahraničnými automobilkami (Audi, Volkswagen a iné), aj Ústav dizajnu Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave vytvára podmienky na riešenia projektov spojených s praxou prostredníctvom automobilky Škoda Auto Mladá Boleslav, a. s. Napriek tomu, že škola počas desiatich rokoch riešila s automobilkou

mnohé zaujímavé projekty (za isté špecifikum tu možno považovať prostredie Slovenskej technickej univerzity, ktoré disponuje intelektuálnym potenciálom a technologickým zámerom zameraným na technické vedy), pozornosť si zaslúžia dva modelové príklady spolupráce školy s praxou.

O projektoch *Fit 2 E-Car* a *Fit 2 Future* sme sa porozprávali s vedúcim Ústavu dizajnu Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave Petrom Paliatom a doktorandom Matejom Dubišom.

Slovensko v kontexte výroby automobilov získalo výnimočné postavenie, v súčasnej situácii nie je celkom nezanedbateľné. Vytvára obraz krajiny s množstvom moderných montážnych hál zahraničných automobiliek, ktoré v prevádzkach v Žiline (Kia Motors), Trnave (Peugeot) a Bratislave (Volkswagen) vyprodukuje celkom slušný počet áut.

Môžete opísať príklad spolupráce s automobilkou Škoda, ktorá sa stala súčasťou našej spoločnej histórie z obdobia Československa a ktorú dnes vnímame ako jednu z mnohých značiek koncernu Volkswagen?

↓

Peter Paliatka: V priebehu 25-ročnej histórie Ústavu dizajnu na Fakulte architektúry STU sme mali celý rad projektov, ktoré sa riešili v spolupráci s praxou v objeme menších produktov až po stavebné stroje. Avšak jeden z najnosnejších, ale aj z najvitálnejších projektov, ktorý trvá už desať rokov, predstavuje spolupráca s firmou Škoda. Desať rokov spolupráce bolo naplnených množstvom zadaní, ktoré mali rôznu úroveň a tematickú náročnosť. Spomínané obdobie malo aj svoju gradáciu v podobe naplňovania dôvery. Keď sa nám ju podarilo získať, firma nám začala zadávať náročnejšie témy. V úvode spolupráce sme riešili doplnky pre automobil, venovali sme sa inováciám automobilu, ktoré smerovali

k seniorskému užívateľovi, dieťaťu a celému radu užívateľov z pohľadu profesie, spoločenského postavenia a životného štýlu. Posledné obdobie bolo naplnené komplexnejšími a náročnejšími témami, ktoré boli zamerané na problém mestskej mobility a technologickej inovácie. Ako príklad môžem uviesť dva posledné projekty, ktoré sú reprezentatívnou vzorkou spolupráce.

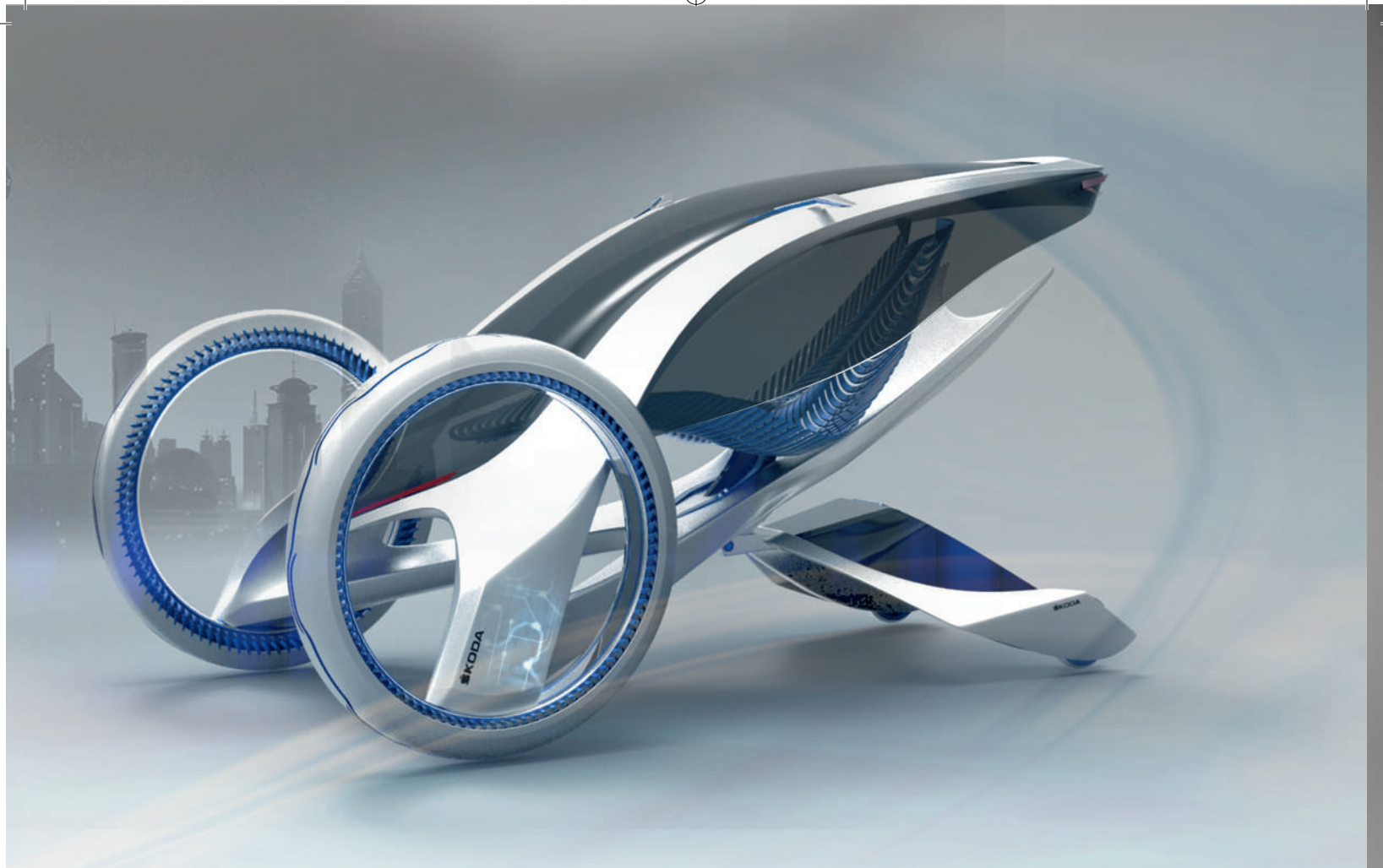
Fit 2 E-Car je projekt elektromobilu a elektromobility v meste, ktorý mal postavené ciele na súčasných a reálne dostupných technologických podmienkach a technických parametroch. Firma Škoda nám zadala základné rozmery, *package* vozidla. Ďalšou nevyhnutnou podmienkou projektu bola previazanosť spolupráce profesií – budúceho dizajnéra s budúcim inžinierom – konštruktérom a mechatronikom. Práve počas riešenia náročnej mechatroniky – regulácie elektriny vo vozidle sme úzko spolupracovali so špecialistami z partnerských fakúlt. Na

projekte sa tak podieľali nielen študenti, ale aj celý rad pedagógov zo Strojníckej fakulty a Fakulty elektrotechniky a informatiky STU, ktorí poskytli odborné konzultácie a prednášky. Práca na projekte *Fit 2 E-Car* trvala 2 roky, zúčastnili sa na ňom tri profesijne zmiešané tímy, ktoré podporovali pedagógovia Ústavu dizajnu aj v oblasti kresby, grafickej prezentácie, počítačovej podpory a dielenských technológií. Pre študentov to bola škola vzájomného dialógu, počas ktorého sa im otvoril nepoznaný svet techniky a umenia.

O elektromobile sa hovorí ako o vozidle budúcnosti. Samozrejme chce to určitý čas, prácu na jeho vývoji. Môžete priblížiť proces vzniku návrhu vášho elektronického vozidla, ktoré ste nazvali *Kite*?

↓

Matej Dubiš: Pracovali sme ako tím na projekte, ktorý bol pôvodne zadaný pomerne voľne, ale v horizonte do piatich rokov realizovateľnosti.

Stanislav Sabo: Fit 2 Future – Šanghaj, 2013 – 2014.

V priebehu práce sa zadanie postupne špecifikovalo a v určitej fáze práce na projekte k nám pristúpili strojárni, ktorí navrhli základnú konštrukciu, pohonnú sústavu a pod. Mojou úlohou bolo vytvoriť exteriérový dizajn, a keďže projekt musel niekto strážiť, pôsobil som ako *team leader*. Ďalší členovia tímu sa venovali farebnej úprave, návrhu sedadiel, volantu, palubnej dosky a ďalším doplnkom.

Okrem toho, že projekt mal byť podľa zadania realistický a v spolupráci so strojármi, dizajnérske zadanie hľadalo nový dizajnový jazyk, špecifický pre elektromobil. Pre automobilky je to zaujímavý problém: ako sa v dizajne auta prejaví jeho radikálna vnútorná zmena. V našom pracovnom procese sme hľadali vhodné asociácie, inšpirácie a vlastnosti pohonu, ktoré sme chceli odprezentovať v koncepcii alebo v estetike tohto auta potenciálnemu zákazníkovi. Vďaka atribútom ľahkosti a agilnosti pohonu sa inšpiráciou nakoniec stal šarkan, odtiaľ aj názov konceptu:

Škoda Kite. Využíva napnuté textílie, pevný rám je laminátový, je flexibilné a ľahké. Prednosti, ktoré pripomínajú auto inšpirované šarkanom, nielen pre jeho dynamické vlastnosti, ale aj estetiku, vonkajší vzhľad. Toto všetko sme sa snažili pretaviť do jeho dizajnu – do tvarovania a aj do materiálu.

Akú perspektívu predpovedáte vozidlu?

↓

Peter Paliatka: Elektromobil Kite sa v rámci projektu *Fit 2 E-Car* stal skutočným lídrom, obštal aj v konkurencii s projektom, ktorý prezentovali študenti Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Prahe. Keď sme vstupovali do projektu, nebola žiadna zmienka zo strany firmy o zavedení elektromobilu do výroby. Osobne vidím perspektívu vozidla v podobe úspešného uplatnenia jeho tvorcov v praxi. Projekt mal od samého začiatku študijný charakter. Mal simulovať proces vzniku elektromobilu ako tímový a interdisciplinárny proces tvorby produktu. Firma Škoda,

Miroslav Hrdý: Fit 2 Future – Moskva, 2013 – 2014.

ale aj iné automobilky sa prostredníctvom podobných projektov snažia podporiť kreatívnych študentov a objavovať nové ľudské zdroje pre svoj vývoj. V projektoch sa nedá vylúčiť senzitivnosť zadávateľa voči inovatívnym myšlienkam, čo považujem za prirodzený jav. V prípade Škodovky sa záujem o inovačnú myšlienku vždy stal predmetom autorskej zmluvy. Podstata kapitálu projektu je pre nás v autentickom kontakte s reálnym tvorcom a výrobcou automobilov. Pre budúcich dizajnérov je výbornou školou bezprostredný dialóg so zástupcami firmy – šéfdizajnérom Škoda Auto Jozefom Kabaňom, koordinátorom dizajnu Petrom Olahom, či Wolfgangom Müllerom-Pietralom, vedúcim výskumu koncernu Volkswagen. Majú príležitosť vypočuť si erudovanú kritiku na svoju prácu v profesionálnom prostredí. Podobné projekty majú v pedagogickom procese dôležité miesto, študenti objavujú svoje kvality, ale aj slabiny, sú nútení odprezentovať seba v komplexnej autorskej kvalite.

Ďalší z projektov pre Škodovku má tiež vo svojom koncepte zakódovanú budúcnosť. Môžete ho priblížiť?

↓
Matej Dubiš: Kým predchádzajúci projekt bol postavený na tímovej spolupráci, tu išlo o individuálny projekt, zadanie nasmerované na budúcnosť metropol. Automobilka nám zadala 6 miest, ktoré sú pre ňu istým spôsobom zaujímavé – Londýn, Berlín, Dillí, Šanghaj, Moskva, Praha.

Môj koncept pre Londýn je víziou systému verejnej individuálnej mobility. Nadväzuje na tradíciu typických londýnskych vozidiel, pracuje so vzťahom verejného priestoru a automobilu. Zaparkované vozidlo je živou súčasťou mesta, slúži na odpočinok či ako interaktívny informačný bod.

Peter Paliatka: V projekte *Fit 2 Future* výslednému návrhu auta predchádzal zaujímavý proces: pre každú metropolu vznikla plastika ako voľná interpretácia kultúrnej identity krajiny

a mesta. Okrem toho, že mala byť navrhnutá pre ikonickú časť veľkomesta, je súčasne inšpiračnou podporou pri návrhu automobilu. Miroslav Hrdý si vybral ako zdroj inšpirácie Sputnik – fenomén technického pokroku Ruska. Ikonické miesto predstavovalo Červené námestie. Návrh plastiky, ktorý reprezentuje technický pokrok, mocnosť, veľkosť, silu, jasne korešponduje s konceptom automobilu. Ide o vozidlo, ktoré svojím riešením charakterizuje kultúrne prostredie Moskvy, ale aj ruské reálie.

Ďalším úspešným účastníkom projektu *Fit 2 Future* je Stanislav Sabo, ktorý sa zameral na čínske prístavné veľkomesto Šanghaj. Návrh plastiky založil na inšpirácii drakom a vodou, jeho koncept pracuje s emóciami divokosti, dynamiky a voľnosti. Zároveň reaguje na prehustenie dopravy úsporným riešením parkovania. Spolupráca s automobilkou tomuto študentovi priniesla šesťmesačnú stáž v dizajncentre automobilky a možnú ďalšiu spoluprácu. ■

Čo je krása v dizajne?

9. bienále dizajnu v Saint-Étienne

Text a foto Zdeno Kolesár

← Diela expozície Vous avez dit bizarre?
Vtavo práca Silvie Lovasovej.

Hlavná téma 9. ročníka Medzinárodného bienále dizajnu v Saint-Étienne znela vo francúzštine *Les sens du beau*, v angličtine *The Experience of Beauty*. Nejde o presné ekvivalenty, do slovenčiny oba tituly možno preložiť ako význam, zmysel, smerovanie, pocit, skúsenosť alebo zážitok krásy, ale vzhľadom na obsah bienále skôr ako rôznorodé podoby krásy v dizajne.

Na úvod trocha histórie. Prvý ročník bienále dizajnu zorganizovali v Saint-Étienne, nachádzajúcom sa v južnej časti Francúzska neďaleko Lyonu, v roku 1998. Úvodné ročníky pripravovala miestna Škola krásnych umení v mestskom výstavnom areáli. Vzhľadom na to, že inštaláciu výstav mali na starosti najmä študenti, výučba sa počas bienále viac-menej zastavila. Postupne sa však bienále profesionalizovalo, pri jeho príprave sa viac angažovalo mesto a región Rhône-Alpes. Škola aj bienále sa presťahovali do rekonštruovaného areálu továrne na zbrane, pribudla impozantná, päťsto metrov dlhá novostavba haly Platine, kde sa okrem školy usídlilo aj novozriadené centrum dizajnu (Cité du design) s výstavnými priestormi. V názve školy ku „krásnym umeniam“ pribudol dizajn. V roku 2010 UNESCO udelilo Saint-Étienne titul Kreatívne mesto dizajnu. Vo svete je dnes jediná takýchto miest, v Európe okrem Saint-Étienne ešte Graz a Berlín.

Po tom, čo v Saint-Étienne zanikla ťažba uhlia aj tradičné priemyselné odvetvia výroby zbraní, bicyklov a textilu, mesto napreduje vďaka aj u nás často skloňovanej, ale žiaľ málo uplatňovanej, vzdelanostnej ekonomike v menších, ale dynamicky sa rozvíjajúcich podnikoch. Za všetky spomeňme aspoň firmu Focal vyrábajúcu špičkové ozvučovací prístroje pre automobily ako Bentley a BMW, ktorá počas tohtoročného bienále usporiadala medzinárodný workshop pre študentov vysokých škôl. Oprávnené mohla preto francúzska ministerka kultúry Fleur Pellerin v úvode katalógu bienále konštatovať, že dizajn je v Saint-Étienne kolískou kreativity, zlepšenia životného prostredia a ekonomického rozvoja.

Výstavná hala Platine.

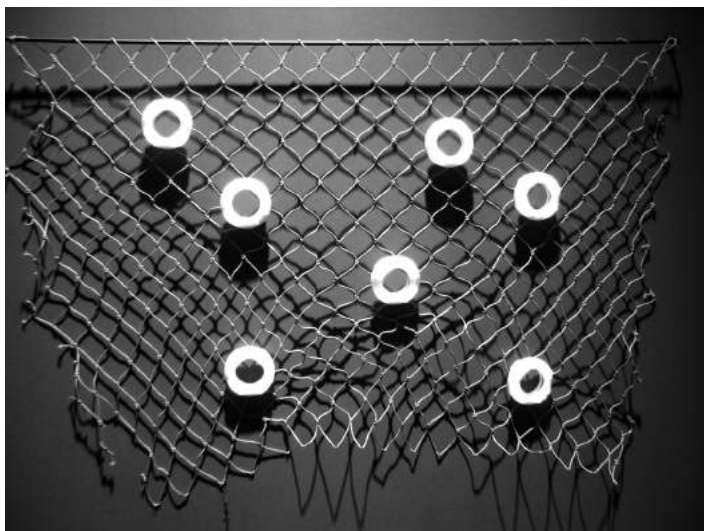
Nathalie Talec: Interiér.
V pozadí areál bienále.

Tohtoročné *Biennale Internationale Design Saint-Étienne* prinieslo 60 expozícií v ústrednom výstavnom areáli a v centre mesta, 80 ďalších v mestskej oblasti. Doplnilo ich 30 projektov Biennale Off, konferencie na rôzne témy a ďalšie podujatia. Organizátori oproti predchádzajúcemu ročníku predĺžili trvanie výstavy, takže sa konalo celý mesiac od 12. marca do 12. apríla. Čestným hosťom sa stala Južná Kórea a jej metropola Soul, partnerské mesto siete kreatívnych miest dizajnu. Okrem iného to znamenalo bohatšie zastúpenie na jednotlivých výstavách a expozíciu venovanú uplatneniu tradičných kórejských remeselných techník v súčasnom dizajne.

Bienále dizajnu v Saint-Étienne sa od prvých ročníkov usiluje prezentovať analytický prístup k dizajnu, zastrešený ústrednou témou. Na predminulom ročníku to bola *teleportácia*, na minulom *empathia*. Kritický pohľad nad komerčným rozmerom dizajnu prevažoval i tentoraz, hoci téma „krásky“ mohla evokovať dôraz na dizajn uhladených dokonalých foriem. Podľa katalógového textu generálneho kurátora bienále Benjamina Loyautéa krásu možno nájsť v statickom predmete, ale tiež v dynamickej situácii predmetu v kontexte, v myšlienke aj jej transformácii do riešenia, rovnako aj v technickom majstrovstve. Krása je podľa neho nesmrteľný, neredukovateľný a univerzálny princíp, ale spôsob, akým ju prijímame a analyzujeme, sa

stále mení. Špecifikom dizajnu je potenciál previazať dichotómiu rozumu (funkčnosti) a citu (emócie) a vytvoriť dvojzložkovú konštantu prevyšujúcu svojím významom jednoduchý súčet oboch zložiek. Ide o vcelku konvenčnú charakteristiku dizajnu, ale Loyautého expozícia s titulom *Hypervital* predstavila skôr dizajnérov, ktorých označil za „hľadačov pravdy“, než bežných profesionálov spájajúcich praktickú funkčnosť s emotívnou formou.

Koncepcia výstavy *Hypervital* reagovala na šokujúci výsledok výskumu vedeckého tímu podporovaného americkou organizáciou NASA, publikovaného v marci minulého roku. Výskum HAN-DY (Human and Nature Dynamics – Dynamika ľudstva a prírody) zohľadnil všetky relevantné faktory civilizačného vývoja a dospel k záveru, že ak ľudstvo zásadne nezmení svoje správanie, nezvratne to povedie ku kolapsu industriálnej civilizácie. Expozíciu preto Loyauté postavil na presvedčení, že je nevyhnutné opustiť civilizačný model, ktorý nás sformoval, zbaviť sa fatalizmu, zmeniť súčasnú realitu a „predpovedať fikcie budúcej renesancie“. Dizajn, tak ako v súčasnosti funguje, je podľa neho ako návyková droga, ktorú čím viac užívame, tým menej pôsobí. Mylné sa domnievame, že dizajn je nástrojom pokroku a správneho spoločenského smerovania. Fetišistická falošná naivita nás utvrdzuje v tom, že dizajn „oblieka“ blahodarný hospodársky rast. Ten je však postavený

Dan Watson: Rybárska sieť s únikovými dierami. Expozícia Hypervital.

Lukas Franciskiewicz a Daniel Tauber: Prístroj na zachytávanie slnečnej energie. Expozícia Hypervital.

na manipuláciach výroby a umelom zastarávaní. Existujú aj iné cesty, a tie treba preskúmať. Poučné môžu byť aj inovatívne či niekedy až špekulatívne riešenia z minulosti, výberovo prezentované na výstave. Pokrok vo vede, technike, ani v dizajne však nemožno ignorovať, a tak dominovali diela dizajnérskeho idealistov namierené do alternatívnej budúcnosti s cieľom vyhnúť sa kreatívnej deštrukcii a antropocentrizmu, ktoré sú sprievodnými javmi súčasného dizajnu. Medzi „hľadačov pravdy“ zaradil Loyauté napríklad Dana Watsona, dizajnéra siete s okami umožňujúcimi záchranu malých rýb, ktoré rybári hádžu späť do mora ako nepoužiteľné, ale tie aj tak uhynú. ID Cook zasa vytvorili z jednoduchého reflexného plechu slnečný varič na prípravu stravy v chudobných oblastiach sveta. Pre „hľadačov svetla“, ktorí sa údajne živia len slnečnou energiou, navrhli Lukas Franciskiewicz a Daniel Tauber nástroje na jednoduchšie prijímanie svetelnej potravy. Spolu s ďalšími „environmentálnymi avatarmi“ dokazovali, že nielen strach z kataklizmy, ale aj humor môže byť nástrojom pre zmenu paradigmy fungovania dizajnu.

Kritické vymedzenie sa voči dominantne komerčnému zameraniu súčasného dizajnu charakterizovalo aj ďalšiu z kľúčových výstav tohtoročného bienále nazvanú *Krása ako nedokončený podnik*. Pripravila ju dvojica kurátorov Kim Colin a Sam Hecht v presvedčení, že nedokončenosť či neuzavretosť

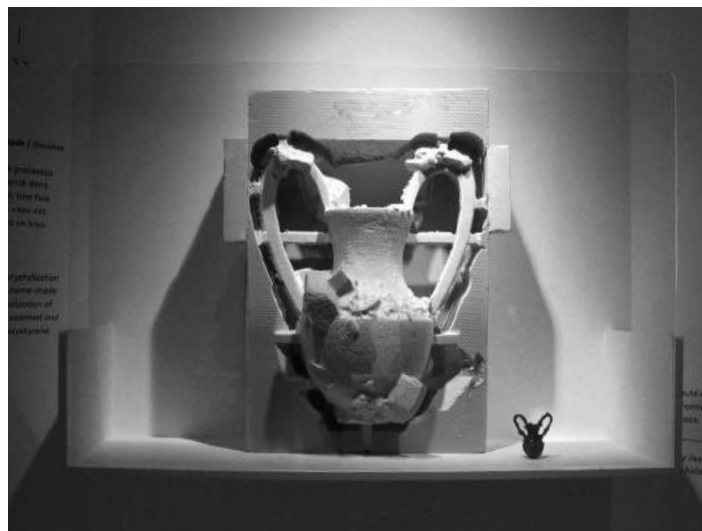
dizajnérskeho riešenia je zdrojom krásy, keďže umožňuje užívateľovi kreatívne vstupovať do završenia jeho identity. Takúto otvorenú koncepciu tvorby bolo možné ľahšie realizovať pri ručnej výrobe úžitkových artefaktov (pripomeňme, že britské Umelecko-remeselné hnutie v 19. storočí v nepravidielnostiach odkazujúcich k ručnej práci videlo špecifický psychologický náboj úžitkových predmetov a v 20. storočí stáli podobné princípy za úspechom škandinávského dizajnu). Ako však túto „otvorenosť diela“ (v terminológii Umberta Eca) dosiahnuť pri priemyselne sériovo vyrábaných produktoch charakteristických dokonalou „uzavretou“ formou? Podľa Colina a Hechta tu možno koncepciu otvorenosti presunúť zo samotného predmetu na kontext, v ktorom funguje. Svoje presvedčenie doložili 30 prezentovanými exponátmi, napríklad bicyklom Schindelhauer, ktorý sa dá jednoducho zložiť takmer do plochy, alebo lopatkou a zmetákom Maxa Frommelda s formami prispôbenými nástrojom na ich výrobu. V tejto expozícii sa objavila aj jedna z troch slovenských stôp na bienále, časopis *Works That Work* vydávaný v Holandsku Petrom Biľakom a Carvalhom Bernauom. V intenciách papankovskej koncepcie „dizajnu pre reálny svet“ sa zameriava na jednoduché riešenia, ktoré síce neohurujú eleganciou, ale o to viac zlepšujú život bežných ľudí.

Sériová krása kurátorov Giovanni Massoni a Dietera Van Den Storma

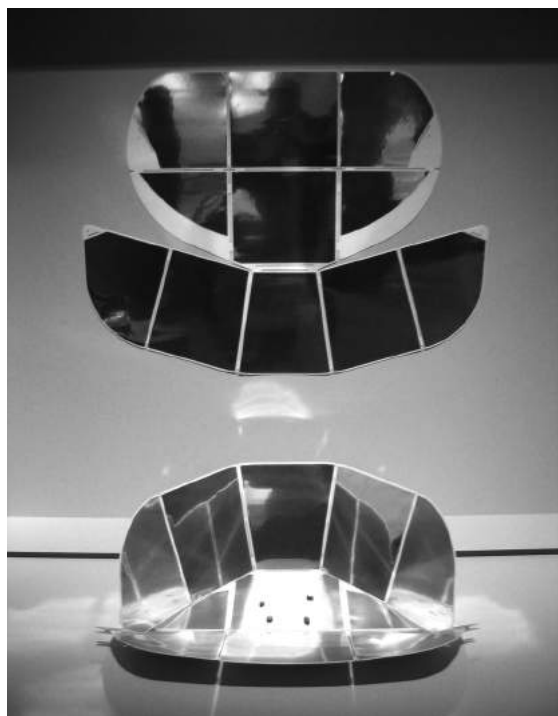
predstavila spoluprácu 20 priemyselných dizajnérov so 60 firmami. Mohla uspokojiť návštevníkov hľadajúcich súčasné dizajnérske hviezdy, keďže predstavila návrhy Karima Rashida, Konstantina Grcica, Jaspera Morrisona, švédskej skupiny Front či holandského zoskupenia Job vyrábané firmami ako Vitra, Ikea, Thonet, Hermann Miller, Artek alebo Rosenthal. Massoni a Van Den Storm deklarovali ambíciu predstaviť „sériovú krásu“ ako novú koncepciu dizajnu reagujúcu na sociálne, kultúrne a etnické zmeny, prepájajúcu sériovosť s výnimočnosťou, regionalizmus s globalizmom a priemysel s kreativitou, ale práve táto výstava predstavila tú podobu marketingom živého dizajnu so „stratifikovanými“ dizajnéorskými celebritami, od ktorej sa generálny kurátor bienále aj jej väčšina výstavných projektov dištancovali. Susedná výstava *No Randomness*, čo možno preložiť ako *Žiadna náhoda* naopak ukázala „neviditeľný“ dizajn bez mien. Oscar Lhermitte vybral 19 príkladov inteligentnej krásy ako sprievodného javu precízneho dizajnérskeho myslenia tam, kde ho málokto vníma. Zaužívané normy formátov papiera sú napríklad jediné, ktoré umožňujú väčší formát rozdeliť na dva polovičné so zachovaním proporcie šírky a výšky papiera. Výstražná oranžová farba, používaná v doprave a iných oblastiach, je práve tá, ktorá najviac kontrastuje s prírodným prostredím. Formy talianskych cestovín sú presne prispôbené spôsobu varenia

Gary Hill: Bicykel Schindehauer.
Expozícia Beauty as unfinished Business.

Filip Horník: Vázy vo vývoji.
Expozícia The Essence of Beauty.

ID Cook: Solárny varič Easy Cook.
Expozícia Hypervital.

a kombináciám s konkrétnymi druhmi omáčok. Podobnú koherentnú inteligentnú krásu obsiahnutú v logicky vyriešenom celku a detailoch možno nájsť v proporciách bežných schodov prispôbienených stavbe ľudského tela, v jednoducho prevoditeľnom metrickom systéme alebo v kruhovom tvare poklopu kanála, ktorý možno pri ukladaní otočiť akokoľvek a na rozdiel od štvorcového tvaru nikdy nemôže prepadnúť do otvoru.

Keďže perspektívy vnímania krásy v dizajne sú natoľko rôznorodé, že je nemožné definovať ich zjednocujúcu objektívnu definíciu, mohol by sa azda priestor krásy dať vymedziť aspoň vylúčením toho, čo je škaredé. K škaredému nemá ďaleko groteskné či bizarné, ktorému venovala pozornosť Alexandra Jaffré v expozícii nazvanej *Povedali ste bizarné?* V komentári k výstave upozorňuje na to, že groteskné či bizarné dnes menej než kedykoľvek doteraz má negatívne konotácie, keďže zodpovedá krízovej civilizačnej situácii. „Groteskné“ teda môže byť „pravdivým“. Práve dizajnér, ktorý využíva koncept grotesknosti môže byť tým, kto správne pochopil realitu súčasného sveta. Alexandra Jaffré rozdelila dizajnérov využívajúcich princípy grotesknosti do dvoch táborov. Jedni pracujú s grotesknosťou ponurou, temnou a depresívnou s pesimistickým vyznením, druhých naopak charakterizuje veselý, zábavný, radostný a optimistický tón. V skupine groteskných optimistov sa

Darya Ayvazova: Kuchyňa.
Expozícia The Essence of Beauty.

Expozícia Les Labos.

ocitla aj slovenská dizajnérka Silvia Lovasová. Jej diplomový projekt z bratislavskej Vysokej školyýtvarných umení síce vo výstavnej inštalácii trocha stratil konceptuálny náboj postavený na zmenách foriem v odlišných mierkach a netradičnom využití metódy rýchleho prototypovania, ale pre pôsobivé, vskutku bizarné formy bytového zariadenia a obrovského búrskeho orecha z polystyrénu, umelého dreva a porcelánu, digitálne aj analógovo zväčšené z drobných hračiek, sa medzi ostatnými exponátmi nestrasil.

Na zmene mierky a technologických posunoch založil svoj projekt aj tretí slovenský zástupca na bienále Filip Horník. Aj tu, podobne ako u Silvie Lovasovej, išlo o školskú prácu z ateliéru Františka Buriana na VŠVU v Bratislave. Výsledná podoba diela konfrontovala malú vázu vytvorenú kryštalizáciou na drôtenej sieti s jej digitálne zväčšenou vyfrézovanou polystyrénovou podobou ponechanou v nedokončenom stave dokladajúcim jej technickú realizáciu. Horníkova práca korešpondovala so snahou kurátorov Sama Barona a Carine Damonovej predstaviť krásu v dizajne v procese jej vzniku od základnej myšlienky cez pokusy a omyly pri materiálovej a technickej realizácii až po výsledok, ktorý kurátori v mnohých prípadoch ponechali otvorený na zapojenie imaginácie divákov. Skutočnosť, že dizajn nie je len výsledné riešenie, a proces jeho hľadania môže byť tiež krásny, dokumentovali

vybranými prácami študentov európskych dizajnerských škôl, ktoré zastrešil názov expozície *Esencia krásy*.

Z množstva výstav pripravených mimo ústredného areálu bienále spomeňme aspoň jednu, ktorá iste oslovila návštevníkov z našich končín Európy. Pripravilo ju Umeleckopriemyslové múzeum v Saint-Étienne pod titulom *Tu nais, tuning, tu muers*. Túto ľubozvučne znejúcu slovnú hračku možno do slovenčiny preložiť *Narodíš sa, tunuješ, zomrieš*. Tuning si u nás najmä za čias reálneho socializmu vybudoval bohaté tradície a mnohí si iste spomenú, ako sused na panelákovom sídlisku tú istú Škodú 105, ktorú vlastnili všetci, zmenil na divoko vyzerajúci športiak s mohutnými spoilermi a dravo znejúcim výfukom. Kurátori Rodolphe Dogniaux a Marc Monjou výstavu pripravili s veľkou dávkou humoru, a tak bolo možné vidieť morského živočicha s prítlačným krídlom, bicykle vytunované na vzhľad choppera, dokonale vystajlovanú speváčku, alebo populárneho, kedysi v Poľsku vyrábaného Fiata Malucha v oplechovaní pripomínajúcim obrnený transportér.

Napriek tomu, že 9. ročník bienále v Saint-Étienne potvrdil, že ide o jednu z najzaujímavejších prezentácií súčasného dizajnu, možno poukázať i na diskutabilné roviny jeho organizácie. Keďže v jeho obsahu veľký priestor dostal kritický pohľad na dnešné všeobecné vnímanie dizajnu

ako módy či kozmetiky priemyselných produktov, mohla azda väčšia časť expozícií dať divákovi priestor dotýkať sa exponátov, vnímať ich v reálnom kontexte ich funkčnosti tak, ako to umožnila len jediná z výstav nazvaná *Laboratóriá*. Väčší priestor snáď mohol dostať grafický (či komunikačný) dizajn, ktorý sa obmedzil na výstavu súťažných návrhov vizuálnej identity bienále a zopár ukážok predstavených v iných expozíciách. Slovensko síce na bienále bolo solídne zastúpené, ale inak sa zdá, že priestor medzi východnou hranicou Nemecka a Ďalším východom predstavuje na mape záujmu kurátorov bienále biele miesto. Budúci ročník bienále v Saint-Étienne bude jubilejný desiaty a organizátori ho iste pripravujú ešte veľkorysejšie, než tie doterajšie. Možno sa teda aj v smere naznačených rezerv dočkáme príjemných prekvapení. ■

Zbierka produktového dizajnu v Slovenskom múzeu dizajnu SCD

Text Maroš Schmidt

Foto archív Slovenského múzea dizajnu

Po vzniku Slovenského múzea dizajnu SCD a jeho minuloročnej registrácii¹ sme začali s prebudovávaním štruktúry zbierok. Viedol nás k tomu obrovský nárast darov z rôznych oblastí dizajnu a potreba ich odbornej evidencie.

Miska na mydlo, Káblová továrňa,
závod Gummon, úč. spol., Bratislava,
dvadsiate roky 20. storočia.

Zbierať produktový dizajn môže byť problematické najmä kvôli nejasnej definícii výrazu „produktový“. Kolízia medzi produktovým a priemyselným dizajnom často spôsobuje nedorozumenia nielen v zbieraní, ale aj vo výučbe a tvorbe. Na jednej strane sa stretávame s názorom, že produktový dizajn je synonymom priemyselného, na druhej sa ozývajú hlasy, ktoré priznávajú produktovému dizajnu status konceptuálneho umeleckého diela. Ak však pod dizajnom produktu rozumieme navrhovanie výrobkov so všetkým čo k tomu patrí, potom je priemyselný dizajn podkategóriou dizajnu produktového, so špecifikami priemyselnej výroby a primárnym dôrazom na funkciu výrobku a jeho vyrobiteľnosť vo väčších sériách. Pri tomto členení môžeme pod produktový dizajn zaradiť aj autorský dizajn s presahom do konceptu, ktorý sa dnes často označuje ako artdizajn. V takto definovanej štruktúre obsahuje zbierka produktového dizajnu široké spektrum zbierkových predmetov.

Autor

Zbierka produktového dizajnu je v Slovenskom múzeu dizajnu SCD budovaná na niekoľkých úrovniach. V prvom rade je to zbieranie podľa autorov dizajnu. Zbierka má vytvárať základ pre výskum a ďalšie nadväzujúce odborné výstupy formou výstav, prednášok, článkov alebo publikácií. Aj z týchto dôvodov sa prioritne zameriavame na osobnosti dizajnu na našom území a ich tvorbu. Objavovanie a systematické spracúvanie dejín odboru, ktorý na Slovensku doteraz nemal zbierkotvornú inštitúciu, je detektívna práca, ktorej výsledky majú široké publikum. Minuloročná výstava *Škola základ života*² dokázala, že je potrebné zbierať aj školské práce, pričom ich porovnanie s profesionálnymi prácami vystavovaných dizajnérov prináša odpovede na mnohé otázky okolo výučby na umeleckých školách a práce s talentom. Významnými akvizíciami sú preto školské archívy s výberom najlepších prác.

Ich získanie však vôbec nie je jednoduché, pretože sú buď v žalostnom stave alebo nie sú archivované vôbec. Archívom sa často nazýva niekoľko CD nosičov a pár políc zívajúcich prázdnotou. Pokiaľ ide o zaniknuté školy, napríklad z medzivojnového obdobia, ich dejiny lepíme doslova z malých „zdrapov“ a dobových dokumentov, ktoré obsahujú zmienky alebo fotografie týkajúce sa školy.

Pre systematický výskum Školy umeleckých remesiel sme vytvorili Kabinet ŠUR, v ktorom skúmame dejiny školy od profilov pedagógov, študentov, celkový život školy, až po domáce a zahraničné kontakty. Veľmi nám vo výskume pomohla pozostalosť Ivy Mojžišovej, ktorú sme získali do zápožičky na 10 rokov. Po prebratí a zapísaní veľkého množstva cenných a doteraz nezverejnených dokumentov, s ktorým nám pomáhali naše externé spolupracovníčky Adriana Pekárová a Klára Prešnajderová, sme sa posunuli doslova míľovými krokmi.

Lopatka s metličkou, Káblová továrňa, závod Gummon, úč. spol., Bratislava, dvadsiate roky 20. storočia.

Výrobca

Ďalšou úrovňou je zbieranie podľa firiem, podnikov alebo závodov. Mapujeme výrobu na našom území od vzniku prvých tovární, ktoré sa zaoberali produkciou spotrebných výrobkov. Ideálne je, ak dokážeme k jednotlivým výrobkom priradiť autora, rok a miesto výroby. S týmto cieľom funguje u nás Kabinet industriálneho dedičstva, v ktorom v súčasnosti prebieha výskum produkcie továrne Sandrik Dolné Hámre, Káblovej továrne závod Gumon Bratislava, Cvernovkej továrne Bratislava, podniku Elektrosvit Nové Zámky, Považských strojárň a vývoja motorových vozidiel na našom území.

História Sandriku Dolné Hámre úzko súvisí so Školou umeleckých remesiel, ktorej kovorobné oddelenie pod vedením Františka Trösterera v tridsiatych rokoch spolupracovalo s fabrikou. Systematicky zbierame výrobky, ktoré zaraďujeme do zbierky podľa dobových katalógov. Ide

o rôzne nádoby, mliečniky, poháre a príbory z postriebrenej alpaky zo začiatku 20. storočia a medzivojnového obdobia, ale aj vojenská krabička VZS (Vojenský zdravotnícky sklad) z obdobia Slovenského štátu a známe alpakové likérové súpravy v tvare jablka a hrušky.

S prácou múzea sú spojené aj rôzne externé aktivity. Príkladom je spolupráca s ľuďmi z ateliéru Bavlna, ktorí skúmajú dejiny Cvernovkej továrne a v súčasnosti dokončili rozsiahlu publikáciu, ktorá obsahuje unikátny obrazový materiál, tematické texty o urbanizme, pamiatkovej starostlivosti, histórii, rozhovory s bývalými aj terajšími zamestnancami areálu a profily terajších ateliérov, jednotlivcov a firiem. V roku 2013 urobili výstavu o histórii Cvernovky (viac sa o výstave dočítate v časopise *Designum* 6/2013). Vystavené predmety a dokumenty sa rozhodli darovať do Slovenského múzea dizajnu SCD, kde budú využité na širší výskum a výstavy.

Materiál

Ďalšou našou úlohou je bádanie v oblasti materiálov. Pri jednotlivých výrobkoch sa stretávame s rozličnými materiálmi, ako alpaka, bakelit, futurit, rôzne druhy plastov, úprav dreva, variant skla, keramiky, porcelánu, a i. Popri výskume výrobkov Káblovej továrne závod Gumon sme sa začali zaoberať aj materiálom, ktorý významne ovplyvnil produkciu a celkovú marketingovú komunikáciu závodu od roku 1917 až do konca druhej svetovej vojny. Futurit³ sa stal značkou špeciálnej receptúry bakelitu, ako aj prvého slovenského bakelitového fotoaparátu, ktorý hrdó niesol nápis „Importé de Slovaquie.“ Téma Futuritu zaujala aj kolegov z MAK – Österreichisches Museum für angewandte Kunst a Technisches Museum vo Viedni. S oboma inštitúciami sme rozbehli cezhraničnú spoluprácu, v ktorej hodláme pokračovať aj v rámci projektu ministerstva kultúry. V súčasnosti disponujeme

Likérová súprava,
Sandrik, Dolné Hámre,
päťdesiate roky 20. storočia.

unikátnou zbierkou výrobkov s označením Futurit. Od reklamných predmetov, popolníkov, krabičiek, lopatiek s metličkami až po gombíky, svietidlá a misku na mydlo, máme v zbierke celkovo 50 kusov rôznofarebných „Futuritov“. Zbierka sa aj vďaka externým spolupracovníkom (Karol Česnek) a darcom (Miša Chmeličková, Tereza Mojžišová, Marek Kvetan, Viktor Lattacher) rýchlo rozrášťa. Základom zbierania bolo bádanie v Štátnom archíve v Bratislave, kde som po dlhom hľadaní získal prehľad o produkcii Káblovej továrne, našiel som technické výkresy svietidiel, dobové propagačné materiály a výročné správy. Realizoval som celkovo 150 digitálnych reprodukcí, ktoré nám pomáhajú pri identifikácii jednotlivých predmetov a zároveň nám slúžia ako vzor pri ďalšom hľadaní. Našou snahou je dokonale pochopiť materiál Futurit, preto plánujeme realizovať workshop, na ktorom by sme vyrobili Futurit podľa pôvodnej berlínskej receptúry.

Zbierky

V roku 2014 sa nám konečne podarilo zabezpečiť základné podmienky vyplývajúce zo zákona pre aktuálne nadobudnuté zbierkové predmety. V súčasnosti sa snažíme zvyšovať štandard uloženia zbierok a zároveň sa prispôbujeme ich rastúcim kapacitným nárokom. Keďže Slovenské múzeum dizajnu zabezpečilo záchranu a uloženie Vládneho salónika z bratislavského letiska M. R. Štefánika, rozšírili sme sa o ďalšie priestory, ktoré hodláme využiť aj na uloženie zbierok a vzorové miestnosti zariadené v dobovom štýle, kde bude dizajn prezentovaný v celej svojej šírke. V uplynulom období sa nám podarilo získať niekoľko pozostalostí z oblasti produktového dizajnu. Pozostalosť Igora Didova, Vojtecha Vilhana, diela pochádzajúce z tvorby Jána Šuchaňa a Jána Oravca významne obohatili náš výskum a zbierky. Postupne sa pridávali žijúci dizajnéri a depozitáre sa zapíňali dokumentáciou, kresbami a modelmi Jána Vikruta, Jozefa

Pokorného, Petra Lehockého, Bohumíra Prihela, Milana Bíroša, Pavla Thurza a ďalších. Prebrala sa aj mladá generácia. Na začiatku sa k nám dostávali veci prostredníctvom Národnej ceny za dizajn. Dnes externí spolupracovníci budujú v múzeu svoje oddelenia, a tak Zuzana Šidlíková – textil, Zuzana Chlebová – nábytok, Simona Janišová – keramika a porcelán, Patrik Illo a Palo Macho – sklo začali uplatňovať svoju koncepciu zbierok a oslovovať staršiu i mladšiu generáciu vo svojom odbore.

Niekoľko výjazdov za dejinami slovenských podnikov a výrobných družstiev, ktoré organizovalo o. z. OSTBLOK tak tiež prinieslo významné posuny v bádani – nové mená a nové poznatky, ako aj zbierkové predmety a dokumenty. Objavili sme dizajnéru hračiek VD Mladá Handlová Vieru Fábryovú, dizajnéra svietidiel z VD Pokrok Žilina Pavla Košťána, tvorbu dizajnéra Jána Šuchaňa v n. p. Elektrosvit Nové Zámky, ako aj dejiny automobilovej výroby v Trnavských automobilových závodoch.

Miska,
Sandrik, Dolné Hámre,
začiatok 20. storočia.

Medzi významných darcov produktového dizajnu, ktorí nie sú dizajnérmí, ale podporujú Slovenské múzeum dizajnu, patria Martin Hájek, Rudolf Harmat, Ľuboš Čelár, Peter Michalčík, Ľubomír Zuzula, Martin Klieštinec, Dominika Belanská, Zuzana Pogranová, Vladimír Schmidt, Ida Schmidtová, Juraj Plánovský, Peter Pavčo, Oľga Ruppeliová, Peter Weisenbacher, Juraj Paška, Petra Hanáková, Marián Jaslovský, Tazio Bombardetti, Oskar Lehotský, Ján Lehotský, Vladimír Hanuliak, a mnohí ďalší aj anonymní darcovia.

V priestoroch Slovenského múzea dizajnu sa 18. novembra 2013 konala prvá Komisia na tvorbu zbierok SMD. Za účasti Ľubomíra Longauera, Marty Janovičkovej, Ladislava Klímu, Zdena Kolesára, Adrieny Pekárovej, Márie Riškovej, Maroša Schmidta, Pala Bálika a Zuzany Šidlíkovej komisia potvrdila nadobudnutie prvých 85 zbierkových predmetov⁴, ktoré boli uvedené vo vyhodnotení činnosti za rok 2013. Druhá komisia, ktorá sa konala 10. decembra 2014, potvrdila nadobudnutie 250 predmetov z oblasti textilu. Ďalšiu nákupnú komisiu chceme zorganizovať v druhom polroku tohto roka.

Študovne

V súčasnosti sme dokončili dve študovne s knižnicou a študijnou expozíciou. Na druhom poschodí vznikla Študovňa Ivy Mojžišovej so špecializáciou na dejiny ŠUR, teóriu dizajnu a grafický dizajn a o poschodie nižšie Študovňa Eduarda Torana, ktorá sa špecializuje na produktový dizajn. Do konca roka plánujeme vybudovať stálu expozíciu v nedávno získanom podkroví, ktoré sa nachádza v blízkosti našich depozitárov. V expozícii budú zastúpené všetky oblasti dizajnu, ktorým sa SMD venuje. Vystavená bude produkcia osobností dizajnu, firiem, podnikov a aj vzorové izby, ktoré sú najpopulárnejšou formou prezentácie dejín dizajnu. Poloha priestoru nie je ideálna, nemali sme však na výber. Veríme, že sa nám v dohľadnom čase podarí zrealizovať aj bezbariérový prístup výťahom z dvora priamo do expozície. Pre aktuálne výstavy hodláme naďalej využívať galériu Satelit, v ktorej v októbri pripravíme výstavu *Škola základ života 2*.

Záchrana

Významný počin, ktorý priniesol nové akvizície a zároveň zachránil interierovú architektúru svetového formátu, je premiestnenie zariadenia Vládného salónika na bratislavskom letisku M. R. Štefánika od autorov Vojtecha Vilhana a Jána Bahnu do depozitárov Slovenského múzea dizajnu. Komunikácia medzi Slovenským centrom dizajnu a ministerstvom kultúry začala v polovici minulého roka. Na základe viacerých obhliadok a diskusií sa odborníci za priamej účasti Jána Bahnu, ako aj manželky zosnulého architekta Vojtecha Vilhana Viery Vilhanovej zhodli na možnom spôsobe záchrany celého interiéru, ako i jeho komponentov, formou delimitácie majetku ministerstva vnútra na organizáciu ministerstva kultúry Slovenského centra dizajnu. Dnes je najmä vďaka pracovnému nasadeniu našej spolupracovníčky Lívie Pemčákovéj celý Vládny salónik deponovaný v Slovenskom múzeu dizajnu a pripravený na čiastkovú reінštaláciu do pripravovanej stálej expozície. V budúcnosti chystáme v priestoroch Hurbanových kasární postaviť špecializovaný priestor na kompletnú reінštaláciu interiéru salónika. Zbierka produktového dizajnu Slovenského múzea dizajnu odzrkadľuje doterajšie snahy jeho zamestnancov a nadšenie neustále sa rozrastajúceho počtu externých spolupracovníkov. Produktom zbierky je prezentácia dejín slovenského dizajnu nielen u nás, ale aj v zahraničí. Dokazujeme, že dizajn vie reprezentovať Slovensko aj po dátume svojej spotreby. ■

- 1 Na základe odbornej činnosti a splnenia základných zákonných podmienok bolo 18. augusta 2014 zaregistrované Slovenské múzeum dizajnu v Registri múzeí a galérií SR pod číslom RM105/2014.
- 2 *Škola základ života* sa konala v galérii Satelit od 9. 10. – 9. 11. 2014. Vďaka výstave sme získali do zbierok významné príspevky od staršej generácie dizajnérov.
- 3 Závod Gumon postavil pri bratislavskej Továrni na káble rakúsky továrnik Egon Bondy v roku 1911. V októbri 1918 získal od spoločnosti Bakelite Gesellschaft Berlin recept na inovovanú bakelitovú zmes – Futurit.
- 4 85 vecí sme symbolicky vybrali podľa 85. výročia založenia prvého Umelecko-priemyselného múzea v Bratislave. 85 zbierkových predmetov obsahovalo 46 kusov z oblasti produktového dizajnu a 39 kusov z grafického dizajnu.

p

d

Časopis **designum**
vychádza 4x ročne
aj v roku 2015.
Nezabudli ste si
ho predplatiť?

O digitalizácii a štrukturálnych fondoch na VŠVU

Katedra vizuálnej komunikácie

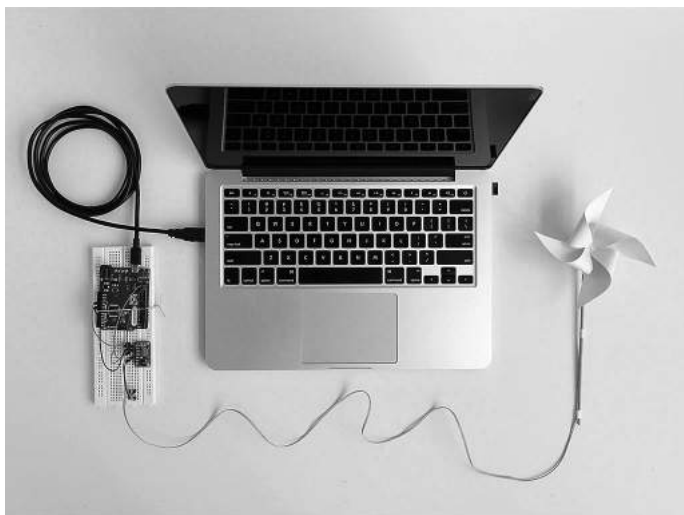
Text Alexandra Niczová

Foto Roman Mackovič a Ján Šicko

Nie je žiadnou novinkou, že na zahraničných vzdelávacích inštitúciách a v ich výskumnom prostredí je špičkové technologické vybavenie samozrejmosťou a novinkou nie je ani to, že mnoho z našich, často zvädzajúcich boj o vlastnú existenciu, ani len nesníva o zariadeniach, akými sú mnohé tieto inštitúcie vybavené. Faktom však je, že sa to chtiac-nechtiac odráža na štandardnom výkone výučby a výskumu. Sú to síce nevynechateľné fakty, no o tom nebude môj príspevok. Nebude o bedákaní nad žalostnou situáciou slovenského školstva, vzdelávacích a vedeckých inštitúcií, ani o tom, ako sa bez špičkových zariadení nedá realizovať výskum porovnateľný či konkurencieschopný na medzinárodnej úrovni.

Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave v tomto roku ukončila niekoľkoročný projekt „*Digitalizácia technologických procesov v dizajne*“. Projektom jednak zareagovala na súčasný fenomén digitalizácie, ktorá sa stáva dominantným jazykom nielen v priemysle a dizajne, ale aj vo výtvarnom umení. Na strane druhej zabezpečila vybudovanie technickej infraštruktúry nákupom technologického vybavenia, nevyhnutne potrebného realizačného nástroja, na podporu aplikovaného výskumu a transferov technológií v oblasti priemyselného dizajnu, textilného a odevného dizajnu, grafického dizajnu a vizuálnej komunikácie s dôrazom na využitie nových poznatkov v praxi. V neposlednom rade vďaka získaniu projektu tohto charakteru môže škola rozmyšľať do budúcnosti a zapájať sa do iných významných výskumných projektov a do medzinárodných sietí výskumnej a vývojovej spolupráce.

Katedra vizuálnej komunikácie bola jednou z troch, ktoré sa do projektu v rámci VŠVU zapojili. Za päť rokov jeho realizácie sa podarilo vybudovať a modernizovať jednotlivé ateliéry, ktoré tvoria základ výskumných oddelení a následne začať napĺňanie vopred stanovených cieľov. Pedagógovia z KVK zapojení do projektu boli rozdelení do troch skupín, pričom sa zameriavali na typografiu, nové technologické postupy pre tvorbu knižného dizajnu, multimédií alebo interaktívny dizajn.

Experimentálny senzor prúdenia vzduchu pre využitie v HCI, NUI. Návrh a dizajn zariadenia, ktorého zámerom bolo skúmanie možností využitia prototypu v kontexte prirodzenej manipulácie deťmi. Ján Šicko a Roman Mackovič.

CV Frustrum. Návrh a dizajn softvérového prototypu zameraného na skúmanie možností využitia interakcie so zapojením celého tela človeka. Ján Šicko a Roman Mackovič.

Prvá skupina:

typografia

Riešitelia: Stanislav Stankoci,
Pavol Bálik, Ondrej Gavalda
a Michal Tornyai

Typografia a tvorba písma je jednou z oblastí, ktorým je na KVK venovaná dlhodobá pozornosť. Výskum v danej oblasti bol zameraný na aktualizáciu historických návrhov písma *Kimchi* a *Integra* od Juraja Linzbotha a písmo *Csado* Ladislava Csádera, dochované iba vo forme skíc. Vo svojej pôvodnej podobe neboli kompletne, chýbali im niektoré znaky, prípadne obsahovali znaky, ktoré sa pri prepise do digitálnej podoby museli funkčne prispôbiť. Úlohou riešiteľov teda nebolo len mechanické zdigitalizovanie jednotlivých znakov, pri digitalizácii nastal posun, či už funkčný alebo estetický. Výsledným artefaktom tejto až „laboratórnej“ práce sú tri kompletne sady písma s požadovanými parametrami na printové a elektronické použitie. Takto redizajnované a digitalizované fonty budú prezentované na vlastnej webovej stránke.

Druhá skupina:

dizajn a tvorba kníh

Riešitelia: Pavel Choma,
Marcel Benčík, Juraj Blaško,
Eva Péč Brezinová a Peter Nosál

Výskum na poli knižného dizajnu sa sústredil na skúmanie možností, limitov a chýb zariadenia digitálnej tlačiarne, ktoré vznikajú tlačou. Pozornosť bola upriamená na rôzne grafické prvky, ako sú farba, farebné prechody, plocha, linka a jej vlastnosti. Výstupom danej časti projektu sú tri vizuálne objekty (technologické vzorníky): o farbe, o čiare a o fotografii/obraz. Knihy majú totožný formát a počet strán. Vzorníky majú potenciál v budúcnosti poslúžiť ako pomôcka pre pedagógov a študentov na vyvarovanie sa možných chýb pri práci (tlačí) na danom type zariadenia.

Súbežne prebiehal aj výskum realizovaný Pavlom Chomom, zaoberajúci sa digitalizáciou predsádok starých knižných väzieb vytvorených Jánom Vrtílkom. Vrtílek používal zdobiače techniky, ako intarzia, mozaika a najmä ručné zlátovanie vytvárané ručne na mramorovacom papieri. S takto spracovaným materiálom sa grafickému dizajnérovi ponúka viac možností ďalej digitálne pracovať.

Tretia skupina:

multimédiá – medialab

Riešitelia: Ján Šicko
a Roman Mackovič, Mária Rišková

V rámci KVK vytvára MediaLab* teoretické a technologické zázemie pre štúdium rôznych fenoménov týkajúcich sa nielen vizuálnej komunikácie, ako sú multimediálnosť, čas, interaktivita. V rámci projektu *Digitalizácia technologických procesov v dizajne* vzniklo v ateliéri dvanásť hlavných výstupov v podobe realizovaných prototypov. Riešili praktické otázky práce s technológiami pri zostavovaní multimediálnych a interaktívnych inštalácií alebo počítačových hier. Realizácia výstupov tak obsahovala prípadové štúdie, výrobu a programovanie aplikácií, navrhovanie a realizáciu dizajnov fyzických nosičov, workshopy, testovanie prototypov v reálnom prostredí s využitím technológií kapacitných senzorov, Arduino, počítačov, fotobuniek a iných. ■

Katedra textilu

Text Adriena Pekárová

Foto Mária Fulková

Výskumný projekt Digitalizácia technologických procesov v dizajne, podporený grantom zo štrukturálnych európskych fondov, sa na Vysokej škole výtvarných umení realizuje od roku 2010. Škola získala takmer milión eur na zabezpečenie pokročilého technologického vybavenia pre tri katedry – katedru dizajnu, vizuálnej komunikácie a textilu. Súčasťou záverečného zhodnotenie prínosu tohto náročného projektu je aj predstavenie úspešnosti implementácie nových technológií odbornej verejnosti a prvé výsledky aplikovaného výskumu, ktorý bol umožnený práve vďaka novým technológiám.

Katedre textilu VŠVU pomohol grant vybudovať ucelenú technologickú platformu, ktorá z nej robí špičkové pracovisko, porovnateľné s najlepšimi európskymi akademickými centrami tohto druhu. Tri ateliéry katedry – ateliér textilného dizajnu, odevného dizajnu a textilnej tvorby v priestore – sú vybavené pokročilými technológiami, ktoré umožňujú realizovať špecifické výskumné úlohy a vyvíjať koncepčné štúdie, modely a prototypy v súlade s najnovšími trendmi dizajnu. Hoci každý ateliér zodpovedá za istú časť zariadení a prístrojov, ktorá najviac súvisí so zameraním ateliéru, technologická báza bola zostavená tak, aby umožnila vytvorenie textilného produktu od úplného začiatku – od spracovania vlákna na textilný materiál (úplet, tlačný dezén, tkanú textíliu) až po konečné zostavenie produktu a spracovanie detailov. Tento koncept práce s textilom zvyšuje už teraz príťažlivosť školy pre domácich aj zahraničných študentov, lebo informácie o novinkách vďaka medzinárodným kontaktom katedier nezostali utajené. Už teraz sa študenti zo zahraničia zaujímajú o možnosti štúdia na katedre. Najvýznamnejším efektom je však skvalitnenie vzdelávania a rozšírenie šancí absolventov na uplatnenie v praxi. Potvrdzujú to aj kontakty katedry s vyspelými priemyselnými textilnými podnikmi v Európe a ich záujem o spoluprácu. Otvárajú sa tak aj nádejné nové cesty pre rozvoj kreatívneho priemyslu v budúcnosti rokoch a vybudovanie centra, ktoré môže pritiahnuť záujem umeleckých a dizajnerských profesií spojených s praxou. Pre túto víziu je inšpiráciou katedry pôsobenie rakúskeho centra textilu v Haslachu, ktoré dokázalo vybudovať okolo múzea tkania živú inštitúciu podporujúcu formou kurzov, workshopov, výstav záujem o textilnú tvorbu vo verejnosti. Súčasťou centra je aj malá tkáčska manufaktúra, ktorá ponúka realizácie autorských návrhov a malých komerčných sérií textilného umenia a dizajnu.

Ateliér odevného dizajnu

Pracovisko ateliéru obohatila celá škála nových technológií, ktoré umožňujú spracovať textilný materiál, vytvárať strihovú dokumentáciu a jednotlivé časti odevu, zošívať, dokončovať aj žehliť: pletárska digitálna technika, šijacie jednoihlové stroje na ľahké a stredne ťažké materiály, stroj na kožu a dierkovací stroj s digitálnym programovaním na vyšívanie košelových dierok. Dopĺňa to dvojihlový – päťihlový coverlock na začisťovanie okrajov odevov. Žehliaca technika pozostáva zo žehliacich lisov, žehliacich dosiek s vyvíjačmi pary a príslušenstvom. Pracovisko na digitalizovanie strihov pozostáva z troch licencií softvéru AccuMark, strihovú dokumentáciu možno pomocou plotra aj tlačiť na papier.

Aplikovaný výskum Júlie Sabovej a jej dvoch doktorandiek sa sústreďuje najmä na overovanie možností nových pletacích strojov Siverreed 830 a Silverreed 840 a softvéru DesignaKnit8, ktoré umožňujú realizovať množstvo pletárskych väzieb s rôznou farebnosťou a hrúbkou. Táto technológia ponúka nové možnosti experimentu pri tvorbe pletených odevov a bytových textílií. Júlia Sabová experimentuje s väzbami a štruktúrami, skúma hranice pletárskej techniky na vytvorenie osobitej autorskej pleteniny a vypletanie jednotlivých častí odevu, ktoré sa potom spájajú ručne alebo zošívajú. Využíva štruktúry na odlíšenie jednotlivých častí odevu, pracuje so zveličením štruktúr aj tvaru, ale pri zachovaní nositeľnosti a užívateľského komfortu odevu. Cieľom je vytvorenie inovatívnych návrhov dámskych a pánskych odevov, ktoré budú akcentovať individualitu nositeľa súčasne so zachovaním praktickosti a nositeľnosti, ale súčasne sa budú dať využiť pre priemyselnú výrobu.

Popri tvorbe odevných modelov a prototypov vzniká aj súbor konceptných návrhov v digitálnej forme a materiálových skúšok, ktoré sa budú neskôr využívať pri riešení ďalších ateliérových projektov.

Ukážka prenosu fotografickej predlohy sublimačnou tlačou na polyester pri rôznych nastaveniach parametrov stroja. Z projektu Márie Fulkovej.

Ateliér textilného dizajnu

Navrhovanie dezénu textílií je jednou z typických úloh textilného dizajnu, a tak nová tlačiarenská zostava na sublimačnú tlač, ktorá pribudla do vybavenia ateliéru, bude veľmi frekventovaným nástrojom. Tlačiareň umožňuje aplikovať sublimačné atramenty na polyesterový a bavlnený materiál vo formáte A3 a A4.

Výskumný projekt vedúcej ateliéru Márie Fulkovej má za cieľ overiť možnosti sublimačnej tlače, odolnosť tlačených textílií voči vonkajším podmienkam a overiť podmienky zabezpečujúce čo najvyššiu kvalitu tlače. Hoci je tlačiareň určená prioritne na polyesterové materiály, súčasťou projektu je aj skúmanie prenosu fotografickej predlohy na rôzne iné materiály, predovšetkým na bavlnený podklad, ktorý sa najskôr upravuje špeciálnym roztokom. Dôležitou súčasťou výskumu je aj skúmanie stálosti tlače v závislosti od pôsobenia svetla a zisťovanie optimálnych podmienok na udržanie trvácnosti a jasnej farebnosti potlačených textílií.

Výsledky jednotlivých výskumných procesov budú východiskom pre študentské projekty v rámci procesu výučby od nasledujúceho semestra.

Ateliér textilnej tvorby v priestore

Výskumný projekt vedúcej ateliéru Blanky Cepkovej sa opiera najmä o nové možnosti tkania, ktoré ponúka digitálne riadený tkací stroj TC2 s dostavou 36 nití na 1 cm a šírkou tkaniny 110 cm. Prípravu digitálneho návrhu na tkanie umožňuje program Arahne (a jeho súčasti ArahPaint a Arahweave), ktorý vykonáva funkcie generovania technickej vzornice, žakárových kariet, redukcie flot, vizualizácie tkaniny.

Jej inšpiráciou sa stala žakárová textília brokát, luxusná a náročnou technikou vytváraná tkanina stredoveku. Hoci dnešné technológie umožňujú vyrábať ju aj priemyselne, digitalizácia procesu tkania ponúka nové možnosti na úpravu jej vizuálnych aj funkčných vlastností. Práve na skúmanie týchto alternatívnych postupov transformácie historickej textílie na súčasný materiál, sa zameriaval výskum.

V procese transformácie využila výskumníčka možnosti výberu zo súčasných materiálov – nite z drahých kovov nahradila metaloplastom, reflexným alebo luminiscenčným vláknom, čo spolu s polyesterom v osnove a bavlnou v útku ovplyvnilo vzhľad tkaniny a pridalo jej aj nové vlastnosti. Pri tvorbe návrhu tkania využila digitálne fotografie pôvodnej historickej tkaniny, ktoré upravovala. Digitálne programy umožnili výtvarné zásahy a zmeny farebnosti, motívov, výber prvkov vzoru a využitie nových odtieňov farieb a štruktúr. Výsledkom technicky náročného procesu sú dve tkaniny – 8-útková ako prototyp umeleckej tkaniny a 3-útková ako prototyp bytovej textílie.

Výskum overil prednosti digitálneho spracovania návrhu a realizácie, ktoré spočívajú nielen v urýchlení celého procesu, ale najmä v možnostiach výtvarne riešiť charakter dizajnu. Zavedenie týchto postupov do procesu vzdelávania skvalitní prípravu dizajnérov pre textilný priemysel a podnieti rozvoj drobnej zákazkovej produkcie v oblasti tkania. ■

Katedra dizajnu

Text Maroš Schmidt

Foto archív Sylvia Jokelová

Digitalizácia technologických procesov v dizajne nie je na VŠVU žiadnou novinkou. Projekt stavia na doterajších skúsenostiach, ktoré majú študenti a pedagógovia školy z predchádzajúcich, zväčša vlastných projektov. Osobne som v roku 1998 zažil prvé zoznamovanie sa s počítačmi SUN, ktoré však prácu skôr brzdili, ako by jej napomáhali. Výstupy boli rozpačité a odrezané od reality a následného spracovania. Ďalšie nadstavby vhodné na kvalitné prezentačné účely prichádzali z roka na rok. Animované 3D výstupy, simulované reálne prostredia generovali vízie, ktoré siahali za hranice ľudského poznania. Snaha odpútať sa od remeselného spracovania a podriadenie celého procesu tvorby digitálnym technológiám bolo spočiatku obmedzujúce. Sprvu sa aj digitálna kresba ukazovala ako slepá ulička. Vplyvom digitálnej kresby prestal dizajnér vykazovať akékoľvek znaky individuálneho prejavu. Z nedokonalých a zjednodušených skíc sa vytratila autenticita. Technológia na prelome tisícročí zaostávala za klasickým, ľudským prístupom. Mozgu stála v ceste k tvorivej ruke nedokonalá digitálna technológia.

Sylvia Jokelová: Replikanti / Digital Crystal / stolík.

Replikanti / Digital DUX / lampa.

V súčasnosti sú najrýchlejšie expandujúcim odvetvím digitálne technológie. Tento fakt neobišiel ani ďalší vývoj na škole, ktorá sa vždy snažila sprostredkovať svojim študentom najnovšie výdobytky v oblasti moderných spôsobov tvorby. V uplynulých rokoch sa z digitálnych technológií stal legitímny nástroj na tvorbu dizajnu s mimoriadne exaktnými výstupmi pre prototypovú i sériovú výrobu. Počiatočné kostrbaté vizualizácie sa rokmi zmenili na dokonalé fotografie a zdĺhavé retušovanie modelov dnes strieda spokojný pohľad tvorcu nad svojím dielom, ktoré je vernou kópiou dizajnérovej myšlienky. Čas digitálnych kompromisov je za nami. Začína sa éra reálneho výskumu.

Strategický cieľ projektu Digitalizácia technologických procesov v dizajne súvisí s globálnym cieľom Operačného programu Výskum a vývoj, ktorý má výrazným spôsobom zlepšiť podmienky vzdelávacieho procesu a prípravy novej generácie kvalifikovaných pracovníkov pre kreatívne priemyselné odvetvia, zlepšiť kooperáciu s praxou a umožniť tak VŠVU stať sa jedným z hybných motorov bratislavského regiónu.

Digitálne technológie dnes už nespovedujú polovičatý výsledok, ale dokážu posunúť špecifickú tvorbu jednotlivca o úroveň vyššie. Dôkazom sú aj rôznorodé projekty výskumných pracovníkov z Katedry dizajnu VŠVU v Bratislave. Ateliérové pracoviská oddelenia preformulovali na základe aktuálnych požiadaviek štruktúru tvorivej činnosti smerujúcej k návrhu a vzniku dizajnu produktov v zmysle nevyhnutného priradenia digitálnych technologických procesov, prípadne

ich kombinácie s klasickými metódami a postupmi. Miroslav Debnár vo svojom projekte 3D štruktúry skúma a aplikuje rôznorodosť prírodných štruktúr, analyzuje ich vlastnosti, inšpiruje sa nimi a preklápa ich do sveta digitálnych výstupov v konkrétnych dizajnových produktoch. Na novom strojovom parku dizajnu je produkt aplikovaním vyvinutej 3D štruktúry. Projekt Ferdinanda Chrenku sa zaoberá nezávislosťou jedinca od klasických zdrojov energie. Elektrárne s názvom *Manta* a *Baobab* riešia výrobu čistej energie z obnoviteľných zdrojov, konkrétne slnečnej a veternej. Sylvia Jokelová sa v rámci projektu zamerala na výskum možností digitálnych nástrojov v autorskom projekte s názvom *Replikanti*. Séria „digitálnych replík“ je reinterpretáciou objektov so sentimentálnou hodnotou (napr. porcelánových sošiek Royal Dux, brúseného krištálu alebo plyšových poťahov) digitálnymi nástrojmi. V niektorých prípadoch zámerne nastavila pasce, s ktorými si daná technológia musela poradiť po svojom. Objekty sú tak výsledkom dialógu človeka a digitálneho nástroja. Eva Veselá pomocou digitálnych technológií sprostredkuje vstup zákazníka do procesu navrhovania. Výslednú formu produktu navrhuje tak, aby ponechala priestor na redefinovanie už navrhnutého objektu. Jej variabilné svetidlo umožňuje zákazníkovi meniť konečný vzhľad, a tým aj funkčnosť produktu.

Štefan Klein sa venoval projektu mestského automobilu na báze elektropohonu, ktorý pracovne nazval *Trojkolka*. Zaujímavosťou je prepojenie projektu Ferdinanda Chrenku, ktorého

alternatívne elektrárne majú pre ňu dodávať elektrickú energiu. Základom jednotnej koncepcie Štefana Kleina je rám, na ktorý pripravil niekoľko variantov dizajnérskeho riešenia v mierke 1:4. Vyhotovil aj funkčný prototyp 1:1 jednosedadlový a pripravuje v modeli v mierke 1:1 dvojsedadlový variant. Modely sú frézované do PUR peny na CNC fréze. Doplnil ich o kresbovú časť, ktorá bude prezentovaná na plagátoch spolu s vizualizáciami a animáciou. Elektrická trojkolka má ambíciu sériovej výroby, preto je konštruovaná ako jednoducho vyrobitelné vozidlo s možnosťou kustomizácie a predpokladá nízku výhodnú obstarávaciu cenu.

Špecifickosť jednotlivých projektov sa prejavila aj na výsledných výstupoch. Pestrosť riešených úloh garantuje plné využitie celej škály technológií, ktoré projekt Digitalizácia technologických procesov v dizajne ponúka. Ostáva len veriť v úspešnosť výstupov a ich transfer do spoločenskej a hospodárskej praxe. ■

Európska únia
Európske štrukturálne fondy

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program
VÝSKUM A VÝVOJ

VYSOKÁ ŠKOLA
VÝTVARNÝCH UMNÍ
ACADEMY OF FINE ARTS
AND DESIGN

Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Text bol vytvorený v rámci projektu „Digitalizácia technologických procesov v dizajne“ (ITMS 26240220053) realizovaného VŠVU v Bratislave, ktorý je financovaný nenávratným finančným príspevkom prostredníctvom Operačného programu Výskum a vývoj v prioritnej osi 4 – Podpora výskumu a vývoja v Bratislavskom kraji, opatrenie 4.2 – Prenos poznatkov a technológií získaných výskumom a vývojom do praxe v Bratislavskom kraji.

Summary

The 2015 Design Forum Prize

Text by Helena Veličová

Younger sister to the National Design Prize is the Design Forum Prize awarded by the Slovak Design Center every year within the framework of the exhibition of the same name at the Furniture and Furnishings Fair of Nitra. The prize represented by independent exhibition held at the Satelit gallery in the next calendar year is for professional designers, design students, but for those producers as well who are ideally presenting the current topic of the forum. This year it was OLD AND NEW wood forms.

The Design Forum Prize was for the first time awarded under the title known now back in 2005 for *Polohovadlo* created in cooperation between Ivana Petruzová and Quartall studio. Since then ten years passed already and the exhibition project and the very prize as well developed into what they look like now. The turning point was 2006 that the Slovak Design Center obtained premises at Dobrovičova and established the Satelit Exhibition and Information Point. That is where at first reinstallations of the Nitra exhibition consisting of the most interesting exhibits were held and where later the idea of independent exhibitions of the prize winners could be realized. The importance of the prize awarding consists especially in the motivation character which means that a Design Forum Prize winner is then in the first place provided with feedback and stimulus for his further works that are to be in the future given an opportunity to succeed not just in competitions such as the National Design Prize, but ideally at the consumer market. Motivation of the kind was until now what Ondrej Eliáš, Juraj Výboh, Daniel Hanula, Dušan Voštenák and this year Richard Seneši, students of the Bratislava Josef Vydra School of Applied Arts (even twice) got from the Nitra exhibition.

Richard Seneši succeeded with his collection of *material basic*, a concept as if created directly on

the topic of the exhibition (although the collection's individual parts have been coming into existence from as early as 2013). *Material basic* are multifunctional interior items made of tree stumps left in the country after cut trees, of parts of trees destroyed in calamity not used or those trees that must give way to a future building. The "dead" wood pieces then receive a new dimension and thanks to benches, ottomans, pedestals, conference tables or even bathtub stairs stop being useless. "The minimalistic forms and minimum finish lets the natural wood graining and its cracks and other "errors" become apparent. Each product is labelled by GPS coordinates of the place where the tree that it was made from was originally growing. There are traditionally many students participating in the exhibition from the Bratislava Academy of Fine Arts, the Slovak University of Technology, Bratislava Josef Vydra School of Applied Arts or from the Zvolen University of Technology, Constantine the Philosopher University of Nitra. Czech students from Tomáš Baťa University of Zlín, J. E. Purkyně University of Ústí nad Labem and the Mendel University of Brno also participate in the event.

Invitation to Internship as the Best Reward

Text by Jana Oravcová

Many Slovak universities and colleges oriented on design become attractive not just for young people who wish to potentially become designers, but also for many companies operating domestically or abroad. The universities and colleges thus become places where several inspiring solution may arise at the same time on the basis of cooperation on specific projects. One of those attractive place in the field of product design is the area of transport design in case of which the process of mutual cooperation going for several years now may at present be concerned as the one that was made good use of for many

times. Just like the transport studio of Academy of Fine Arts headed by Štefan Klein enjoys many years of cooperation with foreign car makers (Audi, Volkswagen), the Design Department, Faculty of Architecture, the Slovak University of Technology of Bratislava creates conditions to solve projects as connected with the practice via car manufacturer Škoda Auto MladáBoleslava.s. (joint stock company). Projects *Fit 2 E-Car* and *Fit 2 Future* were discussed with the head of the Design Department, Faculty of Architecture, the Slovak University of Technology of Bratislava Peter Paliatka and postgraduate student Matej Dubiš.

Jana Oravcová: Within the context of car production Slovakia received a prominent position which is nowadays not completely negligible. It creates the image of the nation with the many modern assembly halls of foreign car manufacturers that produce considerable quantity of cars in Žilina (Kia Motors), in Trnava (Peugeot) and in Bratislava (Volkswagen). Can you as example describe your cooperation with car manufacturer Škoda which became a part of our common history dating back to the period that Czechoslovakia existed in and that you now perceive as one of many brands of the Volkswagen concern?

Peter Paliatka: There was a range of projects solved as cooperation with practical production during the 25 years of existence of the Design Department at Faculty, the Slovak University of Technology of Bratislava. These projects ranged from smaller products to construction machines. One of the most important and the most vital projects going for ten years now is cooperation with Škoda. Ten years of cooperation were filled in by many assignments at different levels and of different topical demandingness. The period just mentioned underwent gradation of its own in the form of delivering the goods, once we won trust of the company, more demanding topics started to be assigned. In the early days of our cooperation we were solving accessories of a car, were dealing with car innovations aimed at senior users, children and a whole range of users as perceived from the point of view of their professions, social status and life style. Recently there were

Čo je krásna
v dizajne?
9. biennale dizajnu
v Saint-Étienne

more complex and more demanding topics aimed at the issue of city mobility and technological innovation. Let me mention the two last projects as examples and representative samples of our cooperation.

Fit 2 E-Car is a project of an electric automobile and electrical city mobility the objectives of which were based on the contemporary and actually available technological conditions and technical parameters. Škodaprovided the basic dimensions, *package* of the vehicle. Just another necessary precondition of the project was the interconnect- edness of cooperation of professions – that of a future designer with the profession of a future technician – constructor and mechatronic. It was just during solving the demanding mechatronics – regulation of elec- tricity within the vehicle – that we closely cooperated with specialists from partnership faculties. The project was thus not just processed by students, but also by a range of teachers from Faculty of Engineering and Faculty of Electrical Engineering and Informatics, Slovak University of Technology of Bratislava, who provided specialized consultations and lectures. Works on the *Fit 2 E-Car project* took 2 years, there were three professionally mixed teams supported by teachers from the Design Department *inter alia* in the area of drawings, graphical presentation, computer support and workshop technologies. The stu- dents were trained in the field of mutual dialogue to uncover the un- known world of technology and art.

What is Beauty in Design? 9th Design Biennale of Saint-Étienne

Text by Zdeno Kolesár

The first year of the design biennale was organized in Saint-Étienne back in 1998. The very first years were prepared by the School of Fine Arts at the city exhibition premis- es. The biennale gradually became

professional and there was more participation by the city and the region of Rhône-Alpes present in the preparation of the event. Both the school and the biennale moved to the reconstructed weapon factory premises, an impressive, five hun- dred meters long new building of the Platine hall was added to house not just the school, but also the newly established design center (*Cité du design*) with the exhibition premises. In 2010 UNESCO awarded Saint-É- tienne the Creative City of Design title. There are eleven other cities of the kind in the world at present and there are two more cities in Europe besides Saint-Étienne also hold the same title – Graz and Berlin.

The biennale this year brought 60 exhibitions at the central exhibition premises and in the downtown city, while there were 80 other exhibi- tions in the city area. They were supplemented by 30 *Biennale Off* projects, conferences on various to- pics and other events. Guest of hon- or was South Korea and their capital city of Seoul, the partnership city of the creative cities of design network.

From the very first years of the event the ambition of the design biennale of Saint-Étienne was to present the analytical approach of design arched over by a central topic. The central topic of the biennale before last was *teleportation*, while the one of the last year was *empathy*. The principal topic of the 9th year of the International Design Biennale of Saint-Étienne was in French “*Les sens du beau*”, while in English it was *The Experience of Beauty*. The critical view of the commercial dimension of design was prevalent this time, too. As Benjamin Loyauté, the general curator of the biennale, states in his catalog text, beauty may be found in a static object, but also in a dynamic situation of the object within the context, in an idea and the transformation of such idea into a solution as well as in the technical workmanship. A specific of design is the potential to interconnect the dichotomy of reason (functionality) and feeling (emotion) and to create a two-component constant the mean- ing of which goes far beyond the simple total of the both components. This is a basically conventional characteristic, but Loyauté’s expo- sition entitled *Hypervital* presented the designers that he marked

rather as “truth seekers” than usual professionals connecting practical functionality with emotional form.

Critical delimitation towards the pre- dominant commercial orientation of the current design characterized just another of the key exhibitions of the biennale called *Beauty as Unfinished Business*. It was prepared by two curators – Kim Colin and Sam Hecht – who were convinced that the incompleteness of a designer solution is a source of beauty as it enables the user to creatively join in completing its identity. This is just the exhibitions that one of the Slovak traces at the biennale emerged in – *Works That Work* magazine issued by Peter Biľak and Carvalho Bernau in the Netherlands.

The Serial Beauty by curators Giovanna Massoni and Dieter Van Den Storm presented cooperation of 20 industrial designers with 60 com- panies. It may satisfy visitors seeking the contemporary star designers as it presented designs by Karim Rashid, Konstantin Grcic, Jasper Morrison, the Swedish group Front or the Dutch grouping Job produced by companies such as Vitra, Ikea, Thonet, Hermann Miller, Artek or Rosenthal. Massoni and Van Den Storm declared their ambition to present “the serial beauty” as the new concept of design responding to the social, cultural and ethnic chang- es and interconnecting the serial character with uniqueness, region- alism with globalism and industry with creativity, but this is just the exhibition that presented the form of design supported by marketing with “the stratified” designer celeb- rities that the general curator of the biennale, but also most exhibition projects dissociate themselves from. The neighboring exhibition *No Ran- domness* to the contrary showed “the invisible” design without any chang- es. Oscar Lhermitte selected 19 ex- amples of smart beauty as side effect of designer thinking where hardly anybody perceive such thinking.

As the perspectives of beauty per- ception in design are diverse enough to make defining their unifying objective impossible, scope of beauty might at least be specified by expelling what is ugly. Grotesque or bizarre is not too far away from ugly and these are just what has been paid attention to by Alexandra Jaffré

Zbierka produktového
dizajnu v Slovenskom
muzeu dizajnu SCD

in the exhibition entitled *Did you say bizarre?* The author divided the designers making use of grotesque principles into two camps. One of them includes those who work with grotesqueness which is gloomy, dark and depressive and which results in pessimistic impression, while the other group is characterized by cheerful, amusing, joyful and opti- mistic spirit. The Slovak designer Silvia Lovasová also found herself in the group of the grotesque optimists. It was the change of scale and the technological shifts that the third Slovak representative at the biennale Filip Horník based his project on, too. His work was just like in case of Silvia Lovasová a school project from the studio of František Burian at the Academy of Fine Arts of Bratislava. Horník’s work corresponded to the efforts of curators Samo Baron and Carine Damonová to present beauty in design in the process of its forma- tion from the very basic idea through the attempts and mistakes in mater- ial and technical implementation to the result that the curators in many cases left open so that imagination of the viewers be involved, too.

Product Design Collection at the Slovak Design Museum of the Slovak Design Center

Text by Maroš Schmidt

After the formation of the Slovak Design Museum at the Slovak Design Center and registration of the institution last year the structure of the collections started to be rebuilt. The efforts have been sparked off by the huge increase in gifts and donations in the various design areas and by the necessity to maintain a specialized register of those gifts and donations.

Product Design Collection is being built on several levels at the Slovak Design Museum of the Slovak Design Center. First of all it is collecting works according to the

design authors – design personalities and their works are focused on. Discovering and systematic processing history of the branch which had until now no institution to produce any collections, is a job for a detective the results of which are available to the wide public. The *Škola základ života*¹ exhibition of last year proved that it is also necessary to collect school works the comparison of which with those of professional designers answers many questions regarding teaching at art schools and work with talent. Important acquisitions are therefore school archives with selections of best works. To thoroughly and systematically examine the School of Applied Arts there was a School of Applied Arts Section established. The section covers the history of the school from the profiles of the teachers, those of the students, school life in general to the domestic and foreign contacts. Remains of Iva Mojžišová helped us in this a lot as they were borrowed for 10 years.

The Producer

Just another level is collecting according to companies, businesses or plants. Production in our country is being mapped from the creation of first factories producing consumable goods. It would be ideal if individual products may also be matched up with their authors and year and place of production. To do so there is Division of Industrial Heritage which nowadays examines the production of Sandrik Dolné Hámre plant, Káblová továrň závod Gumon Bratislava (Cable Company, Gumon Bratislava plant), Cvernová továrň Bratislava (Thread Plant of Bratislava), Elektrosvit Nové Zámky, Považské strojárne (the Považské Engineering Company) and the development of motor vehicles in our country.

Material

Just another task faced is the research is the area of materials. Materials such as alpaca, Bakelite, futurite, various plastic materials, modified wood, glass, ceramic and porcelain variants etc. appear in case of individual products. Besides research on the Káblová továrň závod Gumon Bratislava (Cable Company, Gumon Bratislava plant) material which significantly influenced the

production and the general marketing communication of the company from 1917 until the end of the Second World War also became one of the subjects of the research. Futurit² became the brand of special formula of Bakelite as well the material of the first Slovak camera which was proudly labelled as “*Importé de Slovaquie*”. At present there is a unique collection products labelled as Futurit at our disposal. The individual items of the collection range from promotional objects, ashtrays, small boxes, dustpans and little brooms to buttons, lamps and a soap dish. There are in total 50 pieces multi-colored “Futurites” in the collection.

Collections

As the Slovak Design Center saved and deposited the Government Lounge from the M. R. Štefánik Airport of Bratislava, the premises of the center have been expanded further. The expanded premises are to be used to deposit the collections, to house model rooms equipped with period furniture and to present design in all its breadth and depth. Several remains in the area of product design were acquired in the past period. Remains of Igor Didov, Vojtech Vilhan, works of Ján Šuchaň and Ján Oravec significantly enriched our research and collections. The living designers were gradually also joining in and the depositories were being filled up with documentation and models of Ján Vikrut, Jozef Pokorný, Peter Lehocký, Bohumír Prihel, Milan Bíroš, Pavol Thurzo and others.

On November 18, 2013 the Slovak Design Center premises hosted the first session of Commission for Creation of Collections of the Slovak Design Museum which confirmed acquisition of the first 85 collection items³. The second session of the Commission which was held on December 10, 2014 confirmed acquisition of 250 items in the area of textiles. Another purchasing session of the Commission is planned for the second half of the year.

Rescue

An important feat which brought new acquisitions and at the same time saved interior architecture of world caliber was relocation of furnishings of the Government

Lounge from the M. R. Štefánik Airport of Bratislava. The work created by Vojtech Vilhan and Ján Bahna was placed at the depositories of the Slovak Design Museum. Several inspections and discussions resulted in the experts agreeing in the presence of Ján Bahna as well as of Viera Vilhanová, wife of late architect Vojtech Vilhan, on possible way of rescuing the interior as a whole as well as of its components in the form of delimitation of property of Ministry of the Interior to the Slovak Design Museum as an organization of Ministry of Culture. Nowadays the Government Lounge is completely deposited at the Slovak Design Museum and is ready for partial reinstallation within the permanent exposition being prepared.

- 1 The Slovak Design Museum was on August 18, 2014 under number RM105/2014 registered on the basis of specialized operation and compliance with the basic legal requirements in the Register of Museums and galleries of the Slovak Republic.
- 2 The *Škola základ života* exhibition was held at the Satelit gallery from October 09 to November 09, 2014 and resulted in acquisition of significant contributions by representatives of the older generation of designers which were included in our collections.
- 3 The Gumon plant was constructed close to the Bratislava Továrň na káble (cable factory) by Austrian factory owner Egon Bondy in 1911. In October 1918 he received formula for the innovated Bakelite mixture – Futurit – from Bakelite Gesellschaft Berlin.
- 4 85 items were symbolically selected according to the 85th anniversary of establishment of the first Bratislava museum of decorative arts. The 85 collection items included 46 pieces of product design and 39 pieces of graphic design.

DNI ARCHITEKTÚRY A DIZAJNU DAYS OF ARCHITECTURE AND DESIGN

26—31/05/2015
Bratislava

www.daad.sk

hlavný partner za
Superdesignstudio:

hlavný partner za
Opendesignstudio:

hlavní partneri:

hlavní mediální partneri:

špeciální partneri:

organizátori DAAD:

designum

časopis o dizajne / design magazine
vychádza 4-krát ročne / a quarterly
číslo / number 02
rok / year 2015
ročník / volume XXI
cena / price 3,40 €

vydáva / published by
Slovenské centrum dizajnu /
Slovak Design Centre
Jakubovo nám. 12, 814 99 Bratislava
Slovak Republic
IČO 00 699 993
tel.: + 421 2 204 77 319
scd@scd.sk
www.scd.sk

dátum vydania / date of publishing
máj 2015

vedúca redaktorka / editor in chief
Lubica Pavlovičová
lubica.pavlovicova@scd.sk

**zodpovedná redaktorka /
executive and contributing editor**
Jana Oravcová
jana.oravcova@scd.sk

jazyková redakcia / proof reader
Jitka Madarássová

jazykový preklad / translation
Rastislav Majorský

marketing
marketing@scd.sk

**redakčný kruh / editorial
cooperators**
Ján M. Bahna, Palo Bálik,
Sabina Jankovičová,
Sylvia Jokelová, Zdeno Kolesár,
Sonia de Puineuf, Martin Struss

layout
Matúš Lelovský, Juraj Blaško

**grafická úprava, zalomenie /
graphic design and layout**
Matúš Lelovský

písmo / typeface
Doko Sans (Urtd)
Akkurat (Lineto)
Comenia Serif (Stormtype)

papier / paper
Cyclus Print
obálka / cover: Rives Design

tlač / printing
FO ART s.r.o., Bratislava

predplatné a inzercia / subscription
SCD – Designum, Jakubovo nám. 12
P.O. BOX 131, 814 99 Bratislava
Slovak Republic
tel.: +421 2 204 77 318
fax: +421 2 204 77 310
marketing@scd.sk
designum@scd.sk

voľný predaj
v stánkoch distribučnej
spoločnosti Mediaprint Kapa
**v kníkupectvách a galériách
v Bratislave**
Satelit SCD, Artforum, Knižnica
SCD, Galéria Medium, SNG
Bratislava, Martinus, Slávica
**v kníkupectvách a galériách
mimo Bratislavy**
Artforum v Žiline, Košiciach a Trnave

distribúcia / distribution
L.K. Permanent, s.r.o.,
P.O. Box 4, 834 14 Bratislava
tel.: +421 2 4445 3711
fax: +421 2 4437 3311
lkpermanent@lkpermanent.sk

Redakcia nezodpovedá
za obsah inzerátov.

Preberanie materiálov je možné len
s písomným povolením vydavateľa.
Jednotlivé články vyjadrujú názory
autorov a nemusia byť vždy totožné so
stanoviskom vydavateľa a redakcie.

Pri používaní obrázkov vydavateľ
rešpektuje práva dotknutých
osôb. V prípade, že neúmyselne
dôjde k omylu pri ich identifikácii,
uvítame dodatočné informácie
o majiteľoch autorských práv.

Vopred nevyžiadané príspevky
redakcia nevracia.

© copyright:
SCD, ISSN 1335-034x
Registrované MK SR č.2941/09

sídlo redakcie/headquarter:
SCD – Designum
Jakubovo nám. 12
814 99 Bratislava
Slovak Republic
tel.: + 421 2 204 77 319
fax: + 421 2 204 77 310
scd@scd.sk
www.scd.sk